

**T.C
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL İLİ ÜMRANIYE İLÇESİ
MEVLANA LİSESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ İLGİLERİ**

Ergün ÖZKAYA

Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL, 2007

**T.C
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL İLİ ÜMRANIYE İLÇESİ
MEVLANA LİSESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ İLGİLERİ**

Ergün ÖZKAYA

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Deniz BÖRÜ**

Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL, 2007

MEVLANA LİSESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ İLGİLERİ

ERGÜN ÖZKAYA

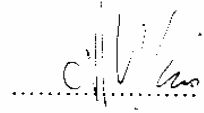
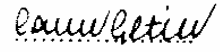
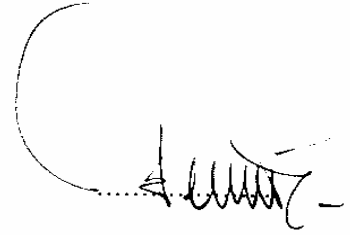
ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Deniz BÖRÜ

Üye : Prof. Dr. Canan ÇETİN

Üye : Dr. Mustafa FARSAKOĞLU

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 06... 04 2007

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	II
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XII
ABSTRACT.....	XIII
ÖZET.....	XIV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MESLEK

1.1.MESLEK KAVRAMI.....	4
1.2.İŞ	5
1.3.KARİYER.....	6
1.4.MESLEK SEÇİMİ VE ÖNEMİ.....	6
1.4.1.Meslek Seçimi.....	6
1.4.2.Meslek Seçiminin Önemi.....	11
1.4.3.Meslek Seçme Sürecinin Başlıca Aşamaları.....	14
1.4.4.Meslek Seçiminin Hayat Biçimine Etkisi.....	15
1.5.MESLEKİ REHBERLİK.....	17
1.5.1.Rehberlik	17
1.5.2.Meslek Rehberliği.....	19
1.5.3.Rehberlik ve Mesleki Rehberliğin Önemi.....	21
1.5.4.Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberlik.....	23
1.5.5.Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberliğin Amaçları.....	24
1.5.6.Mesleki Rehberlikte Öğrencileri Tanıma	25

1.6.MESLEKİ GELİŞİM KURUMLARI.....	25
1.6.1.Eli Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı.....	26
1.6.2.Donald E.Super'ın Mesleki Gelişim ve Benlik Kavramı Kuramı.....	27
1.6.2.1.Super'ın Mesleki Gelişim Basamakları.....	28
1.6.2.2.Mesleki Benlik Kavramı Gelişiminin Belirleyicileri.....	30
1.6.3.John Kurumboltz' un Meslek Seçimi Kuramı ve Sosyal Öğrenme.....	30
1.6.4.Goodstein'in Meslek Seçim Kuramı.....	33
1.6.5.Holland'ın Kişilik Kuramı.....	33
1.6.6.Diğer Kuramlar.....	35
1.7.MESLEKSEL GELİŞİMİ BELİRLEYEN ETKENLER.....	35
1.8.MESLEKİ GELİŞİM SÜRECİ.....	37
1.9.MESLEĞE YÖNELTME.....	40
1.9.1.Anlamı.....	40
1.9.2.Bireyi Mesleğe Yönlendirmede Uzmanların Önemi.....	43
1.9.3.Okullarda Mesleğe Yönelme Servisi.....	46
1.9.2.1.Üst Eğitim Kurumları Hakkında Bilgi.....	47
1.9.2.2.Meslekler Hakkında Bilgi.....	47
1.9.2.3.Tutarlı Tercih	49
1.9.2.4.Meslek Tercihinde Tutarlılık.....	49

İKİNCİ BÖLÜM MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1.MESLEK SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULAN FAKTÖRLER.....	52
2.1.1.Meslekte İş Bulma İmkânı.....	52

2.1.2.Yetenek.....	53
2.1.3.Değerler.....	54
2.1.4.Kişilik Özellikleri	55
2.1.5.Mesleğin Getirdiği Ödüller.....	55
2.1.6.Ailenin İstek ve Beklentileri.....	55
2.1.7.Diğer Faktörler.....	56
2.1.8.İlgi.....	56
2.1.8.1.İlgilerin Gelişme Ve Değişmesini Etkileyen Etmenler.....	58
2.1.8.2.İlgilerin Meslek Seçiminde Rolü.....	60
2.1.8.3.İlgi Türleri.....	62
2.1.8.4.İlgi İle Meslek Seçimi Arasında İlişkiler.....	63
2.1.8.5.İlgilerin Envanterle Ölçülmesi.....	64
2.1.8.5.1.Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri.....	65
2.1.8.5.2.İlgi Testleri.....	65
2.1.8.6.Meslek İlgi Yaşı.....	68
2.1.8.7.Ölçülen ve İfade Edilen İlgilerin Meslek Seçimini Yordama Gücü.....	69
2.2.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	69
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA	
3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	77
3.2.EVREN VE ORNEKLEM.....	77
3.3.ÖN TEST.....	77
3.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	78
3.5.VERİLER VE TOPLANMASI.....	79

3.6.VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI.....	79
3.6.1.Ankete Katılanlar Hakkında Özetleyici Bilgiler.....	79
3.6.2.Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	79
3.6.3.Ankete Katılanların Devam Ettikleri Bölümlere Göre Dağılımı.....	80
3.6.4.Ankete Katılanların Annelerinin Mesleğine Göre Dağılımları.....	81
3.6.5.Ankete Katılanların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....	82
3.6.6.Ankete Katılanların Babalarının Mesleğine Göre Dağılımları.....	83
3.6.7.Ankete Katılanların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....	84
3.6.8.Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversiteye Hazırlık Kursuna Gitme Durumlarının İncelenmesi.....	85
3.6.9.Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumunun İncelenmesi.....	86
3.6.10.Ankete Katılan Öğrencilere Üniversite Seçiminde Danışmanlık Yapan Bir Kişinin Bulunma Durumunun İncelenmesi.....	87
3.6.11.Öğrencilerin İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	88
3.6.11.1.Cinsiyete Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	88
3.6.11.2.Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	89
3.6.11.3.Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	90
3.6.11.4.Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	92
3.6.11.5.Öğrencilerin Babalarının Mesleklerine Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	94
3.6.11.6.Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	96

3.6.11.7.Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	98
3.6.11.8.Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınının Olup Olmaması Durumuna Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	99
3.6.11.9.Üniversiteye Girerken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi.....	101
3.6.12.Öğrencilerin İlgi Alanlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi.....	102
3.6.12.1.Cinsiyet ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	102
3.6.12.2.Devam Edilen Bölüm ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	103
3.6.12.3.Annelerinin Mesleği ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	105
3.6.12.4.Annelerinin Eğitim Düzeyi ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	107
3.6.12.5.Babalarının Mesleği ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	109
3.6.12.6.Babalarının Eğitim Düzeyi ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi.....	112
3.6.12.7.Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kurslarına Gitme Durumları İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	114
3.6.12.8.Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	115
3.6.12.9.Öğrencilerin Annelerinin Ev hanımı Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	116
3.6.12.10.Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	117
3.6.12.11.Öğrencilerin Babalarının Serbest Meslek Sahibi Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	118
3.6.12.12.Öğrencilerin Babalarının İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi.....	119

4.7.SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	120
EK 1-ANKET FORMU.....	130
EK 2- MESLEK GRUPLARI LİSTESİ.....	135
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	136
ÖZGEÇMİŞ.....	140

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.1.Ginzberg' in Mesleki Gelişim Dönemleri.....	26
Çizelge 1.2.Donald E. Super' in Mesleki Gelişim Aşamaları.....	29
Çizelge 1.3.Mesleki Karar Vermeye Etki Eden Etmenler.....	31
Çizelge 1.4.Holland'ın Kişilik Tipleri.....	34
Çizelge 3.1.Cinsiyete Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	80
Çizelge 3.2.Öğrencinin Okuduğu Bölüme Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	81
Çizelge 3.3.Öğrencinin Annesinin Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	82
Çizelge 3.4.Öğrencinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı	83
Çizelge 3.5.Öğrencinin Babasının Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı	84
Çizelge 3.6.Öğrencinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı	85
Çizelge 3.7.Öğrencinin Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	86
Çizelge 3.8.Öğrencinin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	87
Çizelge 3.9.Bölüm Seçiminde Danışmanlık Yapan Birinin Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	88
Çizelge 3.10.Cinsiyete Göre İlgi Alanları Ortalaması	89
Çizelge 3.11.Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgi Alanları ortalaması.....	90
Çizelge 3.12.Öğrencilerin Annesinin Mesleğine Göre İlgi Alanları ortalaması.....	92
Çizelge 3.13.Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	94
Çizelge 3.14.Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	96

Çizelge 3.15.Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	98
Çizelge 3.16.Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumlarına Göre İlgi Alanları	99
Çizelge 3.17.Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınının Olma Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	100
Çizelge 3.18.Üniversiteye Girerken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	102
Çizelge 3.19.Öğrencilerin Cinsiyeti ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	103
Çizelge 3.20.Öğrencilerin Devam Etmekte Olduğu Bölüm ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	104
Çizelge 3.21.Öğrencilerin Annelerinin Mesleği ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	106
Çizelge 3.22.Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	108
Çizelge 3.23.Öğrencilerin Babalarının Mesleği ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	110
Çizelge 3.24.Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	112
Çizelge 3.25.Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gitme Durumları ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	114
Çizelge 3.26.Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakının Olma Durumu ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	115
Çizelge 3.27.Öğrencilerin Annelerinin Ev Hanımı Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	116
Çizelge 3.28.Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	117
Çizelge 3.29.Öğrencilerin Babalarının Serbest Meslek Sahibi Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	118
Çizelge 3.30. Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları.....	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.Mesleksel Gelişimi Belirleyen Etkenler.....	36
Şekil 1.2.Bireyi Mesleğe Yönlendirmede Uzmanların Önemi.....	45
Şekil 3.1.Cinsiyete Göre Ankete Katılan Sayısı.....	80
Şekil 3.2.Öğrencinin Okuduğu Bölüme Göre Ankete Katılan Sayısı.....	80
Şekil 3.3.Öğrencinin Annesinin Mesleğine Göre Ankete Katılanların sayısı.....	81
Şekil 3.4.Öğrencinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı.....	82
Şekil 3.5.Öğrencinin Babasının Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı.....	83
Şekil 3.6.Öğrencinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı.....	84
Şekil 3.7.Öğrencinin Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı.....	85
Şekil 3.8.Öğrencinin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı.....	86
Şekil 3.9.Bölüm Seçiminde Danışmanlık Yapan Birinin Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı	87
Şekil 3.10.Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	88
Şekil 3.11.Ankete Katılan Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	89
Şekil 3.12.Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	91
Şekil 3.13.Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	93
Şekil 3.14.Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması.....	95

Şekil 3.15. Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması.....	97
Şekil 3.16. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumlarına Göre İlgili Alanları Ortalaması.....	98
Şekil 3.17. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınlığının Olma Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması.....	100
Şekil 3.18. Üniversiteye Girerken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması.....	101

ÖNSÖZ

Ülkemizde, mesleğe yönelme ve meslek rehberliği çalışmalarının istenilen seviyede gerçekleştirilebilmesi ihtiyacından doğan bu araştırma, lise öğrencilerinin ölçülen mesleki ilgilerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Üniversite adayı gençler seçim aşamasına geldiklerinde, üniversiteler ve meslekle hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için kararsız kalmakta ve hatalı tercihler yapabilmektedirler. Bu nedenle ya bir yükseköğretim kurumuna yerleşememekte ya da hiç istemedikleri bir bölümde okumak zorunda kalmaktadırlar. Modern dünyada hayatı devam ettirebilmenin en temel unsuru eğitimi olmaktır. Eğitim “beşikten mezara kadar” devam eden bir süreçtir. Fakat yaşantımızdaki belirli dönemler geleceğimize yön vermekte çok daha önemlidir. İşte bu önemli dönemeçlerden birisi de ortaöğretimden yükseköğretime geçiştir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, yetişmiş insan gücüne daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Üniversite eğitimi eskisinden daha önemli bir hal almıştır. Her yıl 1,7 milyon civarında adayın yarıştığı bir sınava eskisinden daha profesyonelce hazırlanma zorunluluğu, bir önceki yıla göre artarak devam etmektedir.

Bu çalışmada, meslek seçiminin önemi, meslek seçim süreci, meslek gelişim kuramları ve mesleki rehberlik çalışmaları değerlendirilmiş, genel liselerde okumakta olan gençlerin meslek seçiminde temel aldıkları kriterlerin neler olduğu ve öğrencilerin ilgileri ile meslek seçimleri arasındaki ilişki irdelenmiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulguların, meslek seçimi yapacak öğrencilerde ve rehberlik öğretmenleri için yol gösterici olması planlanmıştır.

Bu tez çalışması esnasında danışmanlık görevini üstlenen değerli hocam Doç. Dr. Deniz Börü'ye desteği ve katkılarından dolayı, gerekli altyapıyı oluşturmada yardımcı olan Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri bölümü hocaları ve görevlilerine teşekkür ederim. Ayrıca Mevlana Lisesi 2005–2006 Öğretim yılında öğrenim gören lise 3. sınıf öğrencilerine ve okul çalışanlarına teşekkür ederim.

ABSTRACT

The objective of this study is to put forward the factors that common high school students base on in choosing a profession and the relationship between their interests and their choice in an analytic perspective.

The **field** the study is the senior students in the high schools in Ümraniye in the Anatolian side of Istanbul. On the senior students of Mevlana High School chosen with the **Objective Sampled** Method, the relationship between the interests of the teenagers and their choice was examined. The survey technique was employed in the study. The data relating the answers given to the questions were processed in SPSS Statistics Program. **One sided** Variance Analysis (ANOVA) and **Double Matched Sample** T Test analyses were carried out and following results were attained.

The Analysis Results have shown that the interests of students have directed them in their choice. Generally, students don't have guidance in their choice and they don't participate in the scientific tests concerning detecting their professional talents and they are not supported by their families and the others in terms of their choice. The factors that influence their choice are, relating the high amount of unemployed people in our country, the work assurance, social assurance conditions, an easily obtainable job and a good salary. However, these factors preferred by students may not come true in the real sector.

Students must consider their interests and talents in choosing a profession besides with asking the authorities for help. Students may see those who work in the field that they are going to choose and decide better. It should be the student who will decide what to choose at the end.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin ilgileri ile meslek seçimleri arasındaki ilişkinin analitik olarak ortaya konmasıdır.

İstanbul Anadolu yakası Ümraniye ilçesi lise son sınıf öğrencileri evreni oluşturmaktadır. Bu evrenden Amaçlı Örneklemeye Metodu ile seçilen Mevlana Lisesi 11. sınıf öğrencileri üzerinde, günümüz gençlerinin ilgileri ile seçtikleri meslekler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Anket sorularına verilen cevapların verileri, SPSS istatistik programına girilmiştir. Tek yönlü varyans analizi (Anova) ve ikili eşleştirilmiş örnek t testi (Sample t test) analizleri yapılarak şu bulgulara ulaşılmıştır.

Analiz sonuçları göstermiştir ki, öğrencinin ilgileri meslek seçerken öğrencilere yön vermektedir. Öğrenciler genellikle meslek seçimi konusunda rehberlik hizmeti almamakta, mesleki becerilerin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılmamaktadır. Öğrenciler için mesleki ilgilerini etkileyen faktörler ise, işsizlik oranının oldukça yüksek olduğu ülkemizin koşullarına uygun olarak, iş güvencesi, sosyal güvence koşulları, kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş olarak sıralanmaktadır.

Meslek seçiminin doğru bir şekilde yapılabilmesi için, öğrencinin ilgi ve yeteneklerini iyi değerlendirmesi bunu yaparken de yetkili kurumlardaki uzmanlardan yardım alması gerekmektedir. Öğrenciler seçmeyi düşündükleri meslekte çalışan kişilerle görüşerek daha sağlıklı kararlar verebilirler. Meslek seçiminde son kararı öğrenci vermelidir.

GİRİŞ

Ülkemizde “Mesleki Yönlendirme” terimi ile akla gelen ilk kavram ÖSS’dir. ÖSS bilindiği gibi ÖSYM tarafından yapılan ve tek merkezden yönetilen dünyanın en büyük sınavı niteliğine sahiptir. Bu sınav iki milyona yakın üniversite adayı, onların aileleri ve öğretmenleri ile birlikte yaklaşık 7–8 milyon insanı doğrudan ilgilendirmektedir. ÖSS sınavının ve üniversitede eğitim görmenin bu kadar önemli hale gelmesi, toplumun büyük bir kısmı tarafından sahiplenilen ‘Meslek sahibi olmak için üniversite bitirmek gereklidir’ düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda ideal meslek sahibi olmaya giden yolun ÖSS’de yüksek puanlar almaktan geçtiğini düşünen öğrenciler, veliler ve bazı eğitimciler öncelikle ÖSS puanlarına göre tercih yapmaktadırlar. Meslek tercihindeki en belirleyici kriterin ÖSS puanlarının olduğu bir ortamda, öğrencilerin bireysel özelliklerini ve mesleklerin niteliklerini dikkate almadan yaptıkları tercihler okul/bölüm ve mezuniyetten sonra iş tatminsizliğini beraberinde getirecektir. Bu durum ise ya üniversite ya da iş yaşantısında mezun olunan bölümün dışında çalışmaya neden olacaktır.

Meslek tercihinde, meslekleri ve çalışma koşullarını tanımak kadar adayların kendilerini, kişilik yapılarını tanımaları da ayrı bir öneme sahiptir. Öğrencilerin geçici ilgileri, okul veya aile ortamında sunulan öznel yönlendirmeler ile yapılan meslek tercihleri, bazen üniversite sıralarında değiştirmeye, bazen ÖSS’ye tekrar girme denemelerine, bazen de üniversiteden mezun olsa bile mesleki tatminsizliğe yol açmaktadır.

Yapılan çeşitli gözlem ve araştırmalar sonucunda, ÖSS sınavına giren ve meslek tercihinde bulunacak öğrencilerin u konuda bilinçli tercih yapmadıkları gözlenmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin kendilerini çok iyi tanımadıklarını, mesleklerin gerektirdiği nitelikleri de bilmediklerini söyleyebiliriz. Dolayısıyla gençlerin meslek seçiminde verdikleri yanlış bir karar, başta kendileri olmak üzere aileleri ve ülkeyi dolaylı olarak etkilemektedir. Çünkü yanlış meslek tercihi bireylerin kişilik özelliklerine uygun alanlarda istihdam edilmelerini engellemektedir.

İnsanlar yaşamlarının her aşamasında kendileriyle ilgili pek çok karar verirler. Kararların isabetli olabilmesi için bireyin çevre koşullarıyla ve kendisiyle ilgili doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olması gerekir.

Bireyler, özellikle gelişme döneminde kendilerine “Ben kimim?” , “Ne olmak istiyorum?”, “Nasıl davranmalıyım?”, “Hayat tarzım nasıl olmalıdır?” şeklinde sorular yöneltir ve bu sorulara cevap ararlar. Bu tür sorulara verilen cevaplar doğrultusunda gelecekleri şekillenir.

Meslek, kişinin sadece kendisi için değil, başkalarının da yaralanacağı ve karşılığında kazanç elde edeceği bir faaliyettir. Temel düzeyde yapılan hizmet ve üretim faaliyetleri için dahi mesleki eğitim gereklidir.

Gençlerin çoğu ilköğretimi bitirdikten sonra, meslek veya eğitim alanını seçme kararı ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle öğrenci ve velilerin yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Meslek seçimiyle ilgili karar verme aşamasında, telaşa kapılmadan ve tesadüflere bırakmadan bilinçli davranılmalıdır. Bireyler, mesleğini seçmekle yaşayacağı çevreyi, ekonomik durumunu, ilişkide bulacağı insanları da bir bakıma seçmiş olmaktadır. Birey kendi ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun mesleği seçerse işinde başarılı, mutlu, yaratıcı ve üretici olacaktır.

Bir üniversiteyi kazanmak ve oradan mezun olmanın hayatta daha başarılı ve mutlu olmayı sağlamadığı bir gerçektir. Ayrıca üniversitelerin çeşitli bölümlerinde mezun olup, iş bulamayan veya mezun olduğu bölümden tamamen farklı alan ve sektörde çalışan birçok insan var. Örneğin günümüzde Tıp Fakültesinden mezun olup tiyatro ve sinema ile uğraşılması normal karşılanmaktadır.

Meslekler insanlara sunduğu hizmetler ve getirdiği kolaylıklarla çok çeşitlilik gösterdiği gibi, insanların kişilik özellikleri de farklılık göstermektedir. Her insan parmak izi kadar özel bir kişilik yapısına sahiptir. Meslek tercihinde bulunurken de sadece o mesleğe ilgi duyduğumuz için seçmememiz gerekir. Meslek seçiminde etkili olan faktörleri; kişilik özellikleri, zekâ, yetenek, ilgi alanları, toplumun kültürel yapısı, sosyo-ekonomik seviye, eğitim durumu ve hayattan beklentiler şeklinde sıralayabiliriz.

İlgiler hayatın her döneminde değişebileceği için, meslek tercihine kriter olarak, değişmesi çok zor olan kişilik özelliklerine göre bu tercih yapılmalıdır. Kişinin kendisine en uygun meslek kişilik özelliğine uygun olan meslektir

Tez çalışması 3 bölümden oluşmaktadır. Tezin amacı ve önemi giriş bölümünde, meslek kavramı, meslek seçimi, önemi, meslek gelişim kurumları birinci bölümde, bugüne kadar literatürde yer almış ve araştırma sonuçlarına göre ortaya konmuş meslek seçim kriterleri ve günümüzdeki önemi ve genel liselerde meslek seçimi ile ilgili bilgiler, yurt içi ve yurt dışında konuyla ilgili yapılan araştırmalar verilmiştir. Üçüncü bölümde ise tarafımdan hazırlanan anket formu ile ortaöğretimde (Genel Lise) okuyan 300 kişilik bir öğrenci grubuna meslek seçimi konusunda uygulanan anket ile derlenen verilerin analizi ve bulguları yer almaktadır. Yine bu son bölümde, çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak, önerilerde bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MESLEK

1.1. Meslek kavramı

İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkiler bütünü olarak tanımlayabiliriz. İnsan içinde yaşadığı dünyayı anlamaya ve kendi amaçları doğrultusunda onu değiştirmeye çabalamaktadır. Her insan, gücü ölçüsünde, başkalarının kullanabileceği bir şeyler üretmekte ve kendisi de başkalarının ürettiklerini kullanarak yaşamını sürdürmektedir. İnsanoğlunun belli bir alanda faaliyet göstererek, kendi gereksiniminden fazla ve başkalarının yararına olabilecek bir şeyler üretmesi ve bunu gereksinim duyduğu başka şeyleri takas yolu ile başkalarından elde etme amacı ile yapması mesleklerin başlangıcını oluşturur. Zamanla üretim yöntemlerinin gelişmesi, mal/ürün değişiminin yerini paranın alması, değişim işlemlerinin karmaşıklaşması ile bugün meslek sayısı on binlerin üzerine çıkmıştır (Kuzgun, 2004, s.3).

Meslek, sadece para kazanma ve ekonomik ihtiyaçları karşılama aracı değildir. Birey, mesleki etkinlikleri yoluyla bir şeyler üreterek yeteneklerini, becerilerini kullanır, gizli güçlerini, kapasitesini geliştirir, başarılı olur ve doyum sağlar. Meslek, bireyin toplumda bir yer edinmesini, saygı görmesini ve her şeyden önemlisi bir işe yaradığı duygusunun yol açtığı doyuma ulaşmasını da sağlar. İş yaşamında doyum, genel yaşam doyumunu da etkiler. Meslekte yaşanan başarısızlıklar, doyumsuzluklar bireyin ruh sağlığını tehdit eder. İş ve yaşamdaki doyumsuzluklarda önde gelen nedenlerden biri; bireyin seçtiği mesleğin özelliklerinin, kendi özellikleri ile bağdaşmamasıdır (Kızıltan, 2006, s.1).

Meslek, toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik yapının gerektirdiği bir iş bölümü sonucu ortaya çıkan, bireyin ilgi ve kabiliyeti ile sosyal etkinliklere katılma gereksinimi ve toplumun, bireyden sosyal ve ekonomik yaşamda sorumluluk yüklenmesi talebi sonucu ortaya çıkmış olan bir yaşamsal "etkinlik olgusu" olarak tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklarda "profesyonel" ve "meslek" kavramlarının birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Bu bağlamda Densmore profesyonel mesleği, "teorik bilgi ve uzmanlık gerektiren ve uzun süren bir eğitim sonucu kazanılan meslek" olarak tanımlamaktadır (Güler, 2005, s.86).

Meslek, bireyin hayatı boyunca devamlı bir iş sahibi olup olmamasını; hayatında başarılı bir insan olup olmamasını; hayatı boyunca yaşayacağı çevrenin niteliklerini ve yerini; ailenin gelirini ve geçim tarzını; işini hoşlanarak yapıp yapmamasını; sorumluluk duygusu olan bir iş adamı olup olmamasını; hayattan genel olarak doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını belirleyecek derecede önemlidir (Hoppock, 1957, Aktaran: Tan, 1992, s.12).

Bir yetişkin zamanının önemli miktarını neye harcıyorsa o iş onun için meslektir. Bu işin sonucu birey bir kazanç temin edebilir veya etmeyebilir. Bir ev kadını olmak, bu tanıma göre bir mesleğe sahip olmak demektir. Fakat bunun yanında bir baba olmak bir mesleği ifade etmez, çünkü o zamanının çoğunda babalık yapmaz veya bu onun faaliyetlerinin ağırlık merkezi değildi. Pul koleksiyonu yapmak veya at yarışlarını devamlı olarak takip etmek, birer meslektir (Roe, 1956, Aktaran: Uysal, 1970, s.7).

1.2. İş

Toplumda herkes faaliyet içindedir, yine toplumda sayısız faaliyetler vardır. Bir yanda, tezi üzerine eğilmiş ciddiyetle çalışan bir asistan, diğer yanda, kahvehanelerde kâğıt oynayan kimseler faaliyet halindedirler. Evinde temizlik yapan bir hanım, berberde sırasını beklerken mecmua karıştıran diğer bir hanım da faaliyet göstermektedir (Uysal, 1970, s.18).

Dilimizde iş terimi hem mesleki bilgi ve becerinin uygulanma alanı (job) hem de görevler (task) anlamında kullanılmaktadır. Bir kimsenin iş bulduğunu söylediği zaman, onun mesleki bilgi ve becerisini kullanma olanağı sağlayan bir ortam bulduğunu anlarız. Bir iş yerinde çalışan bir kimse ile konuşmak istediğimizde "Şu anda meşgulüm, işim var, bitirince konuşalım" diyen bir kişi mesleğin gerektirdiği görevlerden söz etmektedir. Meslek beceriler bütünü, iş ise bu becerilerin uygulanabileceği ortamdır. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir; ancak işi olanın mesleği de vardır (Kuzgun, 2004, s.4).

İş ve meslek arasındaki farka gelince; bir ülkede veya toplumda çalışanların büyük bir çoğunluğu işlerde çalışır, işlerini değiştirebilir veya bir başka işe girebilir. Meslek sahibi ise, hayat boyu mesleğini icra etmek zorundadır. Bir fabrikadaki işçi iş yapar, doktor-mühendis-öğretmen mesleğinde çalışır ve onun kurallarını yerine getirir (Özcan,1985,aktaran: Ünal,1988,s.19).

1.3. Kariyer

Kariyer kavramı meslek seçiminin bir gelişim süreci içinde oluştuğunu düşünen psikologlar tarafından meslek danışmanlığı alanına getirilmiş bir kavramdır. Kariyer bir kimsenin yaşamı boyunca yaptığı işler, yaşamında başarı çizgisini oluşturan belli başlı olaylar dizisi, oynadığı yaşam rollerinin gösterdiği genel tablo olarak anlaşılmaktadır.

Kariyer, bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel görünüm ve mesleki gelişim çizgisinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri ifade eden bir kavramdır. İnsan kariyerini, önüne çıkan seçeneklerin bazılarını değerlendirerek bazılarını da reddederek biçimlendirir. Kariyer yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olup bir meslek seçmekle veya bir mesleğe girmekle tamamlanmaz. Çünkü kariyer kavramı mesleğe hazırlanma, meslek görevlerini yerine getirme, hizmet içi eğitimi boş zaman faaliyetlerini, toplumda üstlenilen diğer rolleri ve bütün bu görevlerdeki gelişimi içeren bir kavramdır. Günümüzde meslek rehberliği bireylerin bir mesleğe yerleşmesi kadar mesleğe uyumları ve ilerlemeleri ile de yakından ilgilenmektedir (Kuzgun, 2004, s.3).

1.4. Meslek Seçimi ve Önemi

1.4.1. Meslek Seçimi

Meslek seçimi, meslekler arasında yeteneğine uygun en iyi yapabileceği becerileri içeren ve kendisini en üst düzeyde ifade edebileceğine inandığı bir alana yönelmedir (MEB, MEGEP, 2005, S.312).

19. yüzyılın sonlarına kadar düşünmeyi ve planlamayı gerektirmeyen bir konu olarak düşünülen meslek seçimi; kişilerin genellikle yakın çevresindeki insanların mesleklerini devam ettirmesi olarak algılanmaktaydı. Ancak toplumda birçok ve köklü değişimlere sebep olan sanayileşme, bireylerin meslek anlayışlarını değiştirdi. Geleneksel sosyal yapının da değişmesi ile insanlar; mesleklerini özgürce seçebildiler. Bu durumun dezavantajı ise meslek seçme işinin karmaşıklaşmasıdır. Yani birey mesleğini seçerken birçok faktörü doğru değerlendirmek zorunda kaldı. 20. yüzyıldan başlayarak, günümüzde de meslek seçimi hayatımızda yaptığımız en önemli seçim olarak düşünülmektedir. Çünkü insanın seçeceği meslek bir bakıma ilerideki hayatını, kazancını, alışkanlıklarını, mutluluğunu ve hatta eş seçimini bile etkiler. Örneğin; sınıf öğretmeni olmaya karar veren bir kişi, bu kararı ile meslek seçmekle kalmamış aynı zamanda yaşamının büyük bir kısmını köylerde geçirme kararını da vermiş olmaktadır. Kısacası; meslek seçimi insan hayatının en önemli seçimi olup dikkatle ve özenle yapılması gerekmektedir. Yapılmadığı zaman ise abartılı bir ifade ile boşa geçmiş bir hayata sebep olacaktır (Bilge, 2005, s:5).

"Seçme", erişme olasılığı olan seçenekler arasından, İstenilir yönleri istenmeyen yönlerinden fazla olana yönelmedir. "Meslek seçimi" de bireyin kendisine açık meslekleri, çeşitli yönleri ile değerlendirip, 'kendi gereksinimleri açısından, istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir. Bu karar kişinin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. Çünkü meslekteki etkinlikler bireyin yaşamının yaklaşık olarak üçte birini kapsar. Meslek sadece bir para kazanma, geçimi sağlama yolu değil, belki bunlardan da önemlisi bireyin kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme yoludur. Kendini gerçekleştirme sağlıklı organizmanın en güçlü eğilimi, ruh sağlığının en önemli belirtisidir. Kişi diğer etkinliklerle olduğu gibi, mesleki etkinlikler yolu ile de psikolojik gereksinmelerini karşılamaya, kendini gerçekleştirmeye çalışır (Kuzgun, 1982, s.1).

Meslek seçimi ve bir mesleğe girme, genel hatları ile insan hayatında psikolojik bir gelişme sonucudur. Daha küçük yaşlardan başlayıp gelişerek son ergenlik çağlarında ve daha sonra şekil kazanır, somutlaşır. Meslek seçimi yönünden büyüyüp gelişme, bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişmelerle çok yakından ilişkilidir. Çocuk, büyüyüp öğrendikçe, yeni ilgi alanları geliştirir; bazı alanlardaki ilgilerini de derinleştirir. Yaşadıkça, öğrendikçe yeni tecrübe ve hüneler kazanır, Çevresindeki ve hayatındaki

yetişkinlerin çalışmalarını gözlemler. Geliştirdiği yeni bedensel ve bilişsel hünelerden bu uğraş hayatında nasıl yararlandığını görür, öğrenir. Bunlar, meslek kavramının ve ihtiyacının gelişmesinde temel başlangıçtır; meslek gelişmesinin ilk aşamasını oluşturur (Tan, 1992, s.123).

Bireyin yaşamında meslek seçiminde belki de en önemli konulardan birisi, ancak bu konu çoğu zaman gerektiği gibi irdelenmemekte, ya da çoğu zaman bireylerin dikkatini yeteri kadar çekmemektedir. Meslek seçiminde doğru seçim yapmak ya da yapmamanın ötesinde seçilen mesleğin seçim yapılan ülkedeki arz ve talep dengesi de oldukça önemlidir. Dolayısıyla bireyler sadece kişilik yapılarına göre meslek seçme kriteri ile yetinmeyip diğer yandan da seçtikleri mesleğin arz ve talep dengesini de kontrol etmek durumundalar. Bu noktada ülkemiz açısından DPT tarafından yapılmış projeksiyon açıklayıcı bir role sahiptir (Keser,2006,s.1).

Bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından biride karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktır. Bu kararı verirken kişinin o mesleğe girme olasılığını da hesaba katması gerekir. Bazı mesleklerde meslek eğitimine başlamak için giriş sınavında başarılı olmak gerekir. O halde kişi sınavı kazanma olasılığını da dikkate almalıdır. O halde tercih ettiği meslekler arasından birini seçerken kişinin yapacağı iş tercih ettiği meslekler arasından, girebilme olasılığı en yüksek olana yönelmedir. Seçim tercihten daha kapsamlıdır. Çünkü seçilen meslek aynı zamanda tercih edilen bir dizi meslekten biridir. Tercihlerin belirlenmesinde istekler rol oynar. Seçimde ise birey fiziksel ve zihinsel yeteneklerini, ekonomik durumunu, meslek eğitimini başarma olasılığını ve daha birçok faktörü göz önüne alarak kısaca, erişme olasılığını hesap ederek, tercih listesindeki meslek seçeneklerinden birine karar vermiş olmaktadır (Kuzgun, 2004, s.5).

Meslek seçimi, bireyin hayatında verdiği en önemli kararlardan biridir, çünkü bireyin hayatının üçte biri mesleki etkinlikleri içermektedir. Meslek, sadece bir para kazanma, geçim sağlama yolu değil, belki bunlardan da önemlisi bireyin kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme yoludur (Çelik,2006, s.1).

Ginzberg (1952), "Bir Meslek Seçimi Kuramına Doğru" adlı makalesinde, meslek seçiminde, savaş, aileden önemli bireyinin kaybı, bir mirasa konma gibi kişinin kontrolü dışındaki etmenlerin rol oynadığı ve seçimin bir kaza, bir tesadüf olduğunu iddia eden "Kaza Kuramı"na karşı tepkisini ifade etmekte ve arkadaşları ile (Ginzberg, Axelrad ve Herma) yeni bir kuram geliştirmenin gereğini duyduklarını belirtmektedir. Meslek seçimini bir gelişim süreci olarak gören Ginzberg ve arkadaşlarına göre, birey mesleğini bir anda verilen gelişigüzel bir karar sonucunda değil, hayat boyunca oluşan ve gelişen ve büyük ölçüde "geri dönülemez" olan davranış örüntüleri yoluyla seçer (Ginzberg, 1952, Aktaran: Kuzgun, 1982,s.7).

Mesleki karar verme süreci, "hayal dönemi", "geçici seçimler dönemi" ve "gerçekçi dönem" olmak üzere birbirinden ayrı üç evreye ayrılır.

Hayal dönemi 6–11 yaşlarını kapsar. Bu dönemde çocuk genellikle çevresindeki kimselere karşı geliştirdiği özdeşime göre bazı meslek tercihlerini ifade eder. Geçici seçim dönemi, yeni yetmelik dönemine rastlar. Bu dönem şu alt dönemlere ayrılır:

- i. Seçimlerin ilgilere dayandığı "ilgi dönemi",
- ii. Yeteneklerin dikkate alındığı "yetenek" dönemi,
- iii. Bireyin toplumda bir yer edinmeyi düşündüğü "değer" dönemi,
- iv. Bireyin bir iş veya ileri eğitimi düşünmeye başladığı "geçiş" dönemi.

Gerçekçi dönem ise şu alt basamaklara ayrılmaktadır:

- i.Araştırma:** Bireyin meslek seçimi sorunu üzerinde düşünmeye ve bunu çözmek için gereksinme duyduğu yaşantıları kazanmaya başladığı dönem,
- ii. Billurlaşma:** Bireyin kendini verebileceği mesleği seçmesini etkileyen çok çeşitli faktörleri değerlendirdiği dönem,
- iii. Belirleme:** Seçeneklerin belli meslek amaçlarına göre değerlendirildiği dönem.

Bu kuramda meslek seçimi yeni yetmelik dönemi boyunca en az on yıl süren bir gelişim sürecinin ürünü olarak görülmekte ve varılacak kararın, bireyin o ana kadar geçirdiği yaşantıların ürünü olacağı, fakat aynı zamanda gelecekteki yaşam ve kararları da etkileyeceği, dolayısı ile "geri dönülemez" olduğu ileri sürülmektedir (Ginzberg, 1952, Aktaran: Kuzgun, 1982, s.8).

"Tercih Listesi"ni doldurarak gideceği üniversiteyi seçen genç yaşayacağı hayat biçimini seçmektedir. Seçtiği yüksek öğrenim programı için gencin, bu seçimi yapmakla bir meslek mi kazanacağını, yoksa ilgi duyduğu alanda bilgilenmiş bir İnsan mı olacağını iyice araştırması gerekir. Meslek seçimi konusunda her gencin kendisine soracağı şu sorulara vereceği cevaplar sağlıklı bir seçim yapmasına yardımcı olur.

i. Kendimi 30 yaşlarında nasıl görüyorum? Nasıl bir hayat yaşamak isterim?

ii. Büyük bir şirkette mi çalışmak isterim, serbest çalışmayı mı tercih ederim?

iii. Büyük şehirde mi, küçük şehirde mi yaşamak istiyorum?

iv. Çok para kazanmak istiyor muyum?

v. Emin bir iş mi istiyorum, risk almaya hazır mıyım?

vi. Seyahat etmeyi seviyor muyum?

vii. Nerede çalışmak bana zevk verir? Açık havada mı, bina içinde mi?

viii. Hangi derslerden daha çok zevk alıyorum?

ix. İnsanlarla iyi geçinebiliyor muyum? (Baltaş, 1991, s.40).

Meslek seçimi, "bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir" (Kuzgun, 2000, Aktaran: Yeşilyaprak, 2006, s.192).

Böyle bir kararın kişinin yaşamında son derece önemli bir yeri vardır. Çoğu kez kişi bu kararın ne derece önemli olduğunun farkında olmasa da meslek seçimi, bireyin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biri, belki de birincisidir. Çünkü yaşamımızın yaklaşık 40 yılını bir mesleğe hazırlanarak ya da onu icra ederek geçiririz. Bu demektir ki, hafta sonları ve tatiller hariç yaşamımızın 10.000 gününü mesleğimiz ile ilgili etkinliklerle geçiririz. Bu da 80.000 saat yapar. Ve biz genellikle mesleki kararımızı verirken bunun böyle olacağını hiç ama hiç düşünmeyiz. Meslek seçimi bir anlık bir karar değildir. Bireyin çocukluktan başlayarak kendisi ve meslekler hakkında geliştirdiği algısal çerçeve ile koşulların etkileşimi içinde ortaya çıkan bir sonuçtur. Bir diğer deyişle mesleki karar, mesleki gelişim sürecinin sonunda yapılan bir seçimdir. O halde önemli olan bu sürecin nasıl yaşandığıdır (Yeşilyaprak, 2006, s.194).

1.4.2. Meslek Seçiminin Önemi

Meslek etkinlikleri, birbirinden az çok farklı bireysel özellikler gerektirir ve yine bireylere az çok farklı deneyimler sağlar. Meslek seçimi, bir kimsenin, çeşitli meslekler arasında en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı birine yönelmesidir. Bu yönelme kararının doğru ve yerinde olması kişinin ne istediğine ve neleri yapabileceğini çok iyi bilmesine bağlıdır (Çoban, 2003, s.29).

Meslek seçimi; bireyin kendisine uygun olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, tercih edilen meslekler arasından, girme olasılığı en yüksek olana yönelmesidir. Bireyin, zihinsel, fiziksel yeteneklerini, becerilerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve ekonomik durumunu göz önüne alarak seçim listesindeki seçenekleri belirlemesi gerekir. Meslek seçimi; şansa bağlı, anlık bir olgu değil, bir süreçtir. Seçimin sağlıklı olması; bireyin kendini ve meslekleri objektif olarak tanıyabilmesine, bilgi toplamasına, karar verme becerilerini geliştirebilmesine, kararları için plan yapabilmesine ve uygulayabilmesine bağlıdır (Kızıltan, 2006, s.1).

Üç yıl öncesine kadar ülkemizde iş alanı bulamayan jeoloji mühendislerinin üst üste yaşanan depremlerden sonra kazandığı önem, zamana ve ihtiyaca bağlı olarak değer kazanmış bir meslek alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece bilgisayarın gündelik yaşama girmesiyle birlikte, bilgisayar mühendisliği, web tasarımcılığı, bilgisayar

animatörlüğü, info brokerlik, servis sağlayıcılığı, program yazılımı vb. gibi daha birçok yan sektör devreye girmiştir. Böylesine hızlı gelişen bir süreçte yarının dünyasında ekonomik hayat nasıl olacak, küreselleşme ne ölçüde başarılı olacak, buna ayak uyduramayan bireylerin, şirketlerin veya devletlerin durumu ne olacak sorusunun cevabı büyük önem kazanmıştır. Meslek seçimindeki özen her zamankinden daha da değer kazanmıştır. Meslek insanın sadece kişisel yaşamı üzerinde değil, etrafı ile olan ilişkilerinde de belirleyici bir etkiye sahiptir. İnsanın toplum içindeki statüsünde, icra ettiği mesleğin büyük rolü olduğu göz ardı edilemez (Özsoy, 2004, s.105).

Gençleri geleceğe hazırlarken, okulda gerçekleştirmeye çalışılan öğretim'in, onları mutlu ve etkili kişiler olarak yetiştirmeye yetmediği anlaşılmıştır. Çünkü insanın sadece zekâdan ibaret bir varlık olmadığına farkına varılmıştır. Artık insanın kişiliğinin çok karmaşık sosyal ve duygusal bir özellikte olduğu, bu özelliklerin insan davranışında önemli ölçüde etkili olduğu anlaşılmıştır. Bundan dolayı, bireyin kendini gerçekleştirmesi için yalnız bilgi ve zekâyâ değil, anlayışa, inanca, sosyal ve duygusal yaşantılara gereksinme duyduğu konusunda eğitimcilerin daha çok bilinçlendikleri kabul edilmektedir. Bu anlayış okullarda, gençlerin eğitiminde fiziksel, düşünsel, duygusal ve sosyal gelişim amaçlarının dengeli bir biçimde ele alınması sonucunu gündeme getirmiştir. Artık eğitim, bilgi aktaran, zihni güçleri geliştiren, duygusal, sosyal ve mesleki yönden gelişimini dikkate alan bir süreç olarak algılanmaktadır (Aydın, 1997, s.175).

Meslek ve iş sahibi olmanın temelinde psiko-sosyal bazı etmenler yer alır: Nelerdir bunlar?

İnsanın doğuştan getirdiği yetenekleri, potansiyeli, gizil güçleri vardır. Biz yaşam içinde bunları ortaya koymak, kullanmak ve geliştirmek isteriz. İşte sahip olduğumuz bu yetenekleri kullanma ve geliştirme olanağı sağlayacak alan, meslek alanlarıdır, işimizdir. Biz çalışırken aynı zamanda bu yetenekleri ifade etme, güçlerimizi artırma fırsatı elde ederiz. Böylece birey var oluşunun anlamını yakalar. Sahip olduğu yetileri, güçleri kullanarak doyuma ulaşır. Kendini, bir iş yaptığı, üretken olduğu için de daha değerli ve önemli görür, Böylece kendine saygısı ve güveni gelişir. Toplum içinde yararlı olma, hizmet verme yoluyla toplumsal saygınlık kazanma söz konusudur. İş etkinlikleri içinde biz başkalarıyla etkileşimde bulunuruz, belli rol ve görevler yoluyla sosyal kimliğimizi kazanırız. O halde çalışmanın temelinde bireyin çok yönlü psiko-sosyal ihtiyaçlarının

karşılanması söz konusudur. İşte bireyin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamada en önemli araç durumunda olan meslek eğer doğru bir kararla, isabetli olarak seçilebilmişse bu ihtiyaçların daha üst düzeyde doyurulması mümkün olabilir (Yeşilyaprak, 2006, s.192).

İyi bir iş seçimi yapabilmeyen ilk adımı iyi bir özdeğerlendirme yapmaktan geçer. İnsanın kendisini iyi tanıması, doğru seçimler yapabilmesini, başarıyı ve mutluluğu yakalayabilmesini sağlar. Bir insanı tanımlayan en önemli özellik onun değerleridir. Çünkü bilgi eksikliğini giderebilmek, değerleri değiştirebilmekten çok daha kolaydır. Bu nedenle, özdeğerlendirmenin ilk adımı insanın kendisi için en önemli değerleri belirlemesidir. Değerler, insanın ne kadar sonuç odaklı olduğu, kişisel gelişime verdiği önem, uzmanlaşma güdüsünü, rekabetçi ortamın kendi için motivasyonunu nasıl etkilediği, pozisyon ve statüye ne kadar önem verdiği, güç arzusu, zorluklardan hoşlanma düzeyi, liderlik dürtüsü, takım çalışmasına yatkınlığı, detaylara verdiği önem, zaman baskısı karşısındaki tutumu, rutin işleri düzenli olarak yürütme isteği, farklı işleri bir arada yürütebilme yeteneği, bağımsızlığına verdiği önem, yaratıcılığın motivasyon etkisi ve/veya baskısı hızlı tempoya verdiği tepki, güven ihtiyacı, maddi olanaklara verdiği öncelik, etik ve ahlaki değerlere verdiği öncelik, dostluğa verdiği önem, dengeli yaşama verdiği önem, işin toplumsal katkısının motive edici etkisi, çalışılan ortamın önemi, tanınmanın motive edici etkisi, bürokratik ortamdan etkilenme gibi hususları içerir. Kendisini iyi tanıyan insan önceliklerini belirleyebilen kişidir. Bu nedenle, kendini sürekli test eden kişi öncelikleri konusunda daha net bir anlayışa kavuşur (Argüden, 2005, s.2).

İnsan seçeceği meslekte, gelecekte kendisini nelerin beklediğini, günlerini ne gibi faaliyetlerle geçireceğini, nerede ve kimlerle bir arada olacağını yani yaşamının pek çok yönünü belirlemiş olacaktır. Kişinin yaşamında bu denli önemli olan bir kararı; bireylerin mesleklerini görerek, yaparak ve yaşayarak tanıma olanaklarının bulunmadığı, ekonomik zorlukların yaşandığı, benimsenen değerler sistemi ve psikolojik ihtiyaçların farklılaştığı günümüzde; sağlıklı bir şekilde verebilmesini oldukça güçleştirmektedir. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı da bireylere meslek seçimi konusunda yardım edilmelidir (Güler, 2005, s.87).

1.4.3. Meslek Seçme Sürecinin Başlıca Aşamaları

Bir meslek sahibi oluncaya kadar insanlar çeşitli aşamalardan geçerler. Aşağıda bu aşamalar kısaca açıklanmıştır:

i. Heves (umu): Mesleki heves, daima bir kimsenin girmeye özendiği mesleği ifade eder. Bir kimsenin girmeye özendiği meslek, onun ilerleme isteğinin göstergesidir. Meslek gelişiminde umu, gerçek hayattaki sınırlamaları dikkate almaksızın, bireyin arzu ve isteklerini yansıtır. Küçük çocukların ifade ettikleri meslek adları bir hevesten öteye gitmez, çünkü çocuk yetenek, mali olanaklar gibi gerekliliklerin henüz farkında değildir.

ii. Meslek tercihi: Meslekler, gerektirdikleri nitelikler ve sağladıkları olanaklar bakımından belli zamanlarda bireylere değişik derecelerde çekici veya itici gelebilir. Bir ekserim belli bir anda tercih ettiği meslekler, o bireye o anda en yüksek düzeyde olumlu özelliklere sahip görünen yani çekici gelen mesleklerdir.

iii. Meslek seçimi: Bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından biride karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktır. Bireyin yaşamına böylesine çok yönlü etkileri olan meslek seçimi, bireysel açıdan olduğu kadar, toplumsal açıdan da son derece önemlidir. Toplumun gelişmesine hizmet edecek insan gücünün planlanmasında, bireyi, hem toplumsal ihtiyaçlara hem de kendi ilgi ve yeteneklerine göre dengeli bir şekilde kullanmak ve böylece İnsan kaynaklarından en olumlu ve en verimli bir şekilde yararlanmak için meslek seçimine önem vermek ve gençlere bu konuda gerekli rehberlik hizmetlerini sunmak kaçınılmazdır (Yeşilyaprak, 2006, s.193).

iv. Mesleğe bağlanma: Bir kimse bir meslekle ilgili bir işe girer ve o işin gereklerini yerine getirmeye başlarsa mesleğe bağlanma gerçekleşmiş olur. Bazı hallerde girilen meslek başlangıçta seçilen meslek olmayabilir. Kişi meslek eğitiminde başarısız olursa ilk seçimi gerçekleşmeyebilir (Kuzgun, 2004, s.5).

1.4.4. Meslek Seçiminin Hayat Biçimine Etkisi

Seçilen meslek bireyin yaşamında ne gibi etkilerde bulunacaktır?

- i.** Bireyin yaşamı boyunca devamlı bir iş sahibi olup olamayacağını tayin edecektir.
- ii.** Yaşamı boyunca başarılı veya başarısız bir kişi olmasında önemli bir rol oynayacaktır.
- iii.** Sürekli etkileşimde bulunacağı bireylerin çeşidini ve eş seçimini etkileyecektir.
- iv.** Hayatı boyunca yaşayacağı çevre veya çevrelerin özelliğini ve yerini tayin edecektir.
- v.** Ailesinin kazanç şeklini ve düzeyini ve geçim tarzını belirleyecektir. İşinden zevk alıp alamayacağını, bunun sonucunda sorumluk sahibi bir insan olup olamayacağını tayin edecektir (Çelik,2006,s.1).

Bir yüksek öğrenim programını seçerek "tercih listesi"ni dolduran genç, gerçekte yaşayacağı hayat biçimini seçiyor demektir. Birçok insan, seçmiş olduğu mesleğin getireceği hayat biçimini bilmediği veya iyi incelememiş için başarısız, verimsiz ve mutsuz olmaktadır. Bu sebeple "tercih listesini" dolduran her gencin, yazdığı her yüksek öğrenim programı için kendisine sorması gereken bazı sorular vardır. Aşağıda daha bilinçli bir tercih yapmaya ışık tutacak ve meslek seçimine yardımcı olacak sorular sıralanmıştır.

i. Kendimi 30 yaşlarında nasıl görüyorum? Nasıl bir hayat yaşamak İsterim. İnsanın 16–18 yaşından 35 yaşındaki isteklerini tahmin etmesi çok zor olabilir ama yine de insanların büyük çoğunluğu 35 yaş dolaylarında evli ve çocuk sahibi olurlar. Bir aile düzenini ayakta tutabilmek için seçmeyi düşündüğünüz hayat biçimi nedir? Bazı işler gençlik yıllarında İnsana iyi para kazandırır ve renkli bir hayat sunar.

ii. Büyük bir şirkette mi çalışmak isterim, serbest çalışmayı mı tercih ederim. Büyük şirketlerde büro işleri yapmak, çoğunlukla kişinin işi iş yerinde bırakmasına ve kendi boş zamanını dilediği gibi kullanmasına imkân verir. Buna karşılık bazı kurallara uymak ve başka insanlarla uzlaşmak zorunludur.

iii. Büyük şehirde mi, küçük şehirde mi yaşamak istiyorum. Bazı işler büyük şehirlerde yaşamayı zorunlu kılar. Yayıncılık, bankacılık, gazetecilik, reklâmıcılık bu tür işlerdendir.

Büyük şehirlerde yaşamak, günün birkaç saatini trafik içinde geçirmeyi, farklı insan ilişkileri kurmayı gerektirir.

iv. Çok para kazanmak istiyor muyum. Bu soruyu yadırgayanlar çoğunlukta olacaktır. Ancak İnsanın seçtiği hayat biçimi, aldığı riskler, çalışma süresi ve işin hayatına getirdiği yük çok kere önceden bilinebilir. Bunu bilebilmek için seçilen iş konusunda ayrıntılı olarak düşünmek gerekir.

v. Emin bir iş mi istiyorum, yoksa risk almaya hazır mıyım. İster devlet kesiminde, ister özel sektörde maaşa bağlı bir iş, sınırlı fakat güvenli bir hayattır. Kendi işini kuran kişinin önünde her türlü başarı, imkânı olduğu gibi, her türlü başarısızlık ihtimali de açıktır.

vi. Seyahat etmeyi seviyor muyum. İster kısa süreli olsun, ister uzun süreli seyahat etmek bir strestir. Çünkü seyahat insanı yeni şartlara uymaya zorlar. Bazı insanlar seyahatin getirdiği zorlanmadan çok fazla etkilenirken, bazı insanlar ise bu durumdan zevk bile alabilirler.

vii. Nerede çalışmak bana zevk verir. Açık havada sadece ziraat mühendisleri ve veterinerler çalışmaz. Birçok mühendis ve pazarlamacı da iş saatlerini büro dışında geçirir.

viii. Hangi derslerden daha çok zevk alıyorum. Her ne kadar okul başarısı meslek başarısı konusunda kesin bir fikir vermezse de kişinin ilgilenmekten zevk aldığı ve zorlandığı alanları bilmesi ve seçimini ona göre yapması yerinde olur.

ix. İnsanlarla iyi geçinebiliyor muyum.Bazı mesleklerde insan ilişkileri ve insanlara karşı temel tutum, meslekte başarılı olmak ve iş tatmini duymak açısından daha büyük önem taşır (Baltaş, 1991, s.36–39).

1.5. Mesleki Rehberlik

1.5.1. Rehberlik

Rehberlik terimi, Farsça "yol gösteren kimse, kılavuz" anlamına gelen "rehber" sözcüğünün sonuna -lik yapım ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Genelde bir "yardım hizmeti" olarak bilinen rehberliğin, insanlık tarihiyle yaşıt olduğu söylenebilir. ilk insanlardan bu yana, bilenler bilmeyenlere; anne babalar, çocuklarına; ablalar, ağabeyler, kardeşlerine; öğretmenler, öğrencilerine yol göstermek, öğüt vermek, onların sorunlarını çözmek biçiminde yardım etme eğilimini göstere gelmişlerdir (Bakırcıoğlu, 2003, s.5).

Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev, öğrencilerin ilgi, eğilim yetenekleri doğrultusunda aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları da dikkate alınarak, üst öğrenime ve iş alanlarına yönlendirilmelerine yardımcı olmaktır(Tebliğler dergisi, MEB,2003,s.2552).

Rehberlik; bireyi tanımak, onu kendisine tanıtmak, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirebilmesi için uzman kişilerce bireye yapılan sistemli, bilimsel ve profesyonel bir yardım sürecidir (Aydın, 1997, s.1).

Son yıllarda, psikolojik danışmadan hız ve destek almayan rehberlik hizmetlerinin pek etkili olmadığı anlaşılmış ve bunun sonucu olarak da psikolojik danışmanın önemi artmıştır. Rehberlikte bilgi verme hizmetlerinin bile, tek yanlı bir etkileme işlevi durumundan çıkarılıp eş duyumsal ilişki içinde yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, geleneksel adıyla "rehberlik" diye bilinen alanın günümüzdeki adına bir de "psikolojik danışma" eklenmiştir (Bakırcıoğlu,2003,s.6).

Eğitim sürecinin bir ögesi olan rehberlik, karara giden yoldaki danışım hizmetleri olarak tanımlanabilir. Öğrencileri tanıma, araç gereç kullanma, ders işleme, değerlendirme gibi konularda ve okul çevre ilişkileri, öğrenci rehberliği, sınıf öğretmenliği, eğitsel kol çalışmaları gibi eğitimle ilgili konularda yapılacak her tür yol gösterme ve yardımcı olma hizmetleri rehberlik ve yardım rolleri içindedir (Başar, 1993, s.42).

Bugün rehberlik sözüyle daha çok, kişiye çevresini anlamasına yardım için sunulan "bilgi verme" hizmeti anlatılmak istenmektedir. Psikolojik danışma ile de "kişinin kendini anlaması ve öğrenmesi için gerçekleştirilmeye çalışan özel etkileşim süreci" anlatılmaktadır (Kuzgun, 1981, Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.6).

Rehberlik hizmetlerinin gerçek anlamda okullara girmesi, bir ülkenin geleceğini emanet edeceği çocukların sağlıklı bir şekilde hayata hazırlanmaları açısından oldukça önemli bir gelişme olmuştur. Çocukların okul başarısının artması, sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde büyük bir rol üstlenen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, velilere çocuklarının şimdiki durumlarıyla gelecekteki olası tercihlerine ilişkin bilgiler verme, tercih yollarını gösterme ve sorunlarını çözüme yardım hizmetleri sağlama gibi görevler de üstlenmiştir. Yurdumuzda öğrenciler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda okul çağındaki gençlerin aile ortamı, okul çalışmaları, arkadaşlık ilişkileri meslek ve öğrenim dalı seçimi gibi konularda önemli sorunları bulunduğu ortaya konulmuştur (Güler, 2005, s.59).

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin çok önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik sözü, daha 1938'lerde okul müfredat programlarımızda geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950'lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970'den bu yana da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, "uzman" kişilerce yürütülen ayrı bir "yardım" ve "ihtisas" faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almış olduğu memnuniyetle görülmektedir (Tan, 1992, s.10).

Rehberlik, kişiyi hedef tutar. Onun kendi yeteneklerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve mevcut imkânlarını anlamasına ve bu suretle bir "kişi" olarak imkân ve hudutları içinde onları azami şekilde geliştirmesine yardım eder. Bireyin, etkili bir şekilde kendi başına hareket edebilen bir varlık olmasına çalışır. Rehberlik ve danışma faaliyetleri, bireyin kendini gerçek boyutları içinde tanıyıp hem kendine hem içinde bulunduğu toplum ölçülerine en uygun düşecek hareket tarzını uygulamaya koyması için kişiye yardım edecektir. Görülüyor ki rehberlik bireye kuru bir öğüt ya da katı bir talimat verme işi değildir. Problemlili bireye, problemini çözebilmesinde gerekli olan bilgileri ve aydınlatmaları insancıl bir anlayış ve tutum içinde, objektif bir berraklıkla sunabilme işidir. Bireyin, bu

olgular ve bulgular ışığında problemini ve kendi bulunduğu yeri gerçekçi bir şekilde görmesine yapılan bilimsel bir yardım olmaktadır (Tan, 1992, s.13).

1.5.2. Meslek Rehberliği

Meslek rehberliği, yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçmesi, benimsemesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve o meslekte ilerlemesi için kişiye götürülen uzmanlık düzeyindeki düzenli ve sürekli hizmetler demektir. Öğrencilerin bir mesleğe girmeyi, onda ilerlemeyi planlamalarına ve bu planlarını gerçekleştirmelerine yardım etmek, okulun en önemli sorumluluklarından biridir. Kişinin ekonomik ve ruhsal bağımsızlık kazanması, sağlıklı bir aile kurması ve toplumsal çevresini geliştirmesi ile yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçmesi, öbür gereksinimlerini doyurucu düzeyde karşılayıp karşılayamaması ile de yakından ilgilidir (Yeşilyaprak, 2002, Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.69).

Meslek rehberlik hizmetlerinden sorumlu kişilerin birincil görevi, öğrencilerin mesleklerle ilgili bilgileri edinmelerine, bu bilgileri değerlendirmelerine ve belli bir meslek seçme konusunda karar vermelerine yardım etmektir. Bu hizmeti tam yetkiyle verebilecek kişi, rehberlik uzmanıdır. Bu görevini yerine getirmek için rehberlik uzmanı bireylere, gruplara psikolojik danışma; standart mesleksel testler; ilgi, yetenek ve başarı testleri uygulamakta ya da uygulatmakta; bunların sonuçlarını yorumlamaktadır. Meslek seçmek isteyen kişilerin, varsa, gerçek dışı değerlendirme ve beklentilerini görmelerine; kendileriyle ilgili elde edilen bulguların ışığında karar vermelerine yardımcı olmaktadır. Meslek rehberliği, okul rehberlik ve psikolojik danışma birimlerinin çoğunun görev alanına girmektedir (Bakırcıoğlu, 2003, s.69).

Mesleki rehberlik bireyin kendi ilgi ve yeteneklerini, sınırlı ve güçlü yönlerini tanıyarak, en uygun alana yönelmesi ve en uygun mesleği seçmesi için bireye yapılan yardım etkinlikleridir.

Mesleki rehberlik hizmetleri şu şekilde ele alınmalıdır:

i. Öğrencinin kendini (ilgi, yetenek, akademik başarı, kişilik ve benlik gibi) tanıması sağlanmalıdır.

ii. Çevresinde kendisine açık olan imkânları (okulda yönelebileceği program ve seçmeli dersleri, yönelebileceği yüksek öğrenim alanlarını, ÖSYS sistemini, iş ve meslek hakkında bilgi vb.) tanınması sağlanmalıdır.

iii. Tüm bu çalışmaların yürütülmesinde objektif ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmalıdır (Aydın, 1997, s.3).

Öğrenim seçimi, meslek seçimi ve eş seçimi, hayatın üç önemli kararıdır. Bu üç karar, bireyin hayat tarzını ve bütün hayatının akışını temelden etkileyen kararlardır. Seçilen bir meslek, bireyin hayatı boyunca devamlı bir iş sahibi olup olmamasını; hayatında başarılı bir insan olup olmamasını; hayatı boyunca yaşayacağı çevrenin niteliklerini ve yerini; ailenin gelirini ve geçim tarzını; işini hoşlanarak yapıp yapmamasını; sorumluluk duygusu olan bir iş adamı olup olmamasını; hayattan genel olarak doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını belirleyecek derecede önemlidir (Hoppock, 1957, Aktaran: Tan, 1992, s.122).

Meslek rehberliği, bireyin mesleklere ve seçimine ait problemleri ile uğraşan rehberlik ve danışma faaliyetleridir. Meslek rehberliği ve danışmanın klasikleşmiş tanımı şöyledir: Bireyin kendine bir meslek seçmesi, bu mesleğe hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada ilerlemesinde girişilen rehberlik ve danışma hizmetleridir. Bu tanım bazı yazarlarca, meslek seçimini psikolojik cephesi yönünden, yani meslek seçme işinin belli bir zaman gelince verilen bir karar olmayıp, bir meslek görüş ve anlayışı gelişmesine ait bir oluşum (süreç) olması yönünden yeterli bulunmamıştır. Şöyle bir tanım önerilmiştir: Meslek rehberliği, bir bireyin kendisi ve iş dünyasındaki yeri hakkında yeterli bir fikir geliştirmesine ve bunu kendini tatmin edecek ve topluma yararlı olacak bir şekilde gerçekleştirmesine yardım etme oluşumudur (Süper, 1957, Aktaran: Tan, 1992, s.123).

Meslek rehberliği, bir bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun bir mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir. Bu oluşum, bireyle beraber olgunlaşarak devam eden bir oluşumdur. Bu tanıma göre, bireyin kendini tanımasına; meslekleri, özellikle seçeceği mesleği etraflıca tanımasına; kendisindeki nitelik ve şartlar ile mesleğin gereksinimlerini birbirine uyumlamasına yardım etmek lâzım gelmektedir. Meslek danışması yoluyla, birey ve mesleklere ait bilgilerin birbirine en iyi şekilde uyanımı bularak meslek seçmesine yardım edilir (Tan, 1992, s.123).

Mesleki rehberlikte belki de ilk ve en önemli adım bireyin meslek seçimi yapmanın yaşamındaki en önemli kararlardan biri olduğunu görmesini sağlamaktır. Eğer birey gerçekten bu seçimin ne denli önemli olduğunu görüyorsa yapılacak bir şeyler olduğunu kabul edecektir. Kuşkusuz ideale ulaşmak mümkün olmayabilir ama ona yaklaşmak için çaba harcamanın değerini küçümsememek gerekir (Yeşilyaprak, 2006, s.191).

1.5.3. Rehberlik ve Mesleki Rehberliğin Önemi

Rehberlik ve psikolojik danışmanın önümüzdeki dönemlerde daha da önemli olacağını rahatlıkla ifade edebiliriz. Buna dayanak olarak ise, rehberliği gerekli kılan nedenlere bakmamız yeterli olacaktır. Bunun için birçok neden sayabilmekle birlikte başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz;

i. Okul yapısındaki değişimler; okul çeşitlerinin artması, ders yapısındaki değişiklikler, seçmeli derslerin önem kazanması,

ii. Meslek kavramındaki değişimler; mesleklerin sayıca gün geçtikçe artması, uzmanlaşma kavramının önem kazanması ve mesleklerde "ortak disiplin" olgusunun önem kazanması,

iii. Bilim ve teknolojiadaki gelişimler; bilgiye ulaşma yollarının artması gibi,

iv. Aile yapısının değişmesi; büyük aile yapısından çekirdek aileye geçiş, büyük ailedeki "babaanne, büyükbaba'nın toplumsal rollerinin bir anlamda rehber öğretmen/Psikolojik danışmana yüklenmesine yol açmıştır. Ayrıca çalışan anne sayısı toplumun modernleşmesine paralel olarak artmakta olup, bu da rehberliğe bir takım roller ve sorumluluklar yüklemektedir,

v. Uyum ve davranış sorunlarının artması; nüfus artışının yüksek olduğu ülkemiz, aynı zamanda birçok kentte kozmopolit bir demografik yapıya sahne olmakta, bu ise aynı sınıf içinde bir çok farklı kültür ve eğitim seviyesinden gelen çocukların bir arada bulunmasına yol açmaktadır. Böylece uyum ve davranış problemleri görülme sıklığı artmaktadır.

Bu örnekleri çok daha fazla arttırabiliriz, ancak yukarıda saydığımız nedenler dahi rehberliğin ne derece önemli olduğunu ve gelecekte olacağını bize anlatmaya yeter (Ram, Özer, 2006, s.16).

Aileden sonra okul, çocuğun ilk temel toplumsallaşma kurumu niteliğini taşır. Çocuk okula başladığında çevresinde uyulması gereken kurallarla, özümsemesi beklenen bilgileri bulur. Eğer birlikte yaşamaya yatkın ve okul olgunluğundaysa uyum da zorluk çekmez. Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere katılır. Kendisini kolaylıkla ifade eder. Tam tersine kişilik özelliği ya da ailenin yanlış tutumu sonucu, toplu yaşama, çalışma ve oynamaya yatkın değilse, okula uyumda zorlanır (Yavuzer, 2001, s.158).

İnsanların kabiliyetlerine uygun bir meslek sahibi olmaları, onların meslekteki başarılarını olumlu yönde etkiler ve işlerini severek yapmalarına imkân verir. Mesleğini sevmeyen bir kişinin o alanda başarılı olması ve yeni bir çıkış açması mümkün değildir. Okuldaki öğretmenler ve rehber öğretmenler çocukları yeteneklerine ve kişilik özelliklerine göre mesleğe yönlendirmede uzmandırlar. Özel durumlar için gerektiğinde kurum dışından da yardım alınabilir (Özsoy, 2004, s.109).

Meslek rehberliği küçük yaşlardan başlayan bir gelişme oluşumudur. O halde meslek rehberliğine küçük yaşlardan itibaren ihtiyaç olacaktır. Bu yapılmadığı takdirde, meslek seçme kararı çok gecikmiş ya da rasgele yapılmış olabilir. Üniversite sınıflarında bile hâlâ meslek seçimini yapmamış olan öğrenciler vardır. Özellikle üniversite öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi iyi çalışmazsa, birçok öğrenciler arzu ettikleri, ilgi duydukları ve eğilim gösterdikleri meslekler dışında fakültelerde okur durumda olabilirler. Wrenn, kendi üniversitesinde yaptığı bir araştırmada, 1. sınıf öğrencilerinin %25-35'inin henüz bir meslek tercihi yapmamış olduklarını görmüştür. Sparling'in araştırmasında, çoğu öğrencilerin, zekâlarının elvermediği meslekleri seçtikleri; % 75'inin, girmek istedikleri meslekleri ilgilendiren derslerdeki notlarının düşük olduğu; gerekli olan not ortalamasını tutturamadıkları; öğretmen olmak isteyenlerin % 75'inin de niyetlendikleri branş derslerinde 100 üzerinden 80'in altında (8'den aşağı denebilir) not almış oldukları bulunmuştur (Myers, 1941, Aktaran: Tan, 1992, s.133).

Ülkemizde yapılan benzeri bir araştırmada da, öğrencilerin % 90'nın, en çok yetenek ve en uzun hazırlık isteyen yukarı seviye mesleklere girmek istedikleri bulunmuştur. Meselâ, erkeklerin % 42'si mühendis olmayı istemektedir. Toplumda bu kadar çok kimsenin mühendislik mesleğine uygun aday olması ve girebilmesi mümkün değildir. Görülüyor ki rehberlik ve danışma programının, gençlerin realist meslek seçmelerine yardım etmesi, bu

yardımın devamlı ve sistemli olması gerekmektedir. Meslek rehberliğinin bu devamlılığı yanında, meslek rehberliği faaliyetlerinin yoğunluk kazanacağı bazı stratejik noktalar ve yıllar vardır. Öğrenim hayatında bu noktalar, beşinci, yedinci sekizinci, dokuzuncu ve on birinci sınıflardır (Tan, 1992, s.134).

Ülkelerin kalkınmasında bireylere, üretken ve gelişmeye açık nitelikleri kazandırmayı amaçlayan çağdaş eğitim anlayışı, bireyin kendi potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleği seçmesine önem verir. İşte, eğitim sürecinde bireye bu alanda yapılan hizmetler "Mesleki Rehberlik" kapsamında yer alır (Yeşilyaprak, 2006, s.190).

1.5.4. Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberlik

Genel olarak 15–18 yaşlar arasını kapsayan lise yılları, gencin kendisi ve meslekler hakkında oluşturduğu algılara dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye; birbirine uydurarak geleceğe ilişkin mesleki kararını oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir. Lise yılları sonunda genç ya mezun olup iş yaşamına atılacak ya da bir üst öğrenime yönelip belli bir meslek için eğitimini sürdürecektir. Her iki durumda da, gencin yaşamının geri kalanını tümüyle etkileyecek bir karar söz konusudur. İşte bu kararın bireye en uygun ve doğru bir karar olması için mesleki gelişim açısından gerekli yardım hizmetlerini alabilmesi kaçınılmazdır. Öğretmenlerin ve rehberlik uzmanının bu dönemi çok iyi bir şekilde değerlendirmeleri için önemli görev ve sorumlulukları vardır. Temel amaç, gencin o dönemde gerçekleştirmesi gereken mesleki gelişim görevlerini başarması ve kendisinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşmasına yardımdır. Şimdi mesleki olgunluğun ne olduğunu ve nelere bağlı olduğunu inceleyelim (Yeşilyaprak, 2006, s.230).

Kişinin kendisine uygun meslek seçmesinin önemi vurgularken, unutulmaması gereken husus, bireyin kendisini iyi tanıyabilmesi gerçeğidir. Birey, kişilik yapısı, ilgi alanları ve yeteneklerini de dikkate alarak bir mesleğe yönelimde bulunmalıdır. Örneğin beşeri ilişkileri oldukça iyi olan bireyin halkla ilişkiler, insan kaynakları, öğretmenlik gibi alanlara yönelmesi, teknik kabiliyeti yüksek olan kişinin mühendislik, sanatsal yetenekleri ağır basan bireyin de konservatuar ve bunun gibi ilgili bölümlerine yönelmeleri uygun olacaktır (Keser, 2002, s.3).

1.5.5. Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberliğin Amaçları

Lise yıllarında ergene sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin aşağıdaki yönlerden onun mesleki gelişimine yardımcı olması gerekir:

- i.** Lisedeki programlar içinden kendine uygun dalı seçmeleri, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun seçmeli dersleri ve ders dışı etkinlikleri seçmeleri
- ii.** Kendi ilgi, yetenek, özellik ve koşullarına uygun üst öğrenim alternatifleri hakkında bilgi edinmeleri
- iii.** Kendi ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun meslek/iş alternatifleri ve koşulları hakkında doğru ve geçerli bilgiler edinmeleri
- iv.** Eğitsel ve mesleki kararlarını uygulanabilirlik ve kendine uygunluk açısından gerçekçi olarak değerlendirebilmeleri
- v.** Düşündüğü üst öğrenim ve meslek alternatifleri açısından kendi güçlü ve sınırlı yönlerinin farkında olmaları
- vi.** Mesleki karar vermede kişisel değerlerin (önceliklerin) önemini kavramaları
- vii.** Mesleki kararda kişiyi sınırlayan etkenleri (ülkedeki eğitim-iş olanakları, bölgesel farklılıklar, bireysel özellikler vb.) dikkate almaları
- viii.** Üniversite sınavına hazırlanmaları
- ix.** Liseden sonra iş yaşamına atılacaklar için iş olanakları araştırma, işe girme ve yerleşmeleri
- x.** Yaptığı seçim/aldığı kararları gerçekleştirmede bireysel sorumluluklarını kabul etme ve üstlenmeleri
- xi.** Mesleki sorumlulukların getireceği stresleri, İş yaşamının güçlüklerini anlamaları
- xii.** Mesleki kararların aileyi de içermesine çalışma, çıkabilecek çatışmaları önleme, uzlaşmalarına yardım

Genellikle lise dönemi meslek seçimi açısından en önemli dönem olarak kabul edilir. Meslek seçiminin, çoğunlukla, "geri dönülmez" bir karar olduğu düşünülürse bu dönemin kritik önemi daha iyi anlaşılır. Bu dönemdeki hizmetler bu kararın isabetli oluşunu sağlamaya yöneliktir (Yeşilyaprak, 2006, s.234).

1.5.6. Mesleki Rehberlikte Öğrencileri Tanıma

Mesleki rehberlik kavramı içinde hem ferdi bir meslek okuluna veya yetiştirme programına yöneltme hem de yetiştirme programını tamamlamış kimseyi en uygun işe yerleştirme anlamı vardır (Turgut, 1965, Aktaran: Ünal, 1988, s.35).

En iyi meslek, bireyin özellik ve koşullarına en uygun olan, onu en çok tatmin edecek ve tüm yetenek ve kapasitesini kullanarak kendini gerçekleştirebileceği meslektir. Yani "bize göre" olan iş ve meslektir. O nedenle önce kendimizi çok iyi tanımamız gerekir. İşte öğretmenin görevi öğrencileri tanıyarak onların kendilerini tanımalarına yardımcı olmak, kendi özellikleri hakkında "farkındalık" derecelerini yükseltmektir. Bireyin meslek seçimini etkileyen etmenlerin çok çeşitli oluşu, onu tanımada ayrıntılı bilgi toplamayı gerektirir. Öyle ki; bireyin meslek seçimini etkileyen etmenler arasında genel ve özel yetenekleri, kişilik özellikleri, benlik saygısı, akademik başarısı, cinsiyeti, sosyo-kültürel özellikleri (içinde yaşadığı çevre, ailenin eğitimi, ana-baba meslekleri vb.), gencin yaşamdan beklentileri, ilgileri yer alır. O halde mesleki yönlendirmede bireyi tanıma çalışmaları bütün bu yönleri kapsayacak şekilde yapılmalıdır (Yeşilyaprak, 2006, s.238).

Unutulmamalıdır ki öğretmenin eğitim sistemindeki önemli bir rolü, öğrenciye güçlü ve sınırlı yönlerini, ilgi ve yeteneklerini ortaya koyması, tanınması ve geliştirmesine yardımcı olmaktır. Yetenek ve ilgilerin henüz lise döneminde de statik (duruk) olmayıp yaşantılarla ayrışıp geliştiği göz önüne alınmalı ve mümkün olduğu kadar zengin deneyimler geçirmesine ve böylece yetenek ve ilgilerin ortaya çıkmasına, tanınmasına ortam sağlanmalıdır. (Kuzgun, 1986, Yeşilyaprak, 2006, s.239)

1.6. MESLEK GELİŞİMİ KURAMLARI

Meslek seçimine kişilik gelişimi açısından bakan kuramcılar bir meslek edinmenin, belli bir anda verilen bir karar sonucunda değil, yaşamın çok erken yaşlarında başlayıp meslek ömrünün sonuna kadar süren bir gelişim çizgisi boyunca zaman zaman verilen bir dizi kararlardan oluşan süreçte gerçekleştiğini savunmuşlardır. Mesleki gelişim kuramları: Bireylerde meslek fikrinin nasıl doğup geliştiği, mesleki kararın veya seçimin nasıl yapıldığı, bu seçimi etkileyen etmenlerle birlikte bu oluşumu açıklamaya çalışan görüşlerdir.

1.6.1. Eli Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Eli Ginzberg, Ginzburg, Axelrad ve Herma (1951) meslek seçimi olgusuna gelişimsel açıklamayı getirmişlerdir (Yeşilyaprak, 2006). Meslek seçiminin belirli bir anda gerçekleşen bir olay değil, çocukluktan ergenliğe, oradan da yetişkinliğe uzanan bir gelişim dönemi süreci olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kuramın üç temel unsuru vardır. Bunlar; süreç, geri dönülemezlik ve uzlaşmadır. Aşağıda bu temel unsurlara ayrı ayrı yer verilmiştir.

i. Süreç

Meslek seçimi bir süreçtir. Süreçlerden her biri bireyin dürtülerini ve ihtiyaçlarını bir meslek seçimine dönüştürmesi bakımından farklılaşmaktadır. Ginzberg ve arkadaşları, özellikle geçici ve gerçekçi seçim dönemine girişte 2 yıl kadar farklılık görülebileceğini, ayrıca; mesleki karar verme sürecinin 10 yıllla sınırlandırılmayacağını, bunun insanların çalışma ve meslek hakkında karar vermeyi umdukları sürece yaşam boyu süren bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Gelişim aşamaları Çizelge 1.1.'de de verilmiştir.

Çizelge 1.1. Ginzberg' in Mesleki Gelişim Dönemleri (Yeşilyaprak, 2006'dan uyarlanmıştır.)

DÖNEMLER	BASAMAKLAR	YAŞLAR	ÖZELLİKLERİ
Fantezi (Hayal) Dönemi		5 – 11	Keyfi seçimlerde bulunur. Zevk ilkesi ön plandadır. Yetişkinlerle özdeşleşme kurulumu
Geçici Seçimler Deneme Dönemi		11 – 17	
	İlgi	11 – 12	Hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri ayırmaya başlar. İlgileri ön plandadır.
	Kapasite Yetenek	13 – 14	Kendi yeteneklerini ve mesleğe uygunluğunu daha fazla dikkate alırlar.
	Değer	15 – 16	Kendi değerleri, yaşam değerleri ve meslekten beklentileri uyushmaya başlar.
	Geçiş	17	Seçimler geçici ve deneyseldir.
Gerçekçi Dönem		17 – 24	
	Keşfetme Araştırma	17 – 18	Meslek seçimi yapmasında yardımcı olacak bilgi ve yaşantılar edinmeye çalışır.
	Billurlaşma	19 – 21	Daha önceki yaşanan süreçlerin birikimsel toplamıdır. Çeşitli faktörlerin değerlendirmesini yapar ve bir amaca bağlanır.
	Belirleme	21 – 24	Kararın kesinleşmesi ve özel planlamayı kapsar.

ii. Geri Dönülemezlik

Meslek gelişim süreci tersine çevrilemez. Çünkü birey verdiği kararlardan geri dönmekten genellikle şu nedenlerden dolayı kaçınır.

- Eğitim için gerekli aile desteği
- Evlenme
- Hata yaptığını kabul etmekten kaçınma
- Zaman

Fakat Ginzberg 1972 yılında yazdığı makalesinde, meslek seçiminin bazen geri dönülebilir bir süreç olduğunu kabul etmiştir.

iii. Uzlaşma

Seçim süreci daima bir uzlaşmayı içerir. Kuramın ilk formülasyonunda, meslek seçiminin billurlaşmasında uzlaşmanın kaçınılmaz olduğu ileri sürülmüştür. Birey, geçici dönemde ilgileri, kapasitesi ve değerleri arasında bir uzlaşma sağlamak için çaba harcar. Ginzberg 1972 yılındaki çalışmasında, durağan uzlaşma terimi yerine dinamik bir terim olan “ en azı kullanarak en üst düzeyde yarar sağlama” terimini tercih etmiştir. Ginzberg kuramını, “meslek seçimi, bireyin meslek hazırlığı ve amaçları ve çalışma dünyasının gerçekleri arasında en üst düzeyde uyumu bulmak için yaşam boyu süren bir karar verme sürecidir.” şeklinde yeniden düzenlemiştir.

1.6.2. Donald E.Super’ın Mesleki Gelişim ve Benlik Kavramı Kuramı

Bireyin davranışları, kendisini ve çevresini yorumlayışına göre biçimlenmektedir. Meslek seçimi kararı da, bir davranış olarak bireyin öz kavramından etkilenmektedir. Super’ e göre meslek seçimi kişinin özüne ilişkin tasarımlarının mesleki terimler halinde ifade edilmesidir.

Öz insanın doğuştan getirdiği, yaşamını sürdürebilmesi için gerekli davranışları kazanabilme gizil gücünü ifade eder. Öz kavramı ise, kişinin özü ile ilgili algılarının bütünleştirilmesi, sistelendirilmesi ve adlandırılmasıdır. Öz kavramını mesleki ifadelere dönüştürülmesi işlemi, iki alana ait, ayrı iki dilin anlaşılması ile incelenebilir.

1.6.2.1. Super'in Mesleki Gelişim Basamakları

Super'e göre meslek seçimi, belli bir gelişim sürecinde birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik tasarımının bir mesleğe yansması ve ifadesidir. Benlik kavramlarının mesleki terimlere dönüştürülmesi, beğenilen bir mesleki role sahip yetişkinle özdeşleşme, üstlendiği rollerde yaşantılar geçirme ve kendisinin belirli bir mesleğe yönelik yetenek ve kapasiteye sahip olduğunu fark etmesi süreciyle oluşur (Yeşilyaprak, 2006).

Super'e göre bir mesleğin seçilmesi, bireyin yaşamında, onun benlik kavramını oldukça kesin bir biçimde belirttiği bir noktadır. Birey meslek tercihini ifade ederken "ben şu ya da bu biçimde bir insanım" demektedir. Super, benlik kavramının oluşması ve bir meslek tercihine dönüşmesinin, gelişim süreci boyunca gerçekleştiğini belirtmekte ve mesleki gelişim sürecini 5 evreye ayırmaktadır (Yeşilyaprak, 2006).

Çizelge 1.2. Donald E. Super' in Mesleki Gelişim Aşamaları (Yeşilyaprak, 2006' dan uyarlanmıştır).

EVRE	BASAMAK	YAŞLAR	ÖZELLİKLER
Büyüme Dönemi		14 yaşa kadar	Bu dönem fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim dönemidir. Çocuk doğumdan itibaren çevre ile etkileşimde buldukça kendi hakkında da kavramlar geliştirir. Öz kavramı ile meslek kavramları arasında ilişki kurmaya başlar.
	Fantezi Hayal	4 – 10	Çocuğun davranışlarında heves, arzu ve anlık ihtiyaçların etkisi yoğundur. Hayal kurma ve rol denemeleri egemendir.
	İlgi	11–12	Hoşlanma ve beğenmenin, etkinliklerin ve meslek emellerinin belirlenmesinde en önemli rolü olduğu basamaktır.
	Kapasite	13–14	İşin gerektirdiği nitelikler daha yoğun biçimde dikkate alınır.
Araştırma Keşfetme Dönemi	Deneme	14-17	Gelişimin ergenlik dönemine rastlar. Bu dönemde ergen kendisi hakkında daha da bilinçlenir. Kendisini yetişkin rollerinde bilinçli olarak dener.
	Geçiş	18-21	İlgi, gereksinim, yetenek, değer ve fırsatların dikkate alındığı, fantezi, tartışma ve yarım zamanlı iş yaşantılarında bu seçimlerin geçerliliğinin denendiği dönemdir.
	Sınama İzleme	22-24	Gencin, iş ve çalışma dünyasına girdiği ve gerçeği daha çok göz önüne aldığı dönemdir.
Yerleşme Evresi		25–44	Uygun bir alanın ve o alanda kararlı bir işin bulunması ile karakterize edilir. Dönemin başında sınama ve belki iş değiştirme görülebilir, fakat sınama – yanılma olmadan da yerleşme gerçekleşebilir.
	Deneme	25–30	Başlangıçta uygun görülen bir çalışma alanı bireye doyum sağlamayabilir ve gerçek meslek hayatı başlamadan birkaç iş değiştirme görülebilir.
	Sağlamlaştırma	31–44	Meslek örüntüsü berraklaştıkça çabalar onu sağlamlaştırmaya, çalışma dünyasında güvenli bir yer yapmaya yönelir.
Koruma Evresi		45–64	İş dünyasında bir yer edindikten sonra kişi bütün çabalarını, onu elde tutmaya ve geliştirmeye yöneltir. Bu aşamada genel olarak bireyin umutlarını gerçekleştirme ve doyuma ulaşması mümkündür.
Çöküş Evresi		65 ve sonrası	Fiziksel ve zihinsel kapasitenin çöküşü demek olan yaşlılık yıllarına rastlar.
	Yavaşlama	65–70	Kişi iş temposunu yavaşlatır. Görevlerini daha az güç isteyen başka alanlara kaydırır.
	Tam emeklilik	71 ve sonrası	Bu aşamada meslekten ayrılma, işi tümüyle bırakma gereği hissedilir.

Mesleki Gelişim Görevlerine İlişkin Tutum ve Davranışları aşağıdaki şekilde tanımlamışlardır.

- i. Billurlaşma gereğinin bilincinde olma
- ii. Kaynakların kullanılışı
- iii. Göz önüne alınacak faktörlerin bilincinde olma
- iv. Hedefleri etkileyebilecek faktörlerin bilincinde olma

- v. İlgi ve değerlerin ayrışması
- vi. Şimdiki zamanla gelecek ilişkisinden haberdar olma
- vii. Genel bir tercihin belirlenmesi
- viii. Tercihin kararlılığı
- ix. Tercih edilen meslek ile ilgili bilgi edinme
- x. Tercih edilen meslek için hazırlık planı yapma
- xi. Meslek tercihlerinin akılcılığı

1.6.2.2. Mesleki Benlik Kavramı Gelişiminin Belirleyicileri

- i. Ekonomik Belirleyiciler: İş döngüsü, Teknolojik değişme, Savaş.
- ii. Sosyal Belirleyiciler: Sosyo - ekonomik statü, eğitim, vatandaşlık, ırk, inanç, cinsiyet.
- iii. Psikolojik ve Kişisel Belirleyiciler: Biyolojik miras, zekâ, özel yetenekler, ilgiler, ihtiyaçlar.

1.6.3. John Krumboltz' un Meslek Seçimi Kuramı ve Sosyal Öğrenme

Meslek seçimi ve gelişimi konusunda davranışsal yaklaşımı ortaya koyan öncü John Krumboltz' dur. Krumboltz, meslek seçimi kuramında, sosyal öğrenme kuramını ortaya koyan Albert Bandura'dan etkilenmiştir.

Krumboltz'a göre, insanların mesleki kararları, genetik etmenler, çevresel koşullar, öğrenme yaşantıları ve performans becerilerinin birbirleriyle etkileşiminden etkilenir. Çizelge 1.3.'te Krumboltz ve arkadaşlarının belirlediği mesleki karar vermeye etki eden dört etmen görülmektedir. Her bir karar verme noktasında çeşitli karar seçenekleri bulunmaktadır ve karar alındığında bu karar daha sonraki kararlardaki seçenekleri artırır veya azaltır.

Çizelge 1.3. Mesleki Karar Vermeye Etki Eden Etmenler (Yeşilyaprak, 2006'dan uyarlanmıştır.)

GENETİK DONANIM ÖZEL YETENEKLER	ÇEVRESEL KOŞULLAR VE OLAYLAR	ÖĞRENME YAŞANTILARI	GÖREVE YAKLAŞMA BECERİLERİ
-İrk -Cinsiyet -Fiziksel özellikler -Fiziksel engeller -İstidat(Eğilim) örnekleri -Çevreyle etkileşim -Zeka -Müzik becerisi -Sanat becerisi -Kas eşgüdümü	- İş fırsatlarının sayısı ve doğası - Eğitim fırsatlarının sayısı ve doğası - Adayların ve işçilerin seçimindeki sosyal politikalar ve işlemler - Çeşitli mesleklerde geriye dönüş yapma oranı - Çalışma yasaları ve birliklerin kuralları - Deprem, kuraklık, sel, kasırga gibi fiziksel olaylar -- Teknolojik gelişmeler - Toplumsal örgütlerde değişmeler - Ailede eğitim yaşantısı ve kaynaklar - Eğitim sistemi - Çevre ve toplumun etkileri	- Araçsal öğrenme yaşantıları - Çevrede etki yaratabilmek üzere eylemde bulunma - Çağrışımsal öğrenme yaşantıları - Dışsal uyarıya verilen tepki, örneğin klasik koşullanma, model olma	- Probleme ilişkin beceriler - Standart ve değerlere göre performans - Çalışma alışkanlıkları - Algısal ve bilişsel süreçler Örn: Katılım, kodlama - Zihinsel engeller - Duygusal tepkiler

Genetik donanım ve özel beceriler, bireylerin eğitimsel ve mesleki tercihlerini, becerilerini ve başlangıç yapmasını sınırlandırabilir. Çevresel koşullar ve olaylar, bireylerin etkisi olmaksızın gelişebilir, bazen de bireyler çevrelerini etkileyebilir. İnsanların geçmişteki ve şu andaki öğrenme yaşantıları onların eğitim ve meslek seçimini etkileyebilir. Öğrenme yaşantıları *vasıtalı* ve *çağrışımlı* olmak üzere iki kategoride ele alınmaktadır.

Vasıtalı Öğrenme Yaşantıları: Kişi çevre üzerinde etki icra eder ve bununla olumlu bir sonuç elde etme amacındadır. Üç ögesi vardır:

i.Öncekiler, davranış ve sonuçta elde edilenler: Öncekiler, genetik donanım, özel yetenekleri, çevre koşulları ve olayları içermektedir.

ii. Davranışsal Tepkiler: Bu grubun içine açıkça gözlenen davranışlar kadar, bilişsel ve duyuşsal yaşantılar girmektedir.

iii. Doğurgular: Davranışın o anlık veya daha sonra ortaya çıkan etkileri.

Çağrışımlı Öğrenme Yaşantıları: Kişi çevredeki uyaranlar arasında bağlantı kurar. Bu bağlantılar gerçek veya yakıştırma olabilir. Mesleklere ilişkin olumlu veya olumsuz özelliklerin çoğu böyle oluşur. “Tüm avukatlar zekidir” gibi.

Göreve Yaklaşım Becerileri: Genetik özellikler, özel yetenekler, öğrenme yaşantıları ve çevre etkileri arasındaki etkileşim göreve yaklaşım becerilerini oluşturur. Bu beceriler aşağıda belirtilmiştir:

Performans standartları. Algısal ve bilişsel süreçler (dikkat, hatırd tutma vb.) Zihinsel kurulum ve duygusal tepkiler. Çalışma alışkanlıkları.

Bu etkileyici faktör tiplerinin karmaşık etkileşimi sonucu insanlar bazı genellemeler ve inançlar oluştururlar. “Zengin olmak istiyorsan ticaret yapmalısın” gibi. Her bireyin kendisi ve dünya hakkında genellemeleri vardır. Bunlar kendini gözlemlemeden kaynaklanan genellemeler ve iş dünyası hakkında genellemeler olarak iki grupta toplanabilir.

1.6.4. Goodstein'in Mesleki Seçim Kuramı

Goodstein, mesleki problemlerde davranışsal yaklaşımların uygulanmasında kaygı konusunu ileri sürer. Kaygı, gerçekte nötr bir uyarıcıya karşı öğrenilmiş veya kazanılmış bir duygusal tepki olarak tanımlanmaktadır. Goodstein, hatalı meslek seçimi davranışında, temeli kaygı olan iki genel neden olduğunu gözlemiştir.

- i. Danışanların meslek planlarını formüle etme ve bunu gerçekleştirme konusunda gerekli olan bilgiyi edinmek için yeterli fırsat bulamamaları,
- ii. Kaygının engelliye etkileri nedeniyle fırsatları kullanamama veya gerekli bilgileri toplayamama.

Ergenler ve gençler, meslekler konusunda karar verebilmeleri için güçlü toplumsal baskılar bulunması nedeniyle kaygıyı kontrol altına alarak, güç bir karar olan meslek kararını vermekten kaçınırlar.

Davranışçı bir danışman, her bir durumda meslek hakkında yeterli bilgi elde edememek nedeniyle yaşanan mesleki kararsızlık sonucu ortaya çıkan kaygının derecesini ve karar vermek için uygun becerileri kazanmaktan veya kullanmaktan danışanı alıkoyan engelliyici kaygının derecesinin ne olduğunu belirlemelidir.

1.6.5. Holland'ın Kişilik Kuramı

J.Holland, eğitsel, askeri ve psikiyatrik kurumlarda çalışan bir meslek danışmanıdır. Ona göre meslek seçimi; kişiliğin iş dünyasında ifade bulan yansımasıdır (Yeşilyaprak, 2006). Holland insanların, kişilik özellikleri bakımından, altı grupta toplanabileceği, yaşadıkları çevrelerinde aynı şekilde, gruplanabileceği sonucuna varmış ve meslek danışmanlığı alanında "Tipoloji Kuramı" olarak da bilinen kişilik kuramını geliştirmiştir (Kuzgun, 2004).

Holland'ın tanımladığı 6 kişilik tipi, özellikleri, yapmaktan hoşlandıkları etkinlikleri baskın talepleri ve uygun görülen meslekleri Çizelge 1.4. 'te gösterilmiştir.

Çizelge 1.4. Holland'ın Kişilik Tipleri (Holland 1973;Gibson, Mitchel 1990'dan uyarlanmıştır.)

Kişilik Tipi	Belirgin Özellikleri	Baskın Talepler/Etkinlikler	Tipik Meslekler
GERÇEKÇİ	Sabırlı ve hoşgörülü,pratik, maddeci, erkeksi, antisosyal, uygucu, içten, doğal, sebatkar, içgörüler ve başarıma güdülerini fazla geliştirmemiş.	<ul style="list-style-type: none"> • Kas faaliyeti, motor koordinasyonu gerektiren işler • Mekanik, sistematik çalışmalar • Nesnelere, eşyalar, makineler ve hayvanlarla ilgili etkinlikler 	Otomobil Tamirciliği, Her Çeşit Araç Teknisyenliği, Elektrikçi, Mühendislik, Ziraat İle İlgili Meslekler, Ormancılık, Denizciler, Beden Eğitimi Öğretmenleri
ARAŞTIRICI	Entelektüel, analitik düşünce yapısına sahip, rasyonel, eleştirel, titiz, sabırlı, yöntemci, bağımsız, çekingen, içedönük (popüler olmaktan hoşlanmayan)	<ul style="list-style-type: none"> • Analitik faaliyetler • Sistematik deneysel çalışmalar • Bilimsel çalışmalar • Fiziksel, biyolojik veya kültürel olguları araştırma 	Biyolog, Genetikçi, Matematikçi, Kimyager, Fizikçi, Araştırma Analizcisi, Astronot, Antropolog, Tıp Teknisyeni.
SANATÇI	Heyecan ve coşkuları dengesiz, hayalci, fevri, karmaşık, sezgileri güçlü, bağımsız, duygusal, uygulayıcı olmayan (atipik), duyarlı ve etkileyici	<ul style="list-style-type: none"> • Estetik faaliyetler • Tutkulu, bağımsız, sistematik olmayan aktiviteler • Sanatsal etkinlik ve ürünler yaratma • Bağımsız, yaratıcı çalışmalar 	Yazar, Ressam, Aktör, Tiyatro Sanatçısı/Öğretmeni, Müzisyen, Kompozitör, Dekoratör, Mimar
SOSYAL	Yardımsız, sorumluluk sahibi, sosyal, işbirliğine yatkın, empati kurabilen, arkadaş canlısı, içten, sabırlı, nazik, anlayışlı	<ul style="list-style-type: none"> • İnsanlarla birlikteliği sağlayan aktiviteler • Başkalarını eğiterek geliştirmek, yardım etmek vb. • Başkalarını ikna etme, yönlendirme 	Sosyal Hizmetler Uzmanı, Rehabilitasyon Danışmanları, Psikolog, Psikolojik Danışman, Halkla İlişk. Uzm., Üniversite Hocaları, Öğretmenler.
GİRİŞİMCİ	Dışadönük, enerjik, kendine güvenli, atılgan, fevri, ikna yeteneği yüksek, sabırsız, meraklı, maceracı, iyimser, sosyal konuşkan	<ul style="list-style-type: none"> • Başkalarını ikna etmeye yönelik faaliyetler • Sosyal eğlendirici etkinlikler • Organize edilmiş çalışmalar 	Satıcı, Pazarlamacı, Komisyoncu, Menajer, Politikacı, Avukat.
GELENEKSEL	Dikkatli, titiz, itaatkar, tutarlı, esnek olmayan, düzenli, sebatkar, vicdanlı, özdenetimli, hayal gücünden yoksun, dengeli	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemli, kurallara bağlı aktiviteler • Nesnelere ilgili sistematik çalışmalar • Kayıt tutma, hesaplama, kontrol işlemleri, veri işleme makinelerini kullanma 	Banka Veznedarı, Kütüphaneci, Daktilograf, Postacı, Muhasebeci, Kitapçı, Finans Elemanı

1.6.6. Diğer Kuramlar

Yukarıda ele alınan kuramlar dışında Mesleki Gelişim Kuramları içinde önemli başka kuramlarda vardır.

Mesleki rehberlik alanında en eski görüş olan “Özellik-Faktör Kuramı”na göre, her birey kendine has özellikler örüntüsüne sahiptir. Diğer yandan meslekler de kapsamındaki iş etkinliklerine bağlı nitelikleri gerektirir. Buna göre uygun meslek seçimi, bu iki grubun en iyi şekilde eşleştirilmesine bağlıdır. Parsons (1909)’la başlayan bu görüş, daha sonra Williamson’la sürmüştür ve pek çok kuramında çıkış noktasını oluşturmuştur (Isaacson 1986; Yeşilyaprak, 2006).

Psikoanalitik kuramlar, bireyin diğer birçok davranışı gibi meslek seçiminin de, bilinçdışı gereksinimleri doyurma yolunda “yüceltilmiş” davranışlar olduğu görüşünden hareket eder. Diğer bir deyişle bireydeki psiko-fizik enerji, toplumca kabul edilebilecek şekilde, iş/meslek yoluyla doyuma ulaştırılır. İş doyumu da, seksüel zevkin yüceltilmesi ile sağlanır. Brill’e göre iş/meslek seçimi tesadüfî bir eylem değil; bilinçdışı dürtülerin bir yönlendirmesidir (Kuzgun, 2000).

Bütün bunların yanı sıra meslek seçiminin bir “şans” işi olduğuna inanan, isabetli bir seçim için “doğru zamanda doğru yerde olmak” gerektiğini savunan Şans Kuramcıları; meslek seçiminin toplumun sosyo-ekonomik koşullarına göre belirlendiğini söyleyen “durumsal kuramlar” gibi değişik görüşler bulunmaktadır (Isaacson, 1985, Aktaran: Yeşilyaprak, 2006).

1.7. Mesleksel Gelişimi Belirleyen Etkenler

Son yıllarda mesleksel gelişim, üzerinde önemle durulan bir kavram olmuştur. Bu kavram, kişinin mesleğe yönelmesinden başlayarak meslek seçimini, mesleğe girişini, mesleğe uyumunu, meslekte ilerlemesi ve emekliliğine değin süren meslek yaşamının tümünü kapsamaktadır (Özoğlu 1982, Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.70).

Benzer deyişle, kişinin mesleksel gelişim olanaklarını belirleyen (sınırlayan) pek çok etken vardır. Meslek rehberliği hizmetlerinin başarılı olması, kişinin mesleksel gelişiminin belirleyicilerini gereği gibi tanımaya ve bunlara uygun bir karara varmaya bağlıdır.

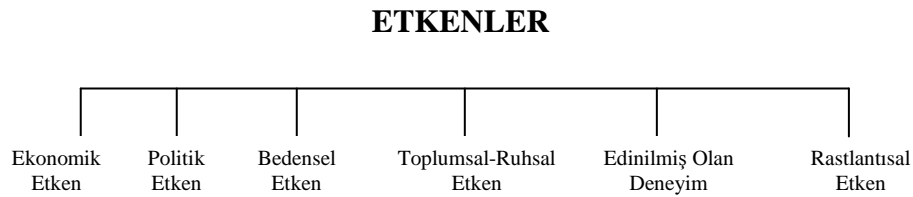
Mesleksel gelişimin yönünü ve düzeyini belirleyen etkenler, aşağıdaki gibi, altı kümede toplanabilir (Kuzgun, 1999Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.70).

i.Ekonomik Etken: Ailenin ve toplumun ekonomik düzeyi, aile ve toplum yaşamını etkileyen özdevinimsel ve teknik gelişmeler, kişinin mesleksel gelişimini belirleyen ekonomik etkenlerin belli başlılarıdır. Bir toplumda gereksinim duyulan mesleklerin sayısını ve niteliklerini genelde o toplumun ekonomik, kültürel ve teknik gelişim düzeyi belirlemektedir.

ii. Politik Etken: Çocuk ve gençlerin eğitimi ve bir işyerinde çalıştırılmaları ile ilgili yasaları, politik güç (siyasal erk) düzenliyor ve yürütülmesini sağlıyor. Bu nedenle politik güç, bireylerin mesleğe girmelerinde ve mesleksel gelişmelerinde temel belirleyicilerden biri olarak varlık göstermektedir.

iii. Bedensel Etken: Bu etkeni, çocuğun özellikle beden yapısı, bedensel yeterlik düzeyi, yaşı, boyu, ağırlığı, konuşması, sesi, güç düzeyi, cinselliği, görme ve işitme duyuları ile ilgili özellikleri oluşturmaktadır. Kişinin bir mesleğe girmesi için, salt ilgi duyması ve bilişsel yetenek göstermesi yetmemekte, aynı zamanda bedensel özelliklerinin de o mesleğe girmesine elverişli olması gerekmektedir. Örneğin, tıp doktoru olmak isteyen adayların, bu mesleği yürütmeyi engelleyecek bedensel sakatlıkları da olmamalıdır.

Şekil.1.1 Mesleksel Gelişimi Belirleyen Etkenler

iv. Toplumsal Ruhsal Etken: Toplumsal ruhsal etken dendiğinde, ailenin toplumsal-ekonomik yapısı, kültürel yapısı, aile içi ilişkileri; çocuğun genel ve özel yetenekleri, duygusal gelişim durumu, arkadaş ve akrabaları ile ilişkileri, içinde yaşadığı grupların beklentileri anlaşılmalıdır. Çocuk, bu etkenlerin niteliklerine göre, belli güdüler, amaçlar, değerler, duygusal olgunluk, benlik algısı, toplumsal özellikler (başkalarıyla geçinebilme başarısı), insanlara yaklaşım biçimi (önder ya da üye olma eğilimi), tutum ve ilgiler (sevilen, sevilmeyen alanlar ve durumlar) geliştirecektir. Öteki etkenlerle birlikte bunların da bireyin meslek seçimini ve mesleksel yetişimini önemli ölçüde etkileyeceği bilinmelidir.

v. Edinilmiş Olan Deneyim: Öğrencinin genel ve mesleksel eğitimini, başarı düzeyi, ders dışı etkinliklerine katılma derecesi, girdiği işlerdeki başarısı, özel becerileri, merakları da doğrudan etkilemektedir. Bunların yanı sıra öğrencinin, aile bireyleriyle aile dışındaki bireyleri kabul etmesi ve bunlarca kabul edilmesi, bunların dışındaki gruplara katılımı ile ilgili deneyimleri de genel ve mesleksel eğitimde etken olmaktadır. Bu deneyimlerine göre, öğrencinin başkalarını kabul etme ve başkalarınca kabul edilme özellikleri ortaya çıkmaktadır (Bakırcıoğlu, 2003, s.71).

vi. Rastlantısal Etken: Doğal yıkımlar, savaşlar, piyangodan çıkan para, ölüm gibi umulmadık bir zamandaki edinme ve yitirmeler, önceden kestirilemeyen etkenler olarak, mesleksel gelişimin yönünü belirleyebilmektedir. Örneğin, Atatürk'ün çocukluğunda subayların giyim kuşamlarına; Askeri Rüştüye'ye giden komşu çocuklarından Ahmet'in, okul üniformasıyla caka satışına özenerek askerliği seçişi gibi durumlar da rastlantısal etken sayılmaktadır. Öbür etkenlerin olumsuz yanlarının denetim altına alınma olasılığı varken, rastlantısal etkenler için böyle bir olasılık pek düşünülmez (Kinross, 1956, Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.70).

1.8. Mesleki Gelişim Süreci

Mesleki gelişim süreci, çocuklukta bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından itibaren, yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsar. Artık günümüzde, bireyin bir meslek seçmesinin bir anda verilen bir karar olmadığı, mesleki gelişim süreci içinde biçimlenip ortaya çıktığı kabul edilen bir anlayıştır. Bu anlayış mesleki rehberlik hizmetlerinin sadece gençlik döneminde belli bir anda mesleki tercih

yapmaya yardımcı olmak değil, bireyin mesleki gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde yaşaması için çeşitli dönemlerde yapılan sürekli bir yardım hizmeti olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Bu süreci etkileyen etmenlerin başında bireyin ailesi, ilişki kurduğu kişiler, okul öncesi ve okul içi eğitimi, bireyin ihtiyaçları, ilgileri, değerler sistemi, benlik kavramı, genel ve özel yetenekleri, diğer kişilik özellikleri, yaşadığı çevrenin özellikleri, toplumdaki mevcut iş alanları, istihdam koşulların, piyasadaki arz-talep durumu gibi etmenler gelir. Bunlara bireyin yaşamında karşılaştığı rastlantıların, aldığı eğitim ve özel hazırlık faaliyetlerinin etkilerini de eklemek gerekir (Yeşilyaprak, 2006, s.193).

İşte bütün etkenlerin birbirini ve bireyi etkilemesiyle oluşan mesleki gelişim süreci 5 aşamada yaşanır.

i. Uyanış ve Farkında Olma (Awareness): Bu dönem çocukta meslek bilincinin oluşmaya başladığı dönemdir. Okul öncesi dönemden başlayarak ilkökul dönemini kapsar (5–12 yaş arası), Çocuk bu dönemde, çevresindeki insanların farklı uğraşları olduğunu, çeşitli mesleklerin varlığını görmeye ve anlamaya başlar. İlkokulun son yıllarında ise çocuk, kendisi ve diğer insanlar arasında ilgiler, yetenekler, amaçlar ve motivasyon yönünden farklılıkların ve benzerliklerin farkına varmaya başlar.

ii. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma (Exploration): Bu dönem ortaokul yılları olan 12–15 yaşlarını kapsar. Çocuk bu dönemde kişilerin ve mesleklerin ortak olan yönlerini ve farklı nitelikleri Üzerinde daha çok bilgi sahibi olmaya, yeni yönleri keşfetmeye ve anlamaya başlar. Meslekleri keşfetme, inceleme ve araştırma dönemi bir bakıma çoğumuz için ömür boyu sürer.

iii. Karar Verme (Decision Making): Gencin lise yıllarını, 15–18 yaşları kapsayan bu dönemde birey artık kendisi ve meslekler hakkında oluşturduğu algılara dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye, birbirine uydurmaya ve geleceğine ilişkin idealler oluşturmaya başlar. Bu ideal ve düşünceler başlangıçta geçici olabilir ancak giderek daha açık ve temel bir plan yapmaya başlar ve genç mesleki kararını oluşturur.

iv. Hazırlık (Preperation): 18–23 yaşları kapsayan bu dönemde birey, seçtiği alan, okul veya yaptığı etkinliklerle mesleğe hazırlanmaya başlar. Meslekle ilgili beceriler

geliştirmeye, bilgi birikimi oluşturmaya ve o alanda mesleki tutumlar geliştirerek mesleği icra etmeye hazır duruma gelir. Aynı zamanda o meslek alanında iş araştırmaya başlar ve hazırlık dönemini uzatarak sürdürebilir.

v. İşe Yerleştirme (Employment): Bireyin iş dünyasında yerini alarak çalışmaya başladığı dönemdir. Bu dönemde birey kazandığı bilgi ve becerileri uygulama alanına koyar. Mesleği icra ederken bir yandan da mesleki gelişimi sürdürür. Mesleki gelişim sürecini oluşturan bu beş basamak eğitim sistemi içinde okulöncesi dönemden başlayarak, üniversite eğitiminin sonrasına dek uzanır (Isaacson, 1986, Yeşilyaprak, 2006, s.194).

Kişi artık mesleğine ilişkin yeterli bilgi ve beceri birikimine sahip durumdadır. Bu bilgi ve beceri birikimini kullanabileceği iş ortamlarında çalışmaya başlamıştır. Böylece mesleğini icra etmeye başlar. Ancak dünya sürekli bir gelişim içerisindedir. Değişime ayak uydurma, kişilerin kendilerini buldukları alanda yetiştirmesi ile mümkündür. Bu nedenle mesleğini icra ettiği ortamda da kişiler meslekteki gelişmeleri ve değişimleri takip etmek zorundadır. Kişinin mesleksi gelişimi, meslekten ayrılıncaya kadar sürmektedir.

Mesleksi gelişimin sürdürülmesinde bireylere yardımcı olan en önemli unsur kamu ve özel kesimde çeşitli amaçlarla düzenlenebilen hizmet içi eğitimlerdir. Bireyler buldukları çalışma ortamında veya bu çalışma ortamının dışında çağın, mesleği ile ilişkili olarak getirdiği gelişmeleri ve yenilikleri takip eder. Bu bireyin aynı zamanda kendisine olduğu kadar, içinde bulunduğu toplumun ve ülkesinin geleceğine yönelik olarak yaptığı bir yatırımdır (Güler, 2005, s.91).

Meslek edinme süreci okul öncesi dönemde başlıyor. Hatta bazı kuramcılarca bu süreç doğumla başlar. Neden? Çünkü doğum sonrası gelişim içinde çocuğun kendini algılaması ve tanıma ya başlaması, çevresindeki kişilerle etkileşimi zamanla onun kendisi ve meslekler hakkında bir algısal çerçeve oluşturmasını sağlayacaktır (Yeşilyaprak,2006, s.196).

Super'a göre, birey belli bir gelişimsel evrede, o evreye ilişkin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkabildiği ölçüde mesleksi olgunluk kazanır. Bireyin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkma derecesi, meslek olgunluğunun göstergesidir (Ültanır, 2003, s.25).

Mesleki gelişim süreci içinde, yetkinlik kavramının ele alındığı diğer bir konu da mesleki karar verme sürecidir. Taylor ve Betz (1983,mesleki karar verme davranışında, bireyin karar becerilerindeki güven eksikliğinin ve meslek seçiminde karşılaşılan dışsal engeller gibi geçmiş olayların etkili olduğundan, bunların, kendini yetkin görme kuramıyla ilişkili olabileceğinden bahsetmektedirler (Bozgeyikli, 2004, s:223).

1.9. Mesleğe Yönelme

1.9.1.Anlamı

İlk çağlardan, 19.yüzyılın başlarına kadar, birçok düşünür ve ilim adamı, meslekle onu icra edecek kişi arasında bir ilginin var olduğunu sezmişler ve bu ilişkiyi ortaya koymak istemişlerdir. Platon ve Montaigne, bireyin tanınmasındaki güçlüklerden bahsederken, Pascal, meslek seçiminde karşılaşılan güçlüklerle değinmiştir (Ceboğlu,1975,Aktaran: Ünal,1988,s.36).

Yönlendirme; bireye seçeneklerini tanıtmaya, yol gösterme ve yardımcı olmak anlamına gelmektedir. Ancak yönlendirmede bireye sadece sunum vardır. Ondan, zorunlu sayılabilecek bir arz olmamaktadır. Birçok kitapta yönlendirme yerine yönelme de kullanılmaktadır. Ancak yönelme daha çok bireyin bir seçime zorlanması, otoriteyi kabul etmesi anlamını taşır. Yani bireyin yerine karar verme anlamına gelmektedir. Bu durum devletin resmi rapor, yasa ve yönetmeliklerinde de böyle yer almaktadır. Bu temel ayırımı alan uzmanları tarafından dikkat çekilmektedir (Bilge,2005,s:6).

Toplumda yaşayan gençlerin sahip oldukları özelliklerine uygun olan iş ve mesleklere yönelmeleri, onların mesleklerini yerine getirirken de başarılı ve doyumlu olmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle meslek seçimi aşamasındaki gençlerin, kendilerini gerçekçi anlamda fark etmeleri ve en uygun meslek alanlarını seçebilmeleri için, mesleksel rehberlik ve psikolojik danışmaya gerek duyulmaktadır. Gençlerin mesleğe yönelmelerinde, okul yılları boyunca yürütülen okul psikolojik danışma programlarının etkisi bulunmaktadır. Bu yolla öğrencilere, eğitim planlarının desenlenmesinde ve uygun kariyer araştırmalarını yapmalarında yardımcı olunabilir (Ültanır, 2003, s.25).

Öğrencilerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir işe, mesleğe ve okul-ıçi çeşitli programlara yöneltilmesi ve yerleştirilmesiyle bu hizmet ıçi gerekli olan bilgilerin toplanması, rehberliğin çok önemli bir hizmet alanıdır. Okulun özelliğine göre, okuldaki çeşitli programlar, eğitici çalışmalar, kurslar, zorunlu ve seçmeli derslerle iş ve meslekler hakkında toplanan bilgileri sürekli olarak öğrencilere vermek gerekir. Bu amaçla, okul içinde yürütülen çeşitli programlar hakkındaki bilgilerle çeşitli kaynaklardan sağlanan bilgilerin, örneğin resmi ve özel kuruluşlardan gelen tanıtıcı yazı, genelge, broşür gibi çeşitli yayınların belirli bir yerde toplanması ve öğrencilere duyurulması sağlanmalıdır (Aydın, 1997,s.5).

Bu alandaki çalışmalar eğer varsa hem okuma ve hem de bir iş yerinde çalışma zorunluluğunda olan öğrenciler içinde ilgili bilgiler sağlanmalıdır.

Genellikle devletin rapor, yasa ve yönetmeliklerin de "Yöneltme" olarak nitelenen bu kavramı, alan uzmanları "Yönlendirme" olarak kullanmayı tercih etmektedirler. Çünkü "yöneltme" de sanki bir zorunluluk, otoriter bir durum ve birey yerine karar verme gibi rehberliğin felsefesine uymayan bir ifade biçimi söz konusudur. Oysa "yönlendirme" daha çok bireye seçenekleri tanıtmaya, göstermeye, bu konuda yardımcı olma gibi bir anlam ifade etmektedir (Yeşilyaprak,2006, s.227).

Meslekî yönelimde öncelikle kendinizi, özelliklerinizi, ilgi ve beklentilerinizi tanımalısınız Genel olarak bireysel özelliklerinizi şu şekilde gruplandırabiliriz:

i-Fiziksel özellikleriniz: Cinsiyet, yaş, boy, ağırlık, sağlık durumu, görünüş, ses tonu gibi özelliklerdir.

ii-Yetenekleriniz: Psikolojik ve akademik yetenekleriniz: Okuldaki ders ve genel başarı, genel yetenekler, sosyal olgunluk derecesi, çalışma tarzı ve dayanım süresi, motivasyon seviyesi ile özel yeteneklerdir. Özel yetenekleriniz ise genel olarak; doğru ve hızlı algılama, el becerisi ile mekanik alanda yetenekleri, uzay bağlantısı kurma tasarım gücü, güzel sanatlar alanındaki yeteneklerdir.

iii-İlgileriniz: Bir işi veya meslekî etkinliği sevme derecesine meslekî ilgi denir. Bir meslekte başarılı olma oranı o mesleğe ilgi duymanız ile doğru orantılıdır.

iv-Ailenizin: Kültürel, sosyal ve ekonomik imkânları ile tüm çevresel etkenlerden kaynaklanan beklentileriniz.

Meslekî yönelimde ikinci olarak yaşadığınız çevrede var olan sektörleri, alanları ve melekleri tanımalı ve meslek elemanlarının özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalısınız.

Meslek seçiminin son aşamasında ise bireyin kişisel özellikleri ile bu niteliklere hitap eden mesleklerin karşılaştırılmasıdır. Bu aşamada rehber öğretmeninizden, ailenizden, diğer öğretmenlerinizden, çevrenizde sizi tanıyan ilgi duyduğunuz meslekte çalışanlardan fikir alabilirsiniz (Meb, Megep, 2005, s.312).

Psikolojik gelişimde olduğu gibi, mesleki davranışların gelişiminde de birçok faktörün etkileşimi söz konusudur. Bunlar çok geniş anlamda ele alınırsa, bir yanda birey, diğer yanda çevre iki genel faktör olarak görünmekte ve aslında bu iki genel faktör devalı etkileşim halinde olmaktadır. Bireyin meslek seçimi bu etkileşiminin bir sonucudur. Holland bu hususa dikkati çektiikten sonra meslek seçimi sürecini iki döneme ayırmıştır. İlk aşama-da, birey kendisini belli bir meslekten ziyade, düşündüğü mesleğin içinde bulunduğu bir alana yönelmekte, ikinci aşamada ise bu alandan arzu ettiği mesleği seçmektedir (Holland,1959,Aktaran: Uysal,1970,S.31).

Holland'a göre bu aşamalardaki süreç ayrıntıları ile şöyle olmaktadır: Birey, seçeceği mesleğin içinde bulunduğu, genel alanı kafasında yaşattığı, çeşitli meslek alanlarından seçerek buna yönelme eğilimi içine girmektedir. Diğer meslek alanları ile kendi özellikleri arasında yakından özdeşlik kurulabildiği oranda belli meslekleri diğerlerinden daha üst seviyede sıraya koymaktadırlar:

i. Psikomotor: Bedensel gücü yüksek olan, saldırgan davranışlar gösteren kimselerin bu özelliklerine uygun mesleklerin içinde bulunduğu alana yönelmektedir.

ii. Entelektüel: Entellektüel oryantasyona sahip olanlar, birincisinin aksine "yapmak" tan ziyade bir sorunu "düşünmeye" yönelmektedirler. Bu tür bireyler, karmaşık bir sorunu organize edip bir sonuca götürmek eğilimi içinde olmaktadır.

iii. Destekleyici: Bu eğilim içinde olanlar kurulu düzende yerini alıp, mevcut düzeni destekleyici anlamda fonksiyon icra etmek istemektedirler.

iv. Uyucu: Toplumun bütün değer yargılarını ay-nen benimseyip mevcut düzen içinde başarılı olma eğilimindedirler. Yönelindikleri meslekler de bu oryantasyonlarına, çoğu kere, uygun olmaktadır.

v. İkna edici: Bu tür oryantasyona sahip bireyler, lisana dayanan maharetleri gerektiren durumları tercih etmektedirler. En çok ihtiyaç içinde buldukları husus, bir otorite veya bir lider olmak yahut herkesçe üstün kabul edilen bir statüye sahip olmaktır.

vi. Estetik: Bu tür bireyler kendilerini kontrolde güçlü değillerdir. Ayrıca duygusal anlatım için büyük bir ihtiyaç içindedirler. Nitekim Kuder Tercih Envanteri ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri uygulanarak yapılan bir araştırmada uyumsuz davranışlar gösterenler, genellikle estetik alanda, yani sanat, müzik ve edebiyat ilgilerinde yüksek puan almışlardır (Holland,1359,Aktaran, uysal,1970,s.32).

İkinci aşamada ise; yöneldiği alanda mevcut veya bildiği mesleklerden birisini tercih etmesi beklenmektedir. Holland'ın bu meslek secimi teorisinin gerçeklere oldukça yakın olduğunu kabul etmek mümkündür. İlk bakışta Holland bireyi ilgi merkezi olarak almış gibi görünüyorsa da, aslında bireyin Özellikleri, tartışmanın başında da belirtildiği gibi, sadece psikolojik faktörlerin değil bu faktörlerin toplumsal faktörlerle karşılıklı etkileşiminin bir sonucudur. Dolayısıyla bu teoride toplumun birey üzerinde etkisi önemsenmemiş değildir. Böylece bireyin seçtiği meslekle, bireysel ve toplumsal faktörler arasında bir ilişki kurmak, meslek seçiminin her iki açıdan da isabet derecesini anlamak bakımından gerekli olmaktadır (Uysal,1970,S.33).

1.9.2. Bireyi Mesleğe Yönlendirmede Uzmanların Önemi

Ortaöğretimin temel amaçları içerisinde, öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılması ve öğrencilerin meslekleri tanıyarak, seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltilmesi gerektiği 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde belirtilmektedir (MEB, 2003).

Genel lise öğrencilerinin, kendilerine uygun bir mesleğe yönelebilmesi için görevli personelin dikkat etmesi gereken hususlardan bazıları şunlardır; Lisede okuyacağı dallarla yükseköğretimde okuyacağı programlar arasındaki ilişkiye dikkat çekmek, kendisine en

uygun olan yükseköğretim programlarının neler olabileceği konusunda mesleki danışmanlık yapmak, meslekler hakkında etraflı bilgi vererek teknolojik gelişmelere ve ülke ekonomisindeki ilerlemelere bağlı olarak talebi artan veya azalan meslekleri tanıtmak, mesleğe yöneltmede okuldaki özürülülere veya üstün yetenekli olanlara özelliklerine uygun mesleğe yöneltme yapmaktır (Kulaksızoğlu, 1998, Aktaran: Kıyak, 2006, s.31).

İnsanların kabiliyetlerine uygun bir meslek sahibi olmaları, onların meslekteki başarılarını olumlu yönde etkiler ve işlerini severek yapmalarına imkân verir. Mesleğini sevmeyen bir kişinin o alanda başarılı olması ve yeni bir çıkır açması mümkün değildir. Okuldaki öğretmenler ve rehber öğretmenler çocukları yeteneklerine ve kişilik özelliklerine göre mesleğe yönlendirmede uzmandırlar. Özel durumlar için gerektiğinde kurum dışından da yardım alınabilir. İnsanların yeteneklerini ve kişilik özelliklerini tespit eden çok sayıda yöntem geliştirilmiş ve bunların faydası görülmüştür. Yetenek testleri dünyada ilk kez Avrupa'da I. Dünya Savaşı sırasında uygulanmış, ordu içindeki görev dağılımında yapılan test sonuçları dikkate alınmış, neticede savaşı, askerlerin görev dağılımının test sonuçlarına göre yapıldığı blok kazanmıştır. Testin bu olumlu etkisi üzerine, insanların kişilik ve yeteneklerine göre işyerlerine alınmasına savaş sonrası ağırlık verilmeye başlanmıştır (Özsoy, 2004,s.109).

Gençleri bir mesleğe yönlendirirken dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Şekil.1.2. Bireyi Mesleğe Yönlendirmede Uzmanların Önemi

Fiziksel Özellikleri Cinsiyet, yaş, boy, ağırlık Sağlık durumu, Gelişme ve büyüme özellikleri, Enerjiklik durumu, Görünüşü, ses tonu, Bedensel özellikleri, varsa engelleri	Sosyal Şartlar Ailenin sosyal-ekonomik durumu Ailenin ihtiyacı
Akademik Özellikleri ve Okul Faaliyetleri Okuldaki genel başarı derecesi İyi ve zayıf olduğu dersler, Boş zamanların değerlendirme ilgileri, hobileri, Kültür ve sosyal faaliyetlere katılma arzusu, Çalışma tarzı ve alışkanlıkları, İş tecrübesi	Kişilik Özellikleri Zekâ durumu, Özel yetenekleri, Davranış özellikleri, Sosyal olgunluk derecesi, Tavırları, ilgileri, değerler sistemi, İhtiyaçları, gayeleri, umutları, motivasyon seviyesi Heyecan dengesi, duygusal olgunluğu, Kılık, kıyafet, temiz ve tertipliği, Başkaları ile diyalog kurma yeteneği

Yukarıda sıralanan noktaları dikkate almadan yapılacak bir meslek seçimi ileride kişinin mutsuz olmasına neden olabilir (Özsoy, 2004, s.110).

Öğretmenin öğrenciyi tanımada en çok kullanabileceği teknik "gözlem"dir. Gözlem genellikle ihmal edilen ve yeterli kullanılmayan bir tanıma tekniğidir. Oysa sistemli bir gözlemin sağlayacağı verileri birçok tanıma aracı sağlayamaz (Gözlemin nasıl yapılacağı ilgili bölümde anlatılmaktadır). Öğretmenin, yaptığı gözlemler sonucu öğrenciler hakkında elde ettiği bilgileri onlarla paylaşarak, onların kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olmalıdır. Öğretmenin, öğrencilerini sistemli olarak gözlemesi, öğrencilerin derslerdeki yetenek ve ilgilerini değerlendirerek, güçlü ve sınırlı yönlerini gerçekçi olarak görmelerine olanak sağlaması gerekir (Yeşilyaprak, 2006, s.239).

Grup rehberliği etkinlikleri, çağdaş rehberlik programlarının önemli unsurlarından birisidir. Ancak ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanında bu unsurun ihmal edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Geliştirici ve önleyici nitelikleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ulaşmada etkili bir işleve sahip olan bu etkinlikler

ayrıca sayıca yetersiz olunan kurumlarda okul danışmanlarının daha çok öğrenciye ulaşabilmelerini de sağlayacak niteliktedirler. Okul danışmanlarının eğitimlerinde grupta psikolojik danışma üzerinde yoğunlaşılmasıyla birlikte grup rehberliğinin ihmal edildiği dikkati çekmekte, bu amaçla kullanılacak materyaller ile ilgili kapsamlı bir çalışmanın ülkemizde bulunmadığı gözlenmektedir (Erkan, 2004, s.9).

1.9.3. Okullarda Mesleğe Yönelme Servisi

Mesleğe yönelmede ilk adım, gencin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, daha sonra bunlara en uygun olan mesleğin hangisi olacağına karar verilmesidir. Yani burada önce teşhis, sonra da bir yordama söz konusudur. Bu bakımdan mesleğe yönelmenin birinci aşaması; kişiyi tanıyıp değerlendirme, ikinci aşaması ise mesleklerle ilgili yetenek, ilgi ve eğilimler arasındaki uyumu kapsamaktadır. Bu aşama, aynı zamanda bir karar verme aşaması olmaktadır (Özcan,1985,Aktaran: Ünal,1988,s.38).

Okullar, kazandırılması bakımından aralarında birazcık fark bulunan şu iki tür davranışla ilgilenirler: Öğrenciye, onun daha önce hiç yapmamış olduğu yeni bir davranış kazandırma ve öğrencinin daha önceden edinmiş olduğu bir davranışı, yeni bir içerik içinde ve eskisinden biraz değişik bir biçimde yapmasını sağlama. Bu durumda öğretmen, önceden var olan bir davranışın yeni bir koşul yâda uyarıcının kontrolü altında da gösterilmesi, geliştirilmesiyle ilgilenmektedir (Tekin, 2000, s.3).

Bilgi verme servisinin görevi, sadece öğrencilerin gereksinim duydukları bilgileri derlemek ve bunları kitaplıkta saklamak, sınıfta okumak ya da ilan tahtasına asmak değil, aynı zamanda onlara bir karar verme durumunda kaldıklarında konu ile ilgili olarak, mümkün olduğu kadar ayrıntılı bilgiye sahip olmanın yararını anlatmak ve bilgilerin nerelerden sağlanabileceği hakkında fikir vermektir.

Bilgilerin öğrencilere iletilmesi işlemi, genellikle grup rehberliği denilen çalışmalar içinde yer alır ve küçüklü büyüklü gruplarla yürütülür. Bu yöntem, her şeyden önce, zamandan tasarruf sağlar. Çoğu kez belli bir meslek, ya da bir okul ile birden fazla öğrenci ilgilenebilir. Bu durumda her birinin görüşleri, topladığı bilgiler sınıfta bir araya getirilebilir, üzerinde tartışılabilir, yanlışlar düzeltilir, eksikler tamamlanabilir. Bir mesleği tanıtıcı bir yayın sınıfta eleştirilebilir, verdiği bilgilerin doğru, taze ve yansız olup olmadığı

tartışılabilir. Yine, sözgeşi, bir disiplin kuralı ya da bir görgü kuralı grupta tartışma konusu olabilmelidir. Bu konuda öğrenciler görüş, duyuş, tutum ve yargılarını ifade etme olanağı bulabilmelidirler. Her öğrenci, kendininkinden farklı görüş, duyuş ve inanışlarla karşılaştıkça kendini öz eleştiriye tabî tutabilir. Böylece, bireylere yalnız dinleme değil, kendilerini anlatma, tepkilerini açığa vurma olanağı veren grup tartışmaları yolu ile İletilecek bilgi, geçerli, anlamlı ve bir "karar verme" durumunda işe yarar bilgi olma niteliğini kazanacaktır (Kuzgun, 2002, s.103).

1.9.2.1. Üst Eğitim Kurumları Hakkında Bilgi

Rehberlik örgütünce öğrencilere sağlanabilecek bir diğer eğitsel bilgi türü de onların okulu bitirdikten sonra gidebilecekleri okulu tanıtıcı bilgilerdir. Okulu bitiren öğrencilerin bir kısmı hayata atılırken bir kısmı okumaya devam edeceklerdir.

İşte bir üst eğitim kurumuna girmek isteyen tüm öğrencilere hangi okulların açık olduğu, bu okullara giriş şartları, okulun eğitim süresi, eğitimin kabaca mali portresi, okulun hangi mesleklere hazırladığı, varsa burs ve kredi olanakları hakkında gerekli bilgi sağlanmalı çeşitli okullara giriş için başvuru formlarının nasıl doldurulacağı, giriş sınavlarının türü hakkında bilgi verilmeli, sınavların yeri, tarihî, zamanında duyurulmalıdır (Kuzgun, 2002, s.103).

1.9.2.2. Meslekler Hakkında Bilgi

Bireylerin kendilerini (kişilik yapılarını) tanımları ile birlikte meslekleri tanımları da diğer bir aşamayı oluşturmaktadır. Bireylerin, hangi mesleğin kendi kişilik yapılarına uygun olduğu konusunda etkin bir karar vermeleri gerekmektedir. Meslek seçiminde sadece ekonomik gelir düzeyinin tercih edilmesine dayalı olarak istenilmeyen alanın tercih edilmesi, bireylerin gelecekte yaptıkları işten doyum almamalarına yol açacaktır, yani yanlış bir kariyer seçimi ve başlangıcı daha ilk aşamadan problemlerle bireyin yaşamına girecektir. Bu nedenle kişilerin bazı meslekleri seçerken, mesleklerin “ekonomik imkânların yüksekliği”, “popülerliliği” gibi kriterler, bireylerin ilgi duymadıkları alanlara yönelmeleri yönündeki önemli tuzaklardır. Bu açıdan birey neyi istediğini bilerek, gelecekte gerçekleştirmek istediği kariyer hedeflerini de düşünerek; meslek seçimi yapmak, geleceğiyle ilgili oldukça önemli bir karardır (Keser, 2002, s:4).

Bazı öğrenciler seçtikleri mesleklerin istediği fiziksel ya da psikolojik niteliklere sahip değildirlir yahut işin gösterişli yanlarına kapılıp sıkıcı, monoton ve hoş olmayan yanlarını görememekteler Bazı işler için istem çok azdır ve yetenekli, iyi yetişmiş birçok aday arasından seçilip işe alınabilme şansı çok zayıf olabilir. Bu etmenleri dikkate almadan yapılan tercihlerin sonunda bireyi hayal kırıklığı ve değersizlik duyguları bekler. Bu nedenlerle öğrencilere mesleklerin çeşitli yönleri etraflıca anlatılmalıdır. Meslekler hakkında doğru ve ayrıntılı sahibi olması, bir gencin meslek secimi kararını şu yönlerden etkileyebilir:

i. Meslek seçimi kişinin o alanda, ileride iş bulma olasılığını belirler: Toplumda çok az kişi tarafından icra edilen bir mesleği seçen kişinin işsiz kalma olasılığı fazla olacaktır.

ii. Meslek seçimi kişinin ileride ne derece başarılı olacağını belirler: Bir kimse, güçlü olduğu nitelikleri gerektiren ve zayıf olduğu nitelikleri gerektirmeyen işlerde daha büyük bir olasılıkla başarılı ve mutlu olacaktır.

iii. Bir meslek seçimi kişinin işinden hoşlanıp hoşlanmayacağını etkiler: Bir kimse mesleğinin gerektirdiği ve hayat boyunca sürdüreceği faaliyetler, duyuşsal gereksinimi için, bir doyum kaynağı olmalıdır. Bir işin gerektirdiği fiziksel ve zihinsel niteliklere sahip olmak, işte doyum sağlamak için gerekli fakat yeterli olmayan bir etmendir. Ancak iş bireyin duyuşsal gereksinimini karşılayamıyorsa mutsuzluk başlar.

iv. Meslek seçimi hayatın diğer yönlerini de etkiler: Meslek seçimi bir kişinin kiminle evleneceğini, (doktorlar genellikle doktorlarla, öğretmenler öğretmenlerle evlenirler) ailenin nerede yaşayacağını, çocukların nerede yetişeceğini, kimlerle etkileşimde bulunacağını belirler. Kişinin değer yargıları, hayat görüşü, idealleri, hatta bazı kişilik özellikleri seçtiği meslek tarafından belirlenir (Kuzgun, 2002, s.94).

v. Meslek seçimi demokratik bir toplumun insan gücünü nasıl kullanacağını etkiler: Bir İş koluna gereğinden fazla yığılma olduğunda o mesleği seçen kişinin işsiz kalma olasılığı artar. Buna karşılık başka alanlarda işgücü azlığı ortaya çıkabilir, öğrenciler genellikle, daha önce değindiğimiz gibi, tercihlerini birkaç meslek üzerinde toplamaktadırlar. Ancak meslekleri yakından tanıdıça daha geniş bir seçenek yelpazesi üzerinde düşünme eğilimleri artmaktadır (Happock,1967, Aktaran: Kuzgun, 2002, s.95).

1.9.2.3. Tutarlı Tercih

Tutarlılık göreceli bir kavramdır. Tek başına ve mutlak bir anlam taşımaz. Tutarlı tercih denince neye göre tutarlı olduğunun da belirtilmesi gerekir. Herhangi bir öğrencinin gerçek istek sıralamasının kendi ilgi yetenek ve kişilik özelliklerine uygunluğu anlamındaki bir "tutarlılık" çok önemli bir koşuldur. Ama ne yazık ki yeterli değildir. Aday yüksek öğretim kurumlarını iki türlü sıralayabilir: Birincisi okula girmenin güçlük derecesidir. İkincisi ise istek derecesidir, iki sıralama birbiriyle aynı yönde geliyorsa tutarlı bir sentez yapılmış demektir. Zordan kolayla sıralayıp yollarsa açıkta kalma tehlikesi artar. Çünkü isteklisi çok olunca okullara girmek de güçleşmektedir. Ayrıca zor okul ille de İstenilen okul değildir. Kolaydan zora sıralamada da kolay okullar genellikle az istenilen okullar olduğu yüksek puanla pek de istenmeyen okullara girme olasılığı artmaktadır. Amaç zor okula ya da kolay okula girmek değil puanının yettiği okullar içinden en çok istediğine girebilmektir (Aydın,1997,s.178).

Bu kararı verirken kişinin o mesleğe girme olasılığını da hesaba katması gerekir. Bazı mesleklerde meslek eğitimine başlamak için giriş sınavında başarılı olmak gerekir. O halde kişi sınavı kazanma olasılığını da dikkate almalıdır. O halde tercih ettiği meslekler arasından birini seçerken kişinin yapacağı iş tercih ettiği meslekler arasından, girebilme olasılığı en yüksek atış yönelmedir. Seçim tercihten daha kapsamlıdır. Çünkü seçilen meslek aynı zamanda tercih edilen bir dizi meslekten biridir. Tercihlerin belirlenmesinde istekler rol oynar. Seçimde ise birey fiziksel ve zihinsel yeteneklerini, ekonomik durumunu, meslek eğitimini başarma olasılığını ve daha birçok faktörü göz önüne alarak kısaca, erişme olasılığını hesap ederek, tercih listesindeki meslek seçeneklerinden birine karar vermiş olmaktadır (Yeşilyaprak, 2006, s.193).

1.9.2.4. Meslek Tercihinde Tutarlılık

Kişilerin eğitimleri sonrası yapılacak işe yerleşme (üçüncü sosyalleşme olarak bahsedilen süreç) süreci için, kişilerin eğitimlerinin önemi son derece büyüktür. Özellikle alınan eğitime paralel bir iş seçimi yapmak ve bu işi severek yapmak oldukça önemli bir ön koşuldur. Çoğu kez etrafınızda aldığı eğitime paralel olmayan hatta tamamen farklı işlerde

çalışan kişilere rastlırsınız. Kişilerin aldıkları eğitimin dışındaki meslek ya da alanlarda çalışmalarını olumsuzlamak doğru olmayacaktır ancak; çoğunlukla aldıkları eğitime uygun iş / meslek seçmemelerinde, kişilerin istemedikleri alanda eğitim almalarının rolü büyüktür. Kişi eğitimini tamamladıktan sonra aslında meslek olarak yapmak istemediği bir eğitimi aldığını fark edebilmektedir. Bu konuya örnek olarak öğretmenlik ve hekimlik mesleği sıkça verilmektedir. Bu noktada alınan eğitimin bireyin gelecekte yer alacağı iş ortamı ile ne kadar yakından ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. O halde kariyer kavramına baktığımızda aslında iş yaşamında başladığı düşünülen kavramın daha bireyin iş yaşamına adım atmadığı dönemlerde, özellikle eğitim görmeyi düşündüğü alanı seçme ve karar verme sürecinde- kariyer kavramının yaşama girmeye başladığı düşünülmektedir. Bu süreç kariyer safhalarında keşif olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla, kariyerin bireyin iş yaşamına girişiyle başlayan bir süreç olarak nitelendirmek, geleneksel bir bakış açısını ortaya koyacaktır (Aytaç,1997,Aktaran: Keser,2002,s:2).

Tutarlılık nasıl sağlanır;

i. Aday önce girmek istediği okulları seçip saptamalıdır. Seçtiği okulları en çok istediğinden en az istediğine doğru sıralamalıdır. Öğrencinin gerçek sıralamasını oluştururken meslekleri tanıması, kişilik özelliklerinin bu mesleğe yatkın olup olmadığını bilmesinde yarar vardır. Bu aşamada rehber öğretmenlere çok önemli görevler düşmektedir.

ii. Adayın en çok girmek istediği okuldan başlayarak girip de okumaya razı olabileceği en son okula kadar giden gerçek istek sıralamasında ÖSYM'nin tanıdığı haktan daha az okul varsa bu yazının bundan sonraki kısımları onu hiç ilgilendirmez.

iii. Kolay bir okuldan sonra gelen zor okul çıkarılabilir. Herkes biliyor ki fizik öğretmenliğinden sonra bilgisayar mühendisliği yazmanın bir yararı yoktur. Ama bilgisayar mühendisliğinden sonra fizik öğretmenliği yazılabilir.

iv. Kolay okul zor okul ayrımı aynı türde puanla öğrenci alan okullar arasında kolaylıkla yapılabilir. Her puan türündeki İlk tercih gerçek istek sıralamasındaki yeri ne olursa olsun tutarlı bir tercihtir.

v. Okulları giriş güçlüğüne göre değerlendirmek için bir yıl öncenin tabanları ya da yüzdeleri kullanılmalıdır. Taban puanlar duyarlı, yüzdeler, ihtiyatlı ölçü verirler.

vi. Okulların kontenjanları günlük göstergesi olarak kullanılmamalıdır. Bir programa girişi güçleştiren başlıca etken başvuru sayısı değil başvuranların başarı düzeylerinin yüksekliğıdir.

vii. Adayların tercih listelerinde öncelikle başarılı olabilecekleri türde puanla girilen okullara yer ve ağırlık vermeleri yararlıdır. Ama yalnızca bir iki ayrı tür puan tercihi yapmak riskli olabilir. Puan türünü çeşitlendirmek pek yararlı olmaz kanısındayım.

viii. Gerçek istek sıralamasında aynı tür puanla kolay girilen okullardan sonraki zor okullar çıkartılınca arta kalanlar birbirine göre sıralan hiç bozulmadan bir araya getirilmelidir. Tercih sayısını verilen hak sayısına eşitlemek için sonradan eklenecek okullar aynı yöntemle bu listenin altına eklenmelidir (Aydın,1997, s.179).

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1 MESLEK SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULAN FAKTÖRLER

Meslek seçimi; bireyin kendisine uygun olan meslekleri inceleyerek bu meslekler arasından girme olasılığı en yüksek olana yönelmesidir. Bireylerin meslek seçiminde rol oynayan faktörler, iki genel grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi topluma ait faktörlerdir. Toplumun mesleklere bağladığı değer yargıları, sosyoekonomik statü, aile ve aile içinde ferдин yeri gibi alt faktörleri kapsamaktadır. Diğer faktörler ise, kişinin kendisiyle ilgilidir. Bunun içinde zekâ, özel yetenekler, ilgiler ve kişilik gibi alt faktörleri düşünmek gerekir. Kişisel veya topluma ait faktörlerin etkisinden ortaya çıkan yeni durumlar, meslek seçimini etkilemektedir (Uysal,1970,s.4).

Birey, meslek seçimi yaparken; fiziksel özelliklerini, ilgilerini, yeteneklerini ve ekonomik imkânlarını dikkate almak durumundadır. İnsanların Meslek seçimini etkileyen faktörler en genel anlamıyla aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Meslekte iş bulma imkânı,
- Yetenek,
- Değerler,
- Kişilik özellikleri(kendini tanıma),
- Mesleğin getirdiği ödüller (para, saygınlık, şöhret gibi),
- Ailenin istekleri,
- İlgi

Bu faktörler aşağıda maddeler halinde ve detaylı olarak açıklanmıştır:

2.1.1. Meslekte İş Bulma İmkânı

Bir meslekte iş bulma imkânı, iş piyasasının beklentilerine, teknolojiye ve zamana göre değişkenlik gösterir. Nalbantlık, Arzuhalci, v.s. gibi meslekler günümüzde hemen hemen hiç kalmamıştır. Teknoloji ve zaman değişimi nedeniyle, iş piyasası bu meslekleri talep

etmemektedir. Dolayısıyla belirtilen bu mesleklerde iş bulma imkânı neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu konuda en büyük görev ve sorumluluk Milli Eğitim Bakanlığına ve Üniversitelere düşmektedir. İş piyasasının beklentileri göz önünde bulundurularak okullarda bölümler açılmalı ve müfredat oluşturulurken de yine iş piyasasının beklediği becerilerin kazandırılması amaçlanmalıdır. Bu konuda Avrupa Birliği uyum çalışmaları nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı “Megep” (Mesleki eğitim ve öğretimi geliştirme projesi) projesini yürütmektedir (MEB, Megep, 2006).

2.1.2. Yetenek

Yetenek, herhangi bir davranışı (bilgi ve/veya beceriyi) öğrenebilme gücüdür. Bu güç, doğuştan sahip olunan gizil gücün (kapasitenin) çevre ile etkileşim ve eğitim sonucu işlenmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmıdır. Bu anlamda yetenek bir kimsenin belli bir yaşa kadar kapasitesini kullanarak geliştirdiği zihinsel, duyuşsal ya da psikomotor beceri olup, daha sonra kişinin göreceği eğitimden ne ölçüde yararlanabileceği hakkında bir tahminde bulunmamıza yardımcı ipuçları sayılabilir. Bir kişinin yeteneği, o kişi bir eğitim programına alınacağı zaman gündeme gelen bir özelliğidir (Kuzgun, 2004).

Sağlıklı bir meslek seçimini belirleyen etmenlerden biri olan yetenek, belli bir alandaki öğrenme gücü olarak ifade edilebilir. Bireyler arasında yetenek farklılığı olduğu gibi bireyin sahip olduğu yetenek düzeyleri arasında da önemli farklar vardır. Meslekler genel zekâ, sayısal, sözel, soyut, mekanik ve görsel algılama (uzay ilişkileri) yetenekleri açısından üst, orta ve alt düzeyde farklılık gösterirler. Önemli olan, bireyin bu farklı yeteneklerden hangisinde üst, orta ve alt düzeyde olduğunun farkına varması; bir başka deyişle kendini tanımasıdır. Ancak bireyin sadece sahip olduğu yetenekleri tanıması, sağlıklı bir seçim için yeterli değildir. Yönelmeyi düşündüğü mesleklerin de ne tür ve ne düzeyde yetenek gerektirdiğini bilmesi ve kendi yetenekleri ile mesleğin gerektirdiği yetenekleri uzlaştırabilmesi gerekir (Kızıltan,2006,s.1).

Sağlıklı bir meslek seçimi ancak bireyin kendi ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını, aynı zamanda seçeneklerini iyi tanımasıyla mümkün olmaktadır. Yetenek, bir kimsenin belli bir eğitim sonucunda bilgi; beceri ve davranış takımı kazanmasının belirtisi olarak düşünülen özellikler bütünüdür. Yetenek, eğitimden yararlanma gizil gücü olarak da tanımlanmaktadır. Bugün, zekâ denen gücün, kalıtım ve çevrenin etkileşimi ile oluştuğu

bilinmektedir. Kişinin, doğuştan getirdiği ve ne kadar olduğunu bilmediğimiz gizil gücü, çevresel olanakların sağladığı gelişimle, "bir işi yapabilme gücü" durumuna dönüşmektedir. Buna göre çevre elverişli olduğu oranda, kişi iyi gelişecek ve yeteneklerini gösterecektir.

Günümüzde yetenek ölçülebilen bir özelliktir. Bu özelliğin ölçüm yollarından biri psikolojik testlerdir. Yetenek testleri, "Genel" ve "Özel" olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel yetenek testleri daha çok, sözcükler, sayılar, şekiller ve akıl yürütmekle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) 'nin kullandığı testler, bu amaca yönelik testlerdir.

Sözel ve sayısal düşünme yeteneklerine ilişkin ortak puan genelde, okul başarısını yani genel akademik başarıyı ölçmede isabetli olabilmektedir. Ancak, kimi mesleklerde ya da öğrenciyi bu mesleklere hazırlayan programlarda başarılı olunup olunamayacağını kestirebilmek için, özel yeteneklerin bilinmesine gerek duyulmaktadır. Özel yetenek, belli bir zihinsel veya fiziksel faaliyeti öğrenebilme kapasitesidir.

Üniversiteye giriş sınav soruları, kendi bilim alanlarında uzman kişiler tarafından hazırlanmakta ve çeşitli alanlarda bireyleri elemeye yönelik olmaktadır. ÖSYM'nin temel amacı, yüksek öğretim programlarına girmek için başvuran adaylar arasından bu programlarda başarılı olma olasılıkları ötekilerden daha yüksek olanları seçerek bu programlara yerleştirmektir (Çelik, 2006, s.2).

Bir öğrencinin, üniversite giriş sınavlarına başvurmadan çok önce çeşitli alanların gerektirdiği yetenek düzeyi ile kendisinin hangi alanlarda ne düzeyde yeteneğe sahip olduğu konusunda bilgi sahibi olmasında yarar vardır (Kutlu, 2006, Aktaran: Kıyak, 2006).

2.1.3. Değerler

Zytowski (1970)'ye göre meslek değerleri bireye, duyuşsal yönelişi (birinci psikolojik ihtiyacı) ile bu ihtiyacı giderebilecek dışsal obje grupları arasındaki bağıntıyı kuran bir kavramlar takımıdır.

Öğrencilerin meslek seçerken değerlerini ne ölçüde dikkate aldıkları bazı araştırmalarda ele alınmıştır. Bu konuda çalışan araştırmacılar önce öğrencilere bir dizi meslek değeri verip bunları önem sırasına göre yazmalarını, daha sonra girmek istedikleri meslekleri

belirtmelerini istemişlerdir. Bulgular öğrencilerin girmek istedikleri mesleklerin, önem verdikleri meslek değerleri ile ilişkisinin zayıf olduğunu göstermiştir. Daha sonra bu tutarsızlığı gösteren bir rehberlik programı uygulamışlar ve meslek değerleri ile seçilen meslekleri bir daha sormuşlardır. Sonuçta çoğunun tercih ettikleri mesleklerin sırasını değiştirmediklerini buna karşılık değer sıralamalarını meslek sıralamalarına uyacak şekilde değiştirdiklerini gözlemişlerdir (Güney, 1982, Aktaran: Kıyak, 2006).

2.1.4. Kişilik Özellikleri

Meslek seçimi açısından bir kimsenin kendisini tanıması demek, onun meslek seçiminde rol oynayan kişilik özellikleri yönünden kendini açık ve doğru bir biçimde değerlendirebilmesi demektir. Meslek seçim kararını etkileyen en önemli kişilik unsurları yetenekler, ilgiler ve değerlerdir (MEB, Megep, 2006).

2.1.5. Mesleğin Getirdiği Ödüller

Mesleğin getirdiği ödüller, para, şan şöhret, statü, kendini yenileme, manevi tatmin, yeni eğitim olanakları v.s olarak değişkenlik gösterir. Meslek seçiminde bazen sadece para ödülü yeterli olurken, bazen hem para hem de statü sağlanması beklenebilir.

2.1.6. Ailenin İstek ve Beklentileri

Ailenin sosyo ekonomik düzeyi (SED) kişinin meslek seçiminde önemli bir faktördür. SED’i düşük olan ailelerde gençlerin yetenek ve ilgileri doğrultusunda meslek seçmelerine destek verilmediği görülmüştür. SED’i yüksek olan ailelerde ise tam tersi bir durum araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Aile baskısı ve koşullandırma yoluyla eğitilen bir gencin ya baba mesleğine yöneldiği ya da ailesine baş kaldırarak idealindeki mesleğe sahip olabilmek için aile ortamından uzaklaştığı gözlenmektedir. Bazı ebeveynler, kendi çocukluk veya gençlik yıllarında yapamadıklarını çocuklarının yaşantısında gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Hamamcı ve Kürşat, 2005). Bu aile modellerinde kişinin mesleğe uygunluğu, başarısı, mutluluğu düşünülmeden ailenin istekleri doğrultusunda genç adına kararlar verilmektedir.

Çeşitli sosyal sınıfların mesleki beklentilerini analiz eden Miller ve Form (1951) üst (SED) üyelerin ana babalarının kendi işlerinin sahibi oldukları ve çocuklarında durumu

korumalarını beklediklerini ve mevcut iş bağlantılarını devam ettirmelerini istediklerini belirtmektedir (Kuzgun, 2004).

2.1.7. Diğer Faktörler

Meslek Seçiminde Çevrenin Rolü:

Çevre faktöründe ebeveynin dışında hayranlık duyulan bir yetişkinin belli bir alanda çalışması gencin o yetişkinin mesleğine yönelmesine sebep olabilir. Gencin yakın ilişkilerde bulunduğu arkadaşlarından etkilenmesi de söz konusudur. Bu etkilenme olumlu ya da olumsuz yönde gerçekleşebilir. Gencin arkadaş grubunda etkili olan üyelerin meslekler ve meslek seçimi hakkındaki görüşleri genci etkilemektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda arkadaş çevresinin meslek seçiminde aile üyelerinden daha büyük etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Kutlu, 2006, Aktaran: Kıyak, 2006).

2.1.8. İlgi

Okullarımızdaki rehberlik uygulamalarının esas amacı, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir program izleyip yine ilgi ve yeteneklerine uygun bir mesleğe yönelmelerine yardımcı olmak olduğuna göre öğrencilerin ilgileri de bilinmesi gereken önemli hususlardan birini teşkil etmektedir.

İlgi, bir nesne ya da bir faaliyete karşı, kısıtlayıcı koşullara karşın oldukça sürekli bir bağlanma durumu olarak tanımlanabilir. Günlük yaşamımızda bir kimsenin, özgür olduğu zaman vaktini ne ile geçirdiğine bakarak ilgisini tahmin edebiliriz. Söz gelişi, konserleri kaçırmayan, harçlığını plağa yatıran, bir müzik aleti çalmaya çabalayan bir kimsede müziğe karşı ilgi olduğunu söyleriz. İlgi, bir çalışma alanındaki doyumunu etkileyen faktörlerden biri olup, bir çalışma alanının seçiminde kısıtlayıcı koşullar azaldıkça etkisini daha fazla gösterebilmektedir (Kuzgun, 2002, s.39).

İlgi, bireyin özel bir çaba harcamadan, zevk alarak bir eyleme yönelmesidir. İlgi bir çeşit iç itilimdir. İçimizden gelen istekler bir anlamda davranışlarımızın ne yöne olacağını belirleyen uyaranlardır. Bu uyaranlar hem içerden, hem de dışımızdan gelebilir.

İlgi bir etkinliğe bir süre bağlanmadır. Bir kişinin bir nesneye veya faaliyete ilgi duyması, ondan hoşlanması veya o ilginin kişinin bir ihtiyacını karşılaması ile açıklanabilir. Bireyin bir nesneye veya faaliyete ilgi duyması, ondan hoşlanması veya o ilginin kişinin bir ihtiyacını karşılaması ile açıklanabilir. Bireyin bir nesneye veya faaliyete ilgi duyması ve ilgisini gerçekleşmesi ondan haz alınmasını ve bir tatmin duygusu oluşmasını sağlar (Kulaksızoğlu, 2005, s.153).

Bir gencin meslek ya da öğrenim dalı seçiminde, onu genel ve özel kabiliyetleri ve belli faaliyet alanlarındaki başarı derecesi yanında ilgi alanlarına ait objektif bilgiler olması, seçme işini daha sağlam temellere oturtacaktır. Bir meslekte başarı ve doyum için gerekli yetenek ne kadar önemli ise o meslek faaliyetlerine karşı ilgi de o kadar önemlidir. Bu sebeple, bir öğrenim veya iş alanında gerekli genel ve özel kabiliyetlere sahip bir gencin, uygun ilgilere de sahip olması, o alanda severek, devamlı ve başarılı çalışmasını sağlar (Tan, 1972, Aktaran: Ünal, 1988).

İlgi, belli iş aktivitelerine yönelik tercihler (Gable, 1986) olarak tanımlanabilir. Bireylerin ilgi duyduğu bir şeyi yapması onları mutlu eder ve başarılarının artmasına neden olabilir. 1900'lerden bu yana mesleki ve iş alanlarına yönelik bir çok envanter geliştirilmiştir. Bunlardan önde gelenleri Strong Mesleki İlgi Envanteri ve Kuder İlgi Envanteridir (Tekindal, 2002, s.9).

İnsanları niteliklerine uygun işlere yerleştirmek amacıyla başlatılan mesleki rehberlik hizmetlerinin etkili bir biçimde yürütülebilmesi için, her bireyin çeşitli işleri yapabilme gücünün (yeteneklerinin) ölçülmesi kadar, meslek görevlerini yapmaktan hoşlanma derecesinin yani ilgilerinin ölçülmesi gereği de hissedilmeye başlanmıştır. Bu acil ihtiyaç üzerine ilginin ne olduğu konusunda kapsamlı ve doyurucu bir kuram geliştirilmeden, ölçülmesine girişilmiş ve ölçme yöntemleriyle tutarlı ilgi tanımları oluşturulmuştur (Kuzgun, 2004, s.32).

Roe (1956)' ya göre ilgi bir kimsenin, özel bir gayret sarf etmeden, dikkat ettiği, gözlemlediği, üzerinde durup düşündüğü ve zevk alarak yaptığı işlerdir. Bu tanıma göre

ilgi enerjisinin hiçbir zorlama olmaksızın uzun bir süre belli bir noktada toplanmasıdır (Kuzgun, 2004, s.32).

Meslek seçiminde ilgilerin de göz önünde bulundurulması önemlidir. İlgi, bir kimsenin özel bir çaba harcamadan hatta kısıtlayıcı koşullar altında dahi, dikkat ettiği, gözlemediği ve zevk alarak yaptığı faaliyetlerdir. Ekonomik kazanç ve ihtiyaçların meslek yoluyla karşılanması kadar ilgiler de mesleki doyumda rol oynar (Kızıltan, 2006, s.1).

İlginin ne olduğu ve nasıl ölçülebileceği konusunda ilk çalışmalara 1916'da Carneige Teknoloji Enstitüsünde başlanmıştır. O günden bu güne ilginin ölçülmesi konusunda pek çok çalışma yapıldığı halde henüz ilginin ne olduğu konusunda net bir açıklama yapılmamıştır. Litaratürde rastlanan ilgi tanımları, daha çok ilginin ölçülmesi için tutulan yola dayalı tanımlardır (Kuzgun, 2004).

Carneige Teknoloji Enstitüsünde ilgilerin ölçülmesi konusunda uzun incelemeler yapmış ve ilk envanterini geliştirmiş olan Strong ilgiyi, bir kimsenin bir kişiye nesneye veya faaliyete karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama ya da kayıtsız kalma şeklindeki tepki olarak tanımlamıştır (Strong, 1943, Aktaran: Kuzgun,2004).

Strong meslek tercihlerinin kararlılığını incelerken, mesleki ilginin sınırlarının çok iyi belirlenmesi gerektiği görüşündedir. Strong'a göre şayet bir kimse mesleki ilgiyi bir kimsenin şu anda sevdiği meslek olarak tanımlarsa bu tür ilgide çok az bir kararlılık vardır. İlgi meslek hayatı boyunca kendini gösteren yönelişlerin toplamı olarak anlaşıldığı zaman, daha kararlı bir nitelikten söz edilmektedir (Super ve Critest, 1943,aktaran: Kuzgun, 2004).

2.1.8.1. İlgilerin Gelişme Ve Değişmesini Etkileyen Etmenler

İlgiler birçok niteliğe bağlı olarak farklılaşabilir. Bunlar arasında yaş, cinsiyet, zekâ, beden yapısı, aile ile yaşanan kültürel ve coğrafi çevre en önemli etkenler olarak görülmektedir.

i. Yaş: Çocukluktan ergenliğe ve yetişkinlikten yaşlılığa doğru bireysel ilgilerin konusunda, bağlanma süresinde ve ilgilerin değişme hızında farklılaşma görülür. İlgilerde, başka bir ifade ile bireylerin hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları faaliyetlerin türündeki değişme ömür boyu devam eder. Ancak en çarpıcı değişme ve gelişme çocuklukla ergenlik

yıllarında olmaktadır. Değişen yaşla beraber ergenlerin zihinsel olgunlukları artar, bedenlerinde değişiklikler olur. Görev ve sorumlulukları değişir. Bunlara bağlı olarak ilgi alanlarında da farklılaşmalar olur. İlgilerin yaşla değişmesi çocukluktan ergenliğe geçişte gördüğümüz bir durumdur. Yoksa ilgilerde bir devamlılık vardır. Çocukluktaki ilgilerle, ergenlikteki ilgiler arasında da bir devamlılıktan söz edilebilir. Değişme; ilgi alanlarının genişlemesinde ve hoşlanılan faaliyetlere karşı daha kararlı olma anlamındaki değişimdir. Çocukluktaki ilgilerde devamlılık azdır, çocuğun ilgileri daha az kararlılık gösterir. Ergenlikte ilgilerde devamlılık ve kararlılık yaşın, zihinsel gelişmenin getirdiği olgunlaşma sonucudur. Ayrıca yeni çevrelerle ve bilgi kaynakları ile karşılaşan ergende çocukluktan farklı ilgilerin doğması mümkündür. Parasal durumdaki iyileşmeler, dünya görüşündeki ve ahlaki tutum ve yargılardaki değişimler de bireylerin ilgilerini farklılaştırabilir (Kulaksızoğlu, 2005, s.153).

ii. Cinsiyet: Kız ve erkeklerin ilgilerindeki farklılıklar, iki nedene bağlanarak açıklanabilir. Birincisi her iki cinsiyet biyolojik ve fizyolojik yapılarındaki farktan kaynaklanır. Cinsiyet farkları bedenin yapı ve işleyişindeki kas gücünde ve duygululukta farklar getirir. Bu da kız ve erkeklerin hoşlandıkları faaliyetleri veya ilgi alanlarını genel hatları ile cinsiyete bağlı olarak değiştirir. Kız ve erkek çocukların küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye bağlı olmadan hoşlandıkları faaliyetin türünde farklılıklar gözlenebilir. Kızlarda konuşmaya, el ve parmak eşgüdümü gerektiren işlere, güzel sanatlara, yardıma yönelik çalışmalara ilgi daha yüksektir. Erkeklerin matematiğe, teknik bilgi gerektiren alanlara, siyaset gibi yönetimle ilgili konulara, bedeni güç gerektiren kas faaliyetlerine olan ilgisi kızlardan çok görünmektedir.

Kız ve erkeklerin ilgilendikleri alanların birbirinden değişik olmasının ikinci nedeni içinde yaşadığımız toplumun koşullandırmasına, her iki cinsiyete ait görevlerin kültürel bakımdan kabulüne ve bunların etkisindeki öğrenmelerle ilintilidir. Kız ve erkekler belirli tavır alışları göstermesi ve belirli görevleri yapması için çevre ve kültür tarafından yönlendirilmektedir. Beklentilere uyan davranışlar pekiştirilmekte, uymayanlar ise onaylanmamaktadır. Böylelikle kızlarda daha çok eve ait ve çocuk yetiştirmeye yönelik ilgiler geliştirilirken, erkeklerde ev dışında yapılabilecek uğraşlar teşvik görmektedir (Kulaksızoğlu, 2005, s.154).

iii. Zekâ: Zekâ bir bakıma öğrenme veya kavrama kapasitesinin belirleyicisidir. İnsanlar arasındaki öğrenmeye dayalı bireysel farklar zekâyâ bağlıdır. Öğrenme hızı ve öğrenme kapasitesi ile hoşlanılan konular yani ilgi alanları arasında doğrudan ilinti vardır. Öğrenme kapasitesi arttıkça merak edilen konular artmakta, ilgi alanı genişlemektedir. Zeki insanlar öğrenilmesi zor olan ve zaman alan konulara yönelmekte ve birbirinden farklı konulara ilgi duymaktadırlar. Öğrenme kapasitesi sınırlı olanların ilgi alanları da geniş değildir. Daha kolay öğrenilecek konularla uğraşmakta ve ilgileri daha yüzeysel ve geçici olmaktadır.

iv. Beden Yapısı Ve Fiziksel Güç: Bazı etkinlikler sağlam bir beden yapısı ve belirli miktarda kas gücü gerektirir. Spora yatkınlık beden yapısı ile ilgilidir. Bazı ilgi alanları için ince kas faaliyetlerini ve hareketleri eşgüdümle yapabilmeyen üst düzeyde olması beklenir. Dayanıklılık, enerjik olma ve hareketlilik ile beş duyunun işlevi ilgilerin oluşma ve gelişmesinde etkindir.

v. Çevre: Çevre aile ortamını da içeren, bireyin içinde yaşadığı kapsamı daha geniş bir ortamdır. Kültürel ve coğrafi çevre olmak üzere iki ayrı boyutta incelenebilir. Kültürel çevre, aile ve okulla birlikte toplumdaki diğer kültür odaklarını, bunların bireyi etkileme biçimini ve derecesini içerir. Çevredeki temel ilgiler, yaşanan ortamda geçerli kültürel yapıdan ve kültürel mirastan etkilenir. Kültürel çevrenin önemli bir belirleyicisi, çevredeki üretim biçimi ve ekonomik seviyedir. Üretim şekli iş dışındaki serbest zamanın süresini ve bu zamanı kullanma biçimini de düzenler. Coğrafi çevre, iklim şartlarını da kapsayan; hem ekonomik üretimi, hem de bireyin temel uğraşlarını doğrudan biçimlendiren önemli bir göstergedir. Deniz kenarında veya yüksek, dağlık bir yörede yaşamakla, çok soğuk veya sıcak iklim şartlarında yaşamak, o bölgedeki yaşama biçimini ve faaliyetin türünü etkiler. İklimin etkisindeki bitki örtüsü ve tarımsal faaliyetler ekonomik gelişmeye etki etmektedir. Bütün bunlar bireysel ilgilerin belirleyicileridir.

vi. Aile: Bireyin içinde yaşadığı ailedeki ana uğraşlar, aile bireylerinin serbest zamanlarını değerlendirme biçimi, ailenin kültür düzeyi ve ekonomik durumuyla ve imkânları, anne-babanın çocukları için beklentileri, ailenin geleceğe yönelik düşünceleri, hedefleri, çocuk ve ergenlerin ilgilerini belirleyecek önemli değişkenlerdir (Kulaksızoğlu, 2005, s.156)

2.1.8.2. İlgilerin Meslek Seçiminde Rolü

Meslek seçiminde pek çok alternatif bulunduğu için, araştırmacılar neden bazı mesleklerin diğerlerinden daha fazla seçilmekte olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Fakat bu konularda kesin ve son cevap bulamayan araştırmacılara göre; meslek gelişiminde bir tek etmen önem bakımından rol oynamaktadır. Etkenler arasında karşılıklı iletişim de rol oynamaktadır, ancak bunun sonunda hangi etkenin en önemli bir etken olduğunu ortaya çıkarmak mümkün olur. Aynı zamanda, her meslek grubunun gerektirdiği bazı özel ve genel kabiliyetler vardır (Jersild, 1981, Aktaran: Ünal, 1988, s.41).

Nasıl yetenekler bir çalışma alanında başarılı olmak için gerekli nitelikler ise, ilgiler de bir çalışma alanında doyum sağlamak için gerekli niteliklerdir. Kişilerin ilgilerini daha eğitim yıllarında iken tanımları onların meslek seçerken bu niteliklerini de dikkate almalarında yardımcı olabilir. İlgilerin ölçülmesi için bazı envanterler geliştirilmiştir. Ancak, bir kimsenin meslek seçme kararını, birinci derecede onun ilgilerine ilişkin öz kavramı yani ilgilerini algılama ve değerlendirme derecesi belirlemektedir.

Gelişim psikologları (Ginzberg ve arkadaşları, 1951, Super, 1953) 10 yaşından sonra ilgilerin ayrılmaya ve giderek meslek kararlarında ilgilerin rol oynamaya başladığını belirtmektedirler.

Bireylerin kararlarında ilgilerini dikkate alabilmeleri için hem ilgilerinin hangi yönde olduğu, hem de çeşitli mesleklerin her birinin ne tür ilgi gerektirdiği konusunda bilgi sahibi olmaları gereklidir.

Nelson (1971) on birinci sınıf öğrencilerine uyguladığı Kuder İlgi Alanları Tercihi Envanteri sonuçları ile deneklerin birincil ve ikincil meslek tercihi alanlarını karşılaştırmıştır. Meslek tercihini algılanan ya da ifade edilen ilgi alanı olarak ele alan araştırmacı, seçilen meslek alanı ile envanterle ölçülen meslek alanı arasında grubun 2/3'ü için oldukça yakın bir ilişki bulunmuştur. Ancak, grubun 1/3'ünde bu iki alanın birbirinden çok farklı olduğu gözlenmiştir.

İlgiler ve meslek seçimi konusunda ülkemizde ilk çalışmayı yapan Uysal (1970) öğrencilerin ilgileri ile tercihleri arasındaki tutarlılığın yeterli olmadığını saptamıştır. İzmir'deki bir grup lisenin öğrencileri üzerinde inceleme yapan araştırmacı meslekleri ilgi alanlarına göre grupladıktan sonra Kuder İlgi Alanları Tercih Envanterinde, her bir alanda üst, orta ve alt düzeyde puan alan öğrencilerin ilgili meslekleri ne ölçüde seçtiklerini incelemiştir. Bulgular, bütün ilgi alanlarında üst grupta olanların doktorluk, kimyagerlik gibi bilimsel meslekleri birinci derecede, mühendislik mesleklerini ikinci derecede seçtiklerini göstermektedir. Hatta edebiyat ve büro işleri alanlarında ilgi düzeyi gittikçe düştükçe bilimsel ve teknik alanlarda meslek tercihi artmaktadır. Ancak diğer ilgi alanlarında düşük puan alanlarda böyle bir eğilim görülmemektedir. Kuzgun (1982) lise öğrencilerinin ilgi alanları ile tercih ettikleri mesleklerin gerektirdiği ilgi alanları arasında anlamlı ilişkiler saptamıştır. Ancak bu ilişkiler yordamaya olanak verecek (öğrencinin ilginse bakarak gelecekteki mesleğini kestirmeye yetecek) derecede değildir (Kuzgun, 2004, s.44).

2.1.8.3. İlgi Türleri

İlgi türleri, ilgi envanterlerinin uygulanması sonucu elde edilen puanlar üzerinde yapılan faktör analizi çalışmaları ile saptanmıştır. Bir iç uyarıcının(günlük dilde buna istek ya da arzu deriz) başlattığı davranış amacına ulaşım sonunda kişiye doyum sağladıkça davranış yerleşmeye ve alışkanlık haline gelmeye başlar. Başlangıçta isteklerle başlayan bu davranışlar, doyum gerçekleştirildikçe otomatik hale gelir ve bilinçsizce yapılmaya başlar. Bazen de insan çevre ile etkileşimde bulunurken hoş ya da nahoş yaşantılar geçirir. İnsanın başlangıçta gelişigüzel giriştiği bir etkinlik onda bir ihtiyacı giderebilir. Bu olumlu yaşantıyı geçiren kişi bu etkinliği tekrar yapma isteği duyar ve giderek etkinliğin yapılma sıklığı artar. Bunun tersi olursa kişi o tür etkinliklerden kaçınır.

Çeşitli araştırmacılar tarafından belirlenen ilgi alanlarını Super şu başlıklar altında toplamıştır:

- i. Bilimsel İlgi:** Doğal ve toplumsal olayların neden ve nasıl olduğunu anlama, bilimsel bilgiye bir şeyler katma ve/veya bu bilgiyi uygulamaya koyma arzusunu ifade eder. Doktorlar, biyologlar, sosyologlar, fizikçiler bu ilgiye sahip kimselerdir.
- ii. Teknik veya Maddi İlgi:** Olayların neden ve nasıl olduğundan çok bilimsel ilkelerin uygulamaya nasıl dönüştürüleceği ile, salt bilmek için bilme ile değil, bilginin ne işe yarayacağı konusu ile ilgilenmektedir. Mühendisler ve teknisyenler bu tür ilgiye sahip kimselerdir.
- iii. Sosyal Yardım İlgisi:** Bu ilgi insanlarla, insan olarak ilgilenmeyi, onları anlamaya, geliştirmeye, sıkıntılarını azaltmaya çalışma isteğini ifade eder. Bu tür ilginin önemli olduğu meslekler öğretmenlik, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık vb.dir.
- iv. Sistemik İlgi ya da İş Ayrıntıları İlgisi:** Bu ilgi işleri düzenli ve tertipli bir şekilde yapmayı içerir. Kayıt tutma, dosyalama, yazıları belli bir sisteme göre sıraya koyma bu ilgi ile ilişkili işlerdendir. Burada odak ayrıntı üzerinde toplanmıştır. Muhasebeciler, büro memurları, satın alma memurları bu tür ilgiye sahiptirler.
- v. İş Temasları İlgisi:** Bu ilgi insanları ikna etmekten ve bir ürünü, bir hizmeti satmaktan hoşlanmadır. Satış işleri, satış yönetimi gibi çalışma alanları bu ilgiye uygun çalışma alanlarıdır.
- vi. Edebiyat İlgisi:** Düşünceleri ifade edebilme ya da başkalarını kelimelerle etkileyebilme ilgisidir. Burada düşünceleri değişik ve etkileyici şekilde ifade yolları üzerinde durulur. Yazarlar, gazeteciler bu tür ilgiye sahip kimselerdir.
- vii. Müzik ve Sanat İlgisi:** İkisi de duyguların artistik yollarla ifadesi ile ilgili olan bu ilgi alanları arasında birbirinden farklı yeteneklere dayanmaktadır. Sanat ilgisi plastik sanatlarla ilgilidir. Ressamlar, mimarlar bu tür ilgiye sahip kimselerdir.

Kuder (1959) tarafından geliştirilen ilgi envanteri ile şu ilgi alanları ölçülmektedir: Açık hava, hesaplama, mekanik, bilim, ikna, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, sosyal yardım ve büro işleri.

Kuder'in tanımladığı hesaplama ve büro ilgisi Super'in sistematik ve iş düzeni ilgisine, ikna ilgisi ise iş temasları ilgisi ile benzerdir. Kuder, müzik ilgisi ile artistik ilgiyi birbirinden ayırmış, artistik ilgiyi güzel sanat ilgisi olarak adlandırmıştır. Kuder'in tanımladığı açık hava ilgisinden Super söz etmemektedir (Kuzgun, 2004, s.33).

2.1.8.4. İlgi İle Meslek Seçimi Arasında İlişkiler

Endüstriyel psikologlar ve mesleki rehberlerin en çok üzerinde durdukları konulardan biri de ilgi ve ölçülmesidir. Sadece konunun yaygınlığını göstermek maksadı ile Strong'un geliştirdiği ilgi envanteri ile yapılan çalışmaların 800'ün üstünde olduğu belirtilebilir (Lanner, 1967, Aktaran: Uysal, 1970, s.78). Bu arada Kuder'in Tercih Envanteri kullanılarak yapılan çalışmaların sayısı da oldukça yüksektir. Meslek seçiminde ilginin bilinmesi isabetli bir karar için gereklidir. İyi bir ilgi envanteri, motivasyonun operasyonel tanımına uygun olarak, bireyin yönelmek istediği meslekteki başarısını önceden tahminde önemli bir araç olmaktadır.

İlgiyi ölçmede çeşitli metotlar kullanılmaktadır. Super gibi bu alanın otoritelerinin benimsediği bir görüşe göre bireyin ilgi alanı şu dört yolla ölçülebilir (Super, 1947, Aktaran: Uysal, 1970, s.78).

- i.** Belirtilen İlgi; bireyin bir mesleğe veya bir faaliyete ilgisi olduğunu söylemesidir. Örneğin, eğer birey mühendis olmayı istiyorsa, onun teknik meslek alanına ilgisi olduğu kabul edilmektedir. Fakat belirtilen ilgiler, çoğu kere, bir devamlılık göstermezler. Çocuklar küçükken belli bir mesleği tercih ettiklerini söylerler, büyüdükçe ve mesleki yaşantıları çoğaldıkça ilgi alanları önemli miktarda değişebilir.
- ii.** Açık İlgiler (Manifest-Interest); bir faaliyete veya bir mesleğe girmekle görülen ilgililerdir. Örneğin, çocuk lisede edebiyat kulübünde faaliyet göstermek ister ve girerse edebiyat alanına ilgisi olduğu söylenebilir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir husus, bireyin faaliyete veya bir mesleğe girişi o alana karşı bir ilginin sonucu olmayabilir. Birey başkaları ile arkadaşlık kurmak için edebiyat kulübüne girebilir ve maksat hâsıl olunca faaliyet onun için anlamını kaybedebilir. Dolayısıyla açık ilgiler ileriye ait tahminde bir bilgi olmaktan ziyade ilginin geçerliğini saptamada bir kıstas olarak kullanılabilir.

- iii.** Ölçülen İlgiler; objektif testlerle edinilen bilgilere dayanarak saptanan ilgililerdir. Birey bir mesleğe veya faaliyete karşı ilgi duyuyorsa o alana ait bir takım bilgileri, ya formal eğitim veya diğer haberleşme vasıtalarından faydalanarak öğrenir. Böylece sahip olduğu bilgi seviyesi bireyin ilgili olduğu alanları saptamada bir kaynaktır. Ölçüle ilgiler işte bu faraziyenin bir sonucudur. Bu maksatla çeşitli testler hazırlanmıştır.
- iv.** Envanterler yolu ile ilgilerin saptanmasında bir seri faaliyet veya meslekler verilerek bireylerin sevdikleri ve sevmedikleri veya ilgisiz kaldıklarını belirtmeleri istenir (Super, 1947, Aktaran: Uysal, 1970, s.78).

Bu tür ilgi tanımının diğerlerinden farkı her tepkiye deneysel olarak saptanmış tepki kombinasyonlarına göre sonuçlar değerlendirilir. Mesleki ilginin saptanmasında bugün en çok kullanılan envanter yolu ile kullanılan ilgi tanımıdır. Araştırmamızda kabul edilen tanım da budur. Tercih veya meslek seçiminden ayırmak için araştırmamızda bu tanımı ifade eden “Ölçülen İlgiler” deyimini zaman zaman kullanılmıştır (Uysal, 1970, s.79).

2.1.8.5. İlgilerin Envanterle Ölçülmesi

Ferdin çalıştığı işte kendini tatmin olmuş hissetmesi iş hayatı bakımından çok önemlidir. İlgiler ile ferdin seçtiği ve sonradan girdiği meslekler, meslekteki başarıları ve işten duydukları memnuniyet dereceleri arasında bağıntılar mevcuttur. O halde böyle bir bağıntı, ferdin belli bir faaliyet alanında, meslekte veya tahsil alanındaki müstakbel başarısını önceden tahmin etmede işe yarayabilecek önemli bir faktör olmaktadır. Bu sebeple, hem fert hem de toplum açısından büyük önem taşıyan meslek seçimi yapılırken, ilgilerin ilmi bir şekilde ölçülüp değerlendirilmesi gerekmektedir (Tan, 1972, Aktaran: Ünal, 1988, s.44).

Bu bölümde, ABD’de geliştirilmiş olup Türkçeye çevrilen Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri (Kuder Vocational Preference Inventory) ve Holland tarafından geliştirilen Kendini Araştırma Ölçeği (Self-Directed Search-SDS) ile Türkiye’de geliştirilen ve

okullarımızda yaygın olarak kullanılan Kendini Değerlendirme Envanteri ile Akademik Benlik Kavramı ölçeği tanıtılmıştır.

2.1.8.5.1. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri

Envanter yoluyla ilgiyi ölçmede Kuder'in yaklaşımı mantık yaklaşımı olarak bilinir. Kuder daha önce tasarladığı bazı ilgi alanlarına göre hazırladığı maddeleri uygulamış ve elde edilen cevapların faktör analizi sonucunda 10 ilgi alanı tanımlamıştır. Bunlar: Açık hava (açık havada, bağ, bahçe, deniz ya da dağda çalışmaktan zevk alma), bilim, hesaplama, mekanik, ikna (başkalarına söz ya da yazı ile düşünceleri ve istekleri aktarmak ve yönetmek), edebiyat, güzel sanatlar, müzik, sosyal hizmet ve büro işleri (büroda rutin ve ayrıntıya dikkat etmeyi gerektiren işleri yapmaktan hoşlanma) dir.

Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri (Kuder Vocational Preference Record-Vocational CH formu) üçer üçer gruplanmış faaliyetleri, bazı meslek adlarını ve kişilik özelliklerini belirten 504 ifadeden oluşmaktadır. Envanteri alan kişi, bir grupta toplanan üç ifadeden birini en çok sevdiği, birini en az sevdiği madde olarak seçmekte birini de kararsızım veya fark etmez anlamında boş bırakmaktadır. Zorunlu seçmeli türde maddelerden oluşan envanter bir kimsenin o ilgi alanına karşı yönelişini, sıralama halinde vermektedir. Yani kişinin bu on alana karşı ilgisinin hiyerarşik sırasını belirtmektedir. Bu araç, maddeleri zorunlu seçmeli türden olduğu için, bir kimsenin belli bir alandaki ilgisini bir başkasınınki ile karşılaştırmaktan çok kişinin on alana karşı ilgilerini birbirleri ile karşılaştırmaya olanak vermektedir. Bu yolla bir kimsenin ilgilerini kendi içinde karşılaştırmak mümkün olabilmektedir. Kuder ilgileri ölçme yöntemini zaman içinde geliştirmiştir. Bunlardan Kuder Mesleki İlgi Araştırma (Kuder Occupational Interest Survey-Kuder D D) Abd'de yaygın olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de kullanılan Kuder Occupational Preference Record-CH Türk evrenine Özoğlu (1977) tarafından uyarlanmıştır (Kuzgun, 2004, s.35).

2.1.8.5.2. İlgi Testleri

Öğrencinin uygulanan ilgi testleri, yapılan gözlem, görüşme ve psikolojik danışma, uygulanan istek listesi, dereceleme ölçekleri, rol dağıtım tekniği vb. ile saptanan tasarım, eğilim ve ilgileri buraya yazılmalıdır. Bunların başarı ve yetenekleriyle uygunluk gösterip göstermediğini inceledikten sonra öğrenciye, geleceğe yönelik planları ve seçmek istediği meslek konusunda gerekli önerilerde bulunulmalıdır (Bakırcıoğlu, 2003, s.209).

Rehberlik programı, öğrencilerin sosyal, kişisel, öğrenim ve meslek ilgilerini bilmekle çok yakından ilgilenir. Çünkü girişilecek birçok eğitsel, mesleki ve kişisel sorunlarla ilgili danışma faaliyetleri çocukların ilgi türlerine göre şekil kazanır. Bu bakımdan, her okul seviyesinde çocukların ilgi alanlarını ve yönelmelerini bilmek, rehberlik ve danışma açısından zorunludur. Bu bilgiler yalnız öğrenciler için değil, iş arayan ya da bir yüksek öğrenime girmek isteyen gençler için de gereklidir. Bununla beraber ilgi testleri, her yıl bütün öğrencilere toptan uygulanacak testler değildir. Bu testler, genellikle eğitsel ve mesleki danışma çalışmalarında duyulan ihtiyaca göre öğrencilere bireysel ya da küçük gruplar halinde uygulanır (Tan, 1992, s.225).

İlgi envanterleri bireylerin hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları alanları daha iyi tanımalarına ve böylece ilerde kendilerine doyum sağlayacak alanları daha isabetle seçmelerine yardımcı araçlardır. Ancak bu araçların ilgileri tanımada gerçekten yardımcı olabilmesi, bulguların bireye iletiliş tarzıyla yakından ilgilidir. Bunun için, ilgiyi ölçen araçları kullanırken danışmanların şu hususlara dikkat etmeleri gereklidir:

- i. Çocuklar her şeye, her türlü faaliyete karşı olumlu tepki gösterirler. İlgilerin ayrışması çocuğun bazı faaliyetlerden uzaklaşmaya ve bazılarına ısrarla yönelmeye başlaması ile gerçekleşir. Bu da genellikle ergenlik döneminde görülür. Ergenlik bireyin kendini tanıma ve kimlik geliştirme dönemidir. Bu dönemde genç, pek çok işi, etkinliği dener, olanaklarını araştırır. Bir faaliyetten çok hoşlanırken ve onu ısrarla yürütürken hemen bir başkasına yönelebilir. Bu bakımdan ergenlik çağındaki ilgiler çok kararsızdır. Ancak 25 yaşlarından sonra ilgilerde kararlılık görülmeye başlar. Ergenlik döneminde ilgilerin değişken oluşuna bakarak bu dönemde yapılacak ilgi ölçümlerine

güvenilmeyeceği, bu nedenle böyle bir girişimde bulunmanın gereksiz olduğu ileri sürülebilir. Ancak delikanlı bir mesleğe karar verme sorumluluğu ile de yüz yüzedir ve ilgilerini yakından tanımak isteyebilir. Burada yapılacak iş, heves veya özentisi ile gerçek ilgiyi ayırt etmektir. Bu da psikolojik danışma ile yapılabilir.

- ii.** İlgi envanterlerinin sonuçları yetenek testleri ile birlikte yorumlanmalıdır. Eğer bir alana karşı duyulan ilgi yine o alandaki etkinliklere ilişkin bir yetenek ile destekleniyorsa, bu ilginin uzun ömürlü, kalıcı olma olasılığı fazladır. Bir kimsenin bir alana yeteneği olabilir ama belirgin ilgi alanı onun yetenekli olduğu alan olmayabilir. Böyle durumlarda kişiye, yeteneğini kullanmayı denemesi gibi bir seçenek önerilebilir.
- iii.** İlgi envanterleri bir okulda ya da işte başarıyı değil doyumu yordamak için geliştirilmiştir. Yapılan araştırmalar ilgi ile okul başarısı arasındaki ilişkinin beklendiği kadar yüksek olmadığını göstermektedir (Super ve Crites, 1963). Meslekte başarı ile ilgi arasında ilişki olduğunu gösteren pek çok araştırma mevcuttur. Çünkü yetenekleri açıklarken de belirtildiği gibi bir alanda başarıyı belirleyen pek çok faktör vardır. İlgi, bir kimsenin bir çalışma alanında gösterdiği performansın kalitesinde değil, ama o ilgi alanını tercihlerinde kendini gösterir. O halde ilgi envanterlerini bireysel tercihleri planlarken ve diğer özelliklere ilişkin değerlendirmelerle birlikte kullanmak gereklidir.
- iv.** İlgi envanterleri bir kimsenin yetenekli olduğu alanlar hakkında da bilgi vermez. Bu nedenle bir kimsenin en yüksek ilgi alanına bakarak kişinin o alanda yetenekli olduğunu ve dolayısıyla gelecekte o ilgi alanına ilişkin mesleklere yönelmesi gerektiğini söylemek, ilgi envanterlerine sınırlarının çok üzerinde bir ölçme gücü atfetmek demektir. Gerçi bir kimsenin yetenekli olduğu alanlara ilgi duyması doğaldır. Çünkü ilgi bir anlamda yetenekleri kullanma yoludur (Roe, 1965). Ama bunun tersi de geçerlidir, yani bir kimsenin ilgi duyduğunu söylediği her alanda yetenekli olduğu söylenemez. Bu özellikle ergenlik çağındaki kişiler için geçerlidir.

- v. İlgi envanterlerini yorumlarken belli bir ya da birkaç meslek adı vermekten çok faaliyet alanları üzerinde durmak daha yararlı olur (Kuzgun, 2002, s.76).

İlgi testlerinin kullanılması ve yorumlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar vardır:

- i. İlgiler, yaşla durulma ve devamlılık kazanmakla beraber, akışkandır, değişebilir.
- ii. Bir kimsenin ilgi belirttiği alan, mutlaka başarılı olacağı alan demek değildir. Başarıda ilgi önemli olmakla beraber tek faktör değildir. Birçok etkenin karmaşık etkisindedir. Bir kimsenin belirttiği ilgi alanı ile o zaman için gerekli yetenekler arasında tutarsızlıklar ya da boşluklar olabilir.
- iii. Halen mevcut ilgi testleri, belli sayıda ilgi alanlarını kapsamaktadır. Testi alan birey, bu ilgi alanları ile sınırlandırılmış olmaktadır. O halde bir öğrenciye, mümkünse birden fazla ilgi testi uygulanmalıdır.
- iv. İlgi testleri sonuçları değerlendirilip yorumlanırken, öğrencinin her yıl uygulanan öğrenciyi tanıma anketlerinde ifade ettiği hobiler, toplu dosyasında yıl yıl kayıtlı ilgi alanları, öğrencinin bazı derslere karşı gösterdiği özel ilgi ve çocuk üzerinde bazı gözlemler de dikkate alınmalıdır.
- v. Çoğu ilgi testleri, yetişkinler meslek alanlarına göre hazırlanmışlardır. Öğrenci, ilgi testini cevaplandırırken kendini ileri yıllardaki kalıba sokma durumuna girmektedir. Bu hususun da dikkat altında bulundurulması gerekir (Tan, 1992, s.225).

2.1.8.6. Meslek İlgi Yaşı

Yapılan araştırmalara göre, insan yaşamında kendini en erken belli eden yeteneklerin resim, müzik ve mekanik gibi alanlar olduğu ve bu yöndeki eğilimin 11 yaş civarında kendini belli ettiği anlaşılmıştır. İnsan yaşamında kendini belli eden ikinci ilgi alanının matematik olduğu ve 14'lü yaşlarda ortaya çıktığı ve son olarak 16-17'li yaşlarda bilimsel yeteneklerin ortaya çıkmaya başladığı tespit edilmiştir.

Ülkemizin ve dünyanın önde gelen resim ve müzik sanatçılarının biyografilerine dikkat edildiğinde, bu yöndeki yeteneklerinin küçük yaşlarda tespit edildiği ve erken yaşlardan itibaren eğitim almaya başladıkları görülmektedir.

Meslek seçimindeki temel amaç, kişiye gelecek yaşamında mutluluk sağlayacak bir alan sunmaktır. Başarıyı sağlayan en önemli etken motivasyondur ve insanın işine motive olabilmesi büyük ölçüde işini sevmesine bağlıdır. Bu sağlanabildiği takdirde insanlar mutlu oldukları gibi verimli de olabileceklerdir. Yapılan araştırmalara göre insanların uyku dışındaki vakitlerinin büyük bölümünün iş yerlerinde geçtiği ve bunun günün yaklaşık yüzde 70'ini bulduğu belirlenmiştir. Sevmeden yapılan bir işin insan yaşamının bütününde olumsuz etkisini gösterdiği ifade edilmektedir (Özsoy, 2004, s.106).

2.1.8.7. Ölçülen ve İfade Edilen İlgilerin Meslek Seçimini Yordama Gücü

Holland ve Lutz (1968) bireyin ifade edilen meslek seçimi ile ölçülen ilgisi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bulguları, öğrencilerin ifade edilen ilgilerinin meslek seçimini yordama gücünün, ölçülen ilgilere iki kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu durumda danışmanların önce öğrencilerle nelerden hoşlandıklarını sorması, daha sonra ince ayırım için ölçülen ilgilere başvurmasının yerinde olacağı görüşündedirler. Envanterle ölçülen ilginin yordama gücünün ifade edilen ilgiler kadar güçlü olmadığı gerçeği karşısında kimi yazarlar, örneğin Slaney (1980), ilgi envanterlerinin kullanılmasının artık gereksiz olduğunu bile savunmaktadırlar. Oysa ifade edilen ilgiler sadece meslek etkinliklerinden hoşlanmayı değil, mesleğin diğer yönlerine duyulan yakınlığı da içermektedir. “Ben tıp alanına ilgi duyuyorum” diyen bir gencin, tıp mesleğinin gerektirdiği görevleri yapmaktan alacağı zevke mi, yoksa hekimlik mesleğinin sağladığı maddi olanaklara ya da tedavi edeceği bir hastanın kendisine duyacağı minnet ve hayranlığa mı önem vererek bu isteği belirtmekte olduğunu ayırt edebilmede ilgi envanterlerinden edinilecek bulgular yardımcı olabilir (Kuzgun, 2004, s.45).

2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Meslek seçimi ve meslek seçiminde göz önünde bulundurulması gereken önemli psikolojik ilgiler konusu ile bağlantılı olarak önemli çalışmalarda bulunan Super (1957), Strong (1943), Ginzberg (1943), Kuder (1951) ve Havighurst'un (1968) araştırma ve çalışmalarına yeri geldikçe de değinilmiştir.

Bu konuyla ilgili olarak, Tan (1954) öğrenci problemlerini baz alarak araştırmalar yapmıştır. Tan (1956) yılında ortaokul öğrencilerinin meslek tercihleri üzerinde bir araştırma yapmış, ergenlik çağındaki bu öğrencilerin meslek tercihleri ve bir ders yılı süresi içinde bu tercihlerinde meydana gelen değişimleri incelemiştir.

Ayrıca Tan (1972), Türkçe'deki ilk ilgi testini de geliştirmiştir. "Gazete Haberleri Testi" adı verilen bu ilgi testi, lise ve yüksek öğrenimdeki Türk gençliğinin bir meslek veya öğrenim dalı seçiminde daha objektif ve daha ayrıntılı bilgiler sağlayarak onlara yardımcı olabilecek bir araçtır.

Meslek seçimi konusunda yapılan ilk araştırmalarından biri de Uysal (1970) tarafından İzmir liselerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin mesleki tercihlerinde toplumsal faktörlerin daha etkin olduğunu, öğrencilerin ilgi, yetenek ve kendi özelliklerine uygunluğundan ziyade, toplumsal saygınlık ve sağladığı maddi gelire göre mesleki tercihler yaptıklarını ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda, özel yetenekler ve ilgiler ile meslek tercihleri arasında da anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Ülkü (1976), grup rehberliğinin yöneltme açısından etkililiğini, lise düzeyindeki öğrencilerle bir deneysel çalışma yaparak araştırmıştır. Ankara'nın farklı bölgelerinden seçilen 5 lisenin 1.sınıf öğrencilerine uygulanan grup rehberliği programında, bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve mesleki kararlarını bu bilince göre vermelerine yardımcı olmaya çalışılmıştır. Sonuçta deney grubunda kendini tanıma açısından kontrol grubuna oranla orta derecede bir artış görülmüştür. Ancak ileride seçilmesi düşünülen meslekle ilgilerinin tutarlılığı konusunda deney grubuyla kontrol grubu arasında bir fark bulunamamıştır. Araştırmacı burada toplumsal etkenlerin meslek seçiminde daha etkin rol oynamasının etkisi olduğunu vurgulamıştır.

Türker (1977)'in yaptığı araştırmada ise, üç değişik sosyo-ekonomik çevreden öğrencilerin meslek tercihlerinde istatistiksel anlamlı farklılıkların bulunduğu belirtilerek, kültürel avantajlı öğrencilerin bağımlı, öğrenim süresi kısa, ileri düzeyde uzmanlaşma gerektirmeyen meslekleri seçtikleri ve mesleki beklentilerinin düşük olduğu açıklanmıştır.

Akay (1983), araştırmasında lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin sınıflar ilerledikçe arttığını bulmuştur.

Gökçe (1984), Türkiye genelinde 15-18 yaş arası genç grup üzerinde yaptığı araştırmada; orta öğretim gençliğinin ihtiyaç ve sorunlarını içinde bulunduğu şartlarla ortaya koyarak, bu yaş grubuna götürülecek hizmetlerin planlanmasına yardımcı olacak birikimi sağlamak ve bu yönde çözümler önerilmektedir. Kısaca bu araştırmanın sonuçlarına değinilecek olursa, belirlenen sorunların, bu araştırmada değinilen sorunlarla paralel olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde yapılan bu araştırmada lise öğrencileri, Türk gençliğinin en önemli sorunu olarak üniversiteye girememeyi görmektedirler. İşsizlik sorunu ikinci sırada, meslek edinmedeki güçlükler de üçüncü sırada yer almaktadır. Görüldüğü gibi, öğrencilerin meslek-istikbal-iş endişeleri tüm sorunlar arasında ilk üç sırayı almaktadır.

Uzer (1987), yaptığı araştırmada, erkek öğrencilerin yetenek alanlarına uygun tercihler yaptıklarını, kız öğrencilerin ise hem yetenek düzeyi hem de ilgi alanlarına daha uygun tercihler yaptığını göstermiştir. Bulgular ayrıca kız öğrencilerin, erkeklerden daha üst düzeyde mesleki olgunluğa eriştiklerini ortaya çıkarmıştır

Güney (1982), yaptığı araştırmada, lise son sınıflara uygulanan grup rehberliği programının, öğrencilerin mesleki değerleri ile meslek tercihleri arasındaki uygunluğa etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, rehberlik uygulamasından önce meslek tercihleri ile ölçülen değerler arasında tutarsızlık olduğunu, ancak rehberlik uygulamasından sonra deneme grubundaki öğrencilerin mesleki değerleri ve meslek tercihleri arasındaki tutarlılığın arttığını göstermektedir.

Kuzgun (1982), mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımalarına etkisini araştırmıştır. Lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde ilgi ve yeteneklerini, ayrıca seçmeyi düşündükleri meslekleri ne derece tanıdıkları araştırılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere yapılan mesleki rehberlikten sonra, öğrencilerin kendilerini ve

seçmeyi düşündükleri meslekleri daha iyi tanıdıkları bulunmuştur. Lise 1 ve 3. sınıfların kendilerini ve meslekleri tanımlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir bulgu elde edilememiştir.

Akay (1983), yapılan çalışmada, araştırmaya lise 1 düzeyinden 77, lise 2 düzeyinden 83, lise 3 düzeyinden 72 öğrenci olmak üzere toplam 232 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın temel amacı; mesleki gelişim akışı içinde ergenlik döneminde bulunan lise öğrencilerinin meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörler hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını, mesleğe karşı tutum ve davranışlarının hangilerinde beklenen olgunluk düzeyine erişebildiklerini ortaya çıkarmaktır.

Akay'ın araştırmasının sonuçları, lise öğrencilerinin meslek seçme sürecinde bazı faktörleri göz önüne almalarına karşılık bu faktörler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tercih edilen meslek hakkında yeterli bilgi edinmeyip iyi planlamalar yapmadıkları, çalışma hayatına ilişkin yeterince olumlu tutum göstermedikleri ortaya çıkmış olup; öğrencilerin sınıflar ilerledikçe mesleğe karşı tutum ve davranış olgunluklarının artmasının belirgin olmayıp, genellikle mesleki olgunluğa erişemediklerini ortaya koymaktadır.

İzci (1986), Ankara Kuruluş Lisesi son sınıflarında öğrenim gören, fen sınıflarında 50, edebiyat sınıfında 41 öğrenci olmak üzere toplam 95 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin benlik, seçilen meslek kavramları ile ideal benlik, tercih edilen meslek kavramları arasındaki bağdaşıma bakmış ve bu öğrencilerin meslek seçimlerini benlik kavramlarına uygun olarak yapıp yapmadıklarını araştırmıştır.

Araştırma sonucunda; bu öğrencilerin meslek seçimlerini daha çok ideal benliklerine göre yaptıkları ve edebiyat bölümü öğrencileri için bu oranın daha da arttığı görülmüş ve böylece öğrencilerin mesleki seçimlerinde gerçekçi olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Uzel'in (1987), "Lise öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programlarını Tercihleri İle Kendi Yetenek İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler" adlı çalışmasında, örneklem grubu olarak Ankara İli sınırları içinde bulunan altı lisede okuyan öğrenciler seçilmiştir.

Araştırmada özetle şu sonuçlar elde edilmiştir. Örneklem grubu içindeki erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanlarına uygun tercih yaptıkları, kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına uygun tercih yapmada erkeklere kıyasla daha uygun tercih yaptıkları görülmüştür. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiği görülmüştür. Her iki cinste, tercihlerin yetenek alanına ve yetenek düzeyine uygunluğu arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur.

Ünal (1988), Özel Dost Lisesinde okumakta olan bir grup öğrencinin ölçülen mesleki ilgileri ile meslek tercihleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırmanın ikinci derecede ele alınan amaçları ise; ölçülen mesleki ilgiler ile meslek tercihi arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre farklı olup olmadığını, bir de ölçülen mesleki ilgiler ile meslek tercihi arasındaki ilişkilerin, sınıf seviyelerine göre farklı olup olmadığını belirlemektir.

Lise 2. ve 3. sınıflarda okuyan öğrencilerin, Kuder Tercih Envanteri yoluyla ölçülen mesleki ilgileri ile meslek tercihleri arasında, uygulanan istatistik teknikler sonucu olumlu yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin % 57.14 'ünün meslek tercihleri ile buna ilişkin ilgi puanları yüksek bulunmuştur. Yine öğrencilerin % 29.32 'sinin de meslek tercihleri ile ilgili ilgi puanları düşük bulunan öğrencilerin oranı ise tüm öğrencilerin % 13.54 'ü kadardır.

Öğrencilerin meslek tercihlerinin en fazla yoğunlaştığı alanlar hesap (%33.08), ikna (%18.8), teknik (%18.79) alanlarıdır. Öğrencilerin ilgilerinin üst seviyede bulunduğu ilgi alanları ise sırasıyla ikna (%51.87), sanat (%43.60), hesap (%36.84) ve edebiyat (%36.09) alanlarıdır.

Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin mesleki ilgilerine uygun meslek tercihleri arasında vasatta olsa bulunan bu ilişki, onların, üniversite seçme sınavı sonucunda tercih ettikleri öğrenim dallarında eğitim yapmalarıyla daha da önem kazanacaktır. Ancak bunun gerçekleşebileceğini söylemek pek fazla mümkün olmamaktadır. Çünkü öğrenciler üniversiteye giriş sınavları esnasında çeşitli okul ve bilim alanlarından oluşan geniş bir tercih sıralaması yapmaktadırlar. Çoğunlukla da ilk tercihlerinin dışında kalan öğretim

programlarını kazanmaktadırlar. O halde yaptıkları tercih sıralamasında, ilgi, yetenek ve eğilimlerine uygun alanlar bulunsa bile, şans faktörünün etkisiyle de, yaptıkları yanlış tercihler sonucu, kendilerini hiç akıllarından geçirmedikleri, ilgi ve yeteneklerine ters düşen okullarda eğitim görüyor bulmaktadırlar. İlgi, yetenek ve isteklerine ters düşen okulları bitirmiş olan bu öğrenciler, ya büyük bir ihtimalle sevmedikleri ve yeterince verimli olmayacakları bir iş alanında çalışmak zorunda kalırlar ya da öğrenimleri dışında daha başka alanlarda çalışma hayatına atılırlar. Her iki ihtimalle de toplum ve bireyin uğrayacağı zararlar büyük olacaktır.

Harrington (1989), Bireyin yaşamdan, işten ve çeşitli toplumsal rollerinden neler beklediğini anlamak üzere “değerler” in araştırıldığı bir karşılaştırılmalı çalışmada “Harrington-O’Shea Career Decision-Making (CDM) System” ile ölçülüp değerlendirilen deneklerin, iş güvenliği, ücret gibi temel gereksinimlerin karşılanmasına dayalı değerlerde öncelikle bulunduğu gözlenmiştir. Yine bulguları yetişkinlerle ergenlerin meslek seçim kriterlerinin farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Coştur’un (1989) “Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programları Tercihleri, Bilişsel Tarzları ve Mesleki İlgileri Arasındaki İlişkiler” üzerine yaptığı çalışmasında örneklem olarak Ankara İli sınırları içinde bulunan ve yansız olarak seçilen dört lisede okuyan ve 1987 yılında üniversite sınavına katılan ve ÖSS’de başarılı olmuş 582 lise öğrencisi seçilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Öğrenciler üniversite tercihlerini yaparken mesleki ilgilerini dikkate almadıkları görülmüştür. Öğrencilerin genellikle bilişsel tarzlarına uygun ya da bilişsel tarzları yönünde tercih yaptıkları görülmüştür. Örneklem grubunun bilişsel puanları ile mesleki ilgileri arasında bir bağımlılığın olduğu, yani bilişsel puanları yüksek olanların mekanik, el işi alanlarına, bilişsel puanı düşük olanların da büro ve sosyal alanlara ilgi duydukları görülmüştür.

Akbalık (1991), Türkiye’de yapılan bir mesleki olgunluk düzeyi araştırmasında, öğrencilerin gelişim dönemlerinin gerektirdiği görevlerden meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri göz önüne alma, sorumluluk üstlenme çalışma hayatına karşı olumlu tavır geliştirme tutum ve davranışlarını gösterdikleri, ancak meslek seçme ihtiyacı duymadıkları, bilgi toplama ve plan yapma davranışları geliştirmedikleri görülmüştür. Ayrıca kızların,

erkeklerle göre mesleki bakımdan daha önce olgunlaştıkları sosyo-ekonomik düzeyin mesleki olgunlaşmada etkili olmadığı görülmüştür.

ABD’de yapılan bir araştırmada, Gander ve Gardiner (1993), doktorların erkek çocuklarının % 44’ünün tıbbı, hukukçuların erkek çocuklarının % 30’unun hukuku meslek olarak seçtikleri bulunmuştur.

Güneş’in (1993), “Anne Baba Tutumları İle Diğer Bazı Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerine Etkisi” üzerine yaptığı çalışmasında örneklem grubu olarak Ankara ili sınırları içerisinde bulunan iki lisenin 3. Sınıflarında okuyan 175 öğrenci seçilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Kız ve erkek öğrencilerin mesleki ilgileri arasında fark olmasına rağmen babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve ana baba tutumları mesleki ilgiler bakımından önemli fark yaratmamıştır. Annenin mesleği ve eğitim düzeyi mesleki ilgilere etkisi ele alındığında sadece temel bilim, ticaret ilgileri arasında farklılık yarattığı görülmüştür.

Bilgin (1995), tarafından “Grup Rehberliğinin ve Grupla Psikolojik Danışmanın, Lise Öğrencilerinin Anne Babalarından Bağımsız Meslek Kararı Verme Davranışına Etkisi” üzerine yapılan bir araştırmada amaç, grup rehberliği ve grupla psikolojik danışma yardımının, lise öğrencilerinin meslek seçmede karar verirken bağımsız davranabilmeleri üzerine etkisinin ortaya konması şeklinde özetlenebilir.

Bu araştırma deneysel bir çalışma olduğu için denekler çeşitli yöntemlerle seçilen 15 kız ve 15 erkekten oluşturulmuştur. 30 kişilik bu örneklem grubu beş’i kız, beş’i de erkek olmak üzere üç gruba ayrılmış ve birinci grup psikolojik danışma yardımı almış, ikinci grup rehberlik yardımı almış, üçüncü grup ise kontrol grubu olarak ele alınmış ve hiçbir yardım yapılmamıştır. Uygulama sekiz hafta sürmüştür.

Kıyak (2006) çalışmasında; meslek seçiminin önemi, meslek seçim süreci, meslek gelişim kuramları ve mesleki rehberlik çalışmalarını değerlendirmiş, genel liselerde okumakta olan gençlerin meslek seçiminde temel aldıkları kriterlerin neler olduğunu ve bu mesleklerin kendilerine ne gibi olanaklar sağlayacağını düşündüklerini irdelemiştir.

Kıyak çalışmasında, meslek seçimi yapan genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı faktörlerin neler olduğunu ortaya koymuş ve seçilen mesleğin bireye temel aldığı kriterleri sağlayıp sağlayamayacağını analitik olarak ortaya koymuştur. Bu çalışmada ayrıca, öğrencilerin meslek seçiminde göz önünde bulundurdıkları kriterlerin cinsiyet ve bölüm ayrımında değişkenlik göstermediği de istatistiksel olarak ortaya konmuştur.

Bu çalışmada analiz sonuçları göstermiştir ki; öğrenciler genellikle meslek seçimi konusunda rehberlik hizmeti almamakta, mesleki becerilerin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılmamakta, aile ve çevrede, meslek tercihi konusunda öğrencileri yönlendirmemektedir. Öğrenciler için meslek seçimini etkileyen faktörler ise, işsizlik oranının oldukça yüksek olduğu ülkemizin koşullarına uygun olarak, iş güvencesi, sosyal güvence koşulları, kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş olarak sıralanmaktadır. Ancak bu faktörler, öğrenciler tarafından tercih edilen mesleklerin sağlayacağı olanaklara dönüştürülememektedir.

Erdil (2006), yaptığı çalışmada; üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mesleki ilgi ve yetenek alanları ile meslek tercihlerini etkileyen bazı faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Hacettepe üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu hazırlık sınıflarında öğrenim gören 71'i erkek, 77'si kız olmak üzere toplam 148 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Betimsel desende yapılan çalışmada, örneklem grubunun belirlenmesinde tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde homojenliği belirlemek için parametrik olmayan “Mann Whitney U Testi” ‘nden elde edilen “U” ve “P” değerleri incelenmiştir. Belirtilen değişkenler yönünden kendi içinde fark olup olmadığını belirlemek amacıyla “Wilcoxon” testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin cinsiyetlerinin, ÖSS giriş sayılarının, anne ve babalarının öğrenim durumlarının, ailelerinin aylık gelir düzeylerinin ve mezun oldukları lise türlerinin meslek tercihleri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Yukarıda bahsedilen çalışmalarda, gençlerin meslek seçerken zorlandıkları, ilgi ve yeteneklerine uygun, isabetli meslek seçimi yapamamaları önemli ortak nokta olarak

belirlenmiştir. Buraya kadar aktarılan bilgilerin ışığında araştırmamıza konu olan lise öğrencilerinin “mesleki tercih envanteri” ile ölçülen ilgileri ile meslek tercihleri arasındaki ilişkiler, öğrencilerin bazı değişkenlere göre ilgileri ile meslek seçimleri arasında ne gibi farklılıklar olabildiği, araştırmanın amaçları doğrultusunda kapsamlı bir biçimde ele alınıp incelenmeye çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın bu bölümünde, öğrencilerin meslek seçiminde hangi faktörlerden etkilendiklerinin ölçüldüğü bir araştırma yer almaktadır. Meslek seçimi üzerinde cinsiyetin, lisede mezun olunan bölümün, anne ve babanın eğitim durumunun, anne ve babanın mesleğinin, üniversiteye giden bir büyüğün olup olmaması gibi değişkenlerin ilişkisi ele alınmıştır. Meslek seçiminde etkili olan faktörler gelişen zaman ve teknolojik koşullara, göre değişkenlik göstermektedir.

Bu araştırma ile günümüz gençlerinin daha çok hangi mesleği tercih ettiği, meslek seçiminde kişinin ilgileri ile yöneldiği meslek arasında ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt bulunmuştur.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

İstanbul ili Ümraniye ilçesinde 2005–2006 eğitim ve öğretim yılında 11.sınıfa devam eden öğrenciler evreni oluşturmaktadır. Bu evrenden amaçlı örnekleme metodu ile seçilen Ümraniye Mevlana Lisesi 11. sınıf öğrencileri üzerinde araştırma yapılmıştır. Örneklem seçiminde kolay erişilebilir örneklem tercih edilmiştir.

Çeşitli nedenlerle (devamsızlık) öğrencilerin tamamına ulaşamamak, uygulamalar sırasında yanlış anlama, anlaşılabilir ve yanıtlamalar nedeniyle geçersiz sayılanlar sonucu ulaşılabilen toplam öğrenci sayısı 167 kişi olmuştur. Toplam 167 öğrenci sosyal, Türkçe-Matematik, fen ve yabancı dil bölümlerinde okumaktadır.

3.3. ÖN TEST

Araştırma öncesi esas anket uygulanmadan önce İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan Mevlana Lisesindeki 11 sosyal A,11 Türkçe-Matematik B,11 Fen A ve 11 yabancı dil

sınıfından tarafsız olarak seçilen 40 kişilik bir öğrenci grubuna 10.03.2006 Cuma günü saat 12.00’da okulun konferans salonunda ön çalışma anketi uygulanmıştır. Ön çalışma yaparak, güvenilirliği düşüren ve öğrenciler tarafından anlaşılmayan soruların olup olmadığı tespit edilmiştir.

3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma betimsel araştırmadır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışma amacına uygun bir anket literatürden alınmıştır. Literatür taraması sonucunda öğrencilere uygulanmak üzere Suat Aydın (Ankara,1997) tarafından hazırlanan “Mesleki Tercih Anketi” kullanılmıştır. Bu anket, mesleğe yönelmede ilgilerin etkisini ölçmek için geliştirilmiştir.

Bu mesleki tercih anketi 180 cümleden oluşmaktadır. Öğrenciler bu cümleleri okuyacak ve bu cümlelerde anlatılmak istenen etkinliği, olayı ve durumu hoşlanıp hoşlanmadığına göre değerlendirecektir. Öğrencilerden, eğer cümlede geçen ifadelerden hoşlanıyorlarsa cevap kâğıdında “hoşlanıyorum”, seçeneğini işaretlemeleri, hoşlanmıyorlarsa cevap kâğıdında “hoşlanmıyorum”, seçeneğini işaretlemeleri istenmiştir. Mesleki tercih anketi ve cevap kâğıdının bir örneği ekte sunulmaktadır (Bkz ek-1).

Mesleki tercih anketi cevap kâğıdında yukarıdan aşağı 10 adet sütun yer almıştır. Bu sütunlardan ilk sekiz tanesinde 20 cümle, son iki tanesinde ise 10 ar cümle yer almaktadır. Anketin puanlamasında (Değerlendirme) yüzdelik puanlarını bulmak için 20 cümleli sütunlarda her işaretlenmiş soruya 5(beş) puan 10’lu sorularda ise her işarete 10 puan vererek toplanacaktır. Toplama sonunda elde edilen sayı o sütunun yüzdelik puanını oluşturacaktır. Cevap cetvelindeki sütunlarda bulunan meslek grubunun hangi mesleklerden oluştuğu “meslek grupları listesi” ‘nde verilmiştir (Bkz ek-2).

Alınan puanlara göre öğrencinin bir meslek grubuna olan ilgi ve yakınlığı puan tablosundaki puan aralıklarının göstergelerine göre değerlendirilecektir. Puanların değeri de ilgi ve yakınlığın derecesini belirlemektedir.

Bireylerin ilgi alanlarını ölçmeye yarayan ve 180 farklı cümleden oluşan mesleki tercih anketi; meslek seçiminde, ilgilerin bilinmesi, meslekte başarılı olma açısından son derece önemlidir.

Ankette, başlangıçta öğrencilere yönelik açıklayıcı bir yönerge yer almaktadır. Öğrencilerden isim, soy isim yazması istenmiştir. Cinsiyet, halen okuduğu bölüm, özel bir dershaneye devam edilip edilmediği, öğrencinin ailesinde veya yakınında üniversiteye devam eden birinin olup olmadığı, üniversitede okumak istediği bölüm, çevresinin ve ülke şartlarının etkisiyle kendini okumak zorunda hissettiği bölüm, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın mesleği şeklinde sorular yer almıştır.

3.5. VERİLER VE TOPLANMASI

Veri toplama işi araştırmacı tarafından Mevlana lisesinde seçilen sınıflarda yapılmıştır. Anket formlarının öğrenciler tarafından doldurulması sırasında başlarında bulunduğu için, soruların tamamını doldurmaları konusunda gerekli uyarılar yapılmıştır. Öğrenciler tarafından tüm sorular doldurulmuştur. Hiç bir soruda cevapsızlık durumu ile karşılaşılmamıştır. Anketler bir ders saati (60 dakika) içerisinde dağıtılmış ve geri toplanmıştır. Anket formlarının dağıtımına 3 Nisan 2006'da başlanmış ve 25 Nisan 2006'da tamamlanmıştır.

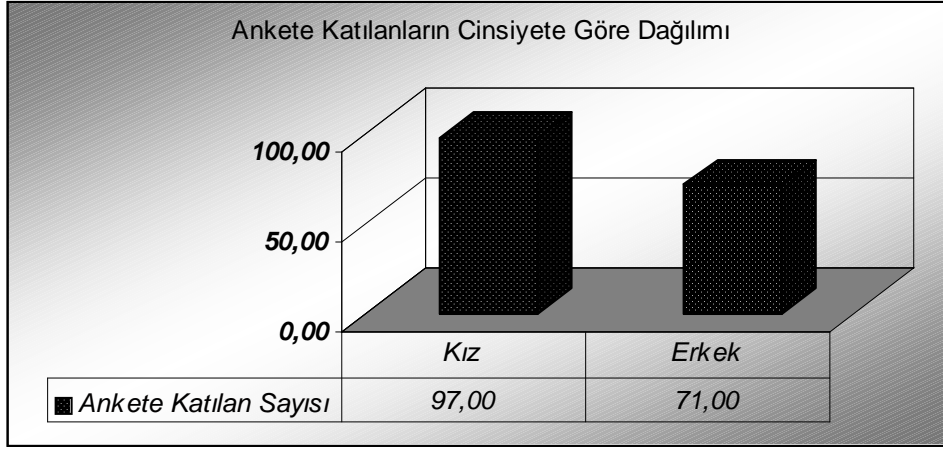
3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

3.6.1. Ankete Katılanlar Hakkında Özetleyici Bilgiler

Tez çalışmamın uygulama bölümünde, lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen kriterler ve ilginin meslek seçimine etkisini ölçmek amacıyla 168 öğrencinin katıldığı bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket sonucunda elde edilen bilgiler aşağıda tablo ve şekil olarak sunulmuştur.

3.6.2. Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Ankete katılanların demografik özelliklerinden cinsiyete ilişkin dağılımları aşağıda şekil 3.1. ve çizelge 3.1.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.1. Cinsiyete Göre Ankete Katılan Sayısı

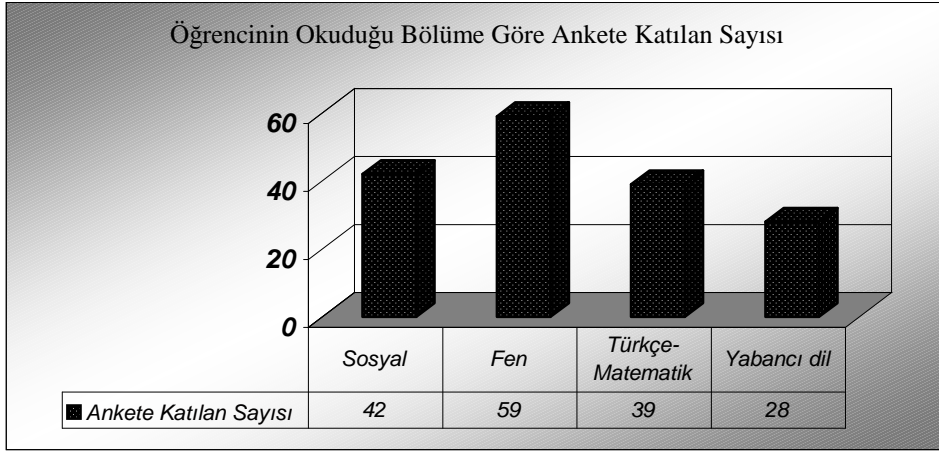
Şekil 3.1. ve çizelge 3.1.'de ankete katılanların cinsiyete göre dağılımları gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre ankete katılanların %57.74'ünü kız öğrencilerin, %42.26'sını erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir.

Çizelge 3.1. Cinsiyete Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Kız	97,00	57,74
Erkek	71,00	42,26
Toplam	168,00	100,00

3.6.3. Ankete Katılanların Devam Ettikleri Bölümlere Göre Dağılımı

Ankete katılanların devam ettiği bölümlere ilişkin dağılımları aşağıda şekil 3.2.'de ve çizelge 3.2'de sunulmaktadır.

Şekil 3.2. Öğrencinin Okuduğu Bölüme Göre Ankete Katılan Sayısı

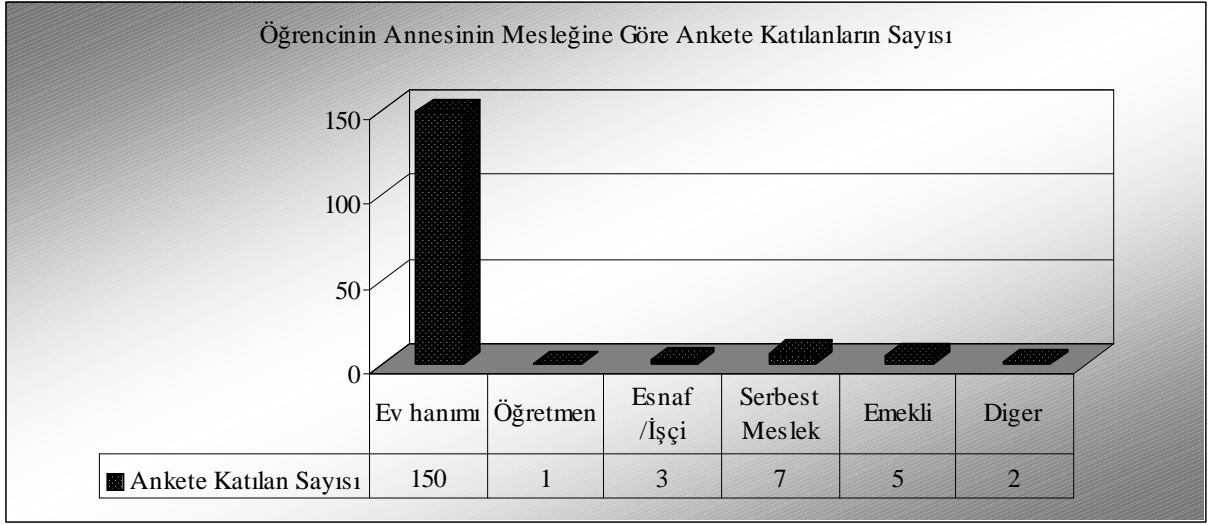
Ankete katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre sayıları incelenmiş ve elde edilen sonuçlar şekil 3.2. ve çizelge 3.2.'de sunulmuştur. Belirtilen çizelge ve şekil incelendiğinde, öğrencilerin %25'inin Sosyal Bölümde, %35.12'sinin Fen bölümünde, %23.21'inin Türkçe-Matematik bölümünde ve %16.67'sinin Yabancı dil bölümünde okuduğu görülmektedir.

Çizelge 3.2. Öğrencinin Okuduğu Bölüme Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Okuduğu Bölüm	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Sosyal	42	25,00
Fen	59	35,12
Türkçe-Matematik	39	23,21
Yabancı dil	28	16,67
Toplam	168	100,00

3.6.4. Ankete Katılanların Annelerinin Mesleğine Göre Dağılımları

Ankete katılanların annelerinin mesleğine ilişkin dağılımları aşağıda şekil 3.3. ve çizelge 3.3.' de sunulmaktadır.

Şekil 3.3. Öğrencinin Annesinin Mesleğine Göre Ankete Katılanların Sayısı

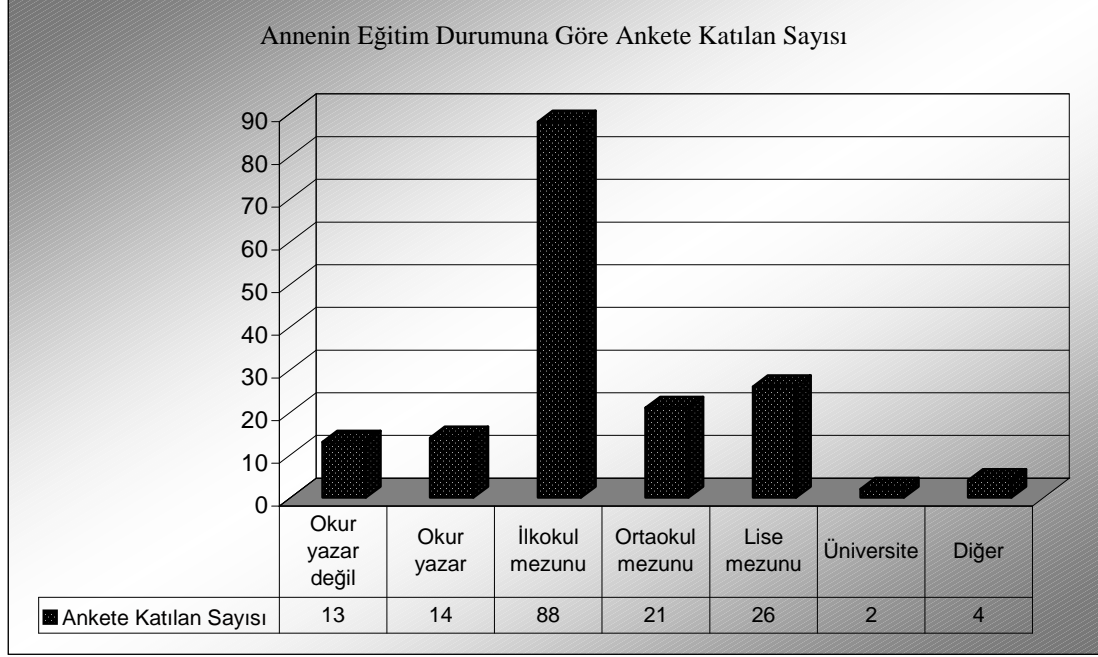
Ankete katılan lise öğrencilerin annelerinin mesleğine göre dağılımları incelenmiş ve anketten elde edilen sonuçlar şekil 3.3. ve çizelge 3.3.'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre, Ankete katılan öğrencilerin %89.29'unun annesinin ev hanımı olduğu, %4.17'sinin serbest meslek sahibi olduğu, %2.98'inin emekli olduğu, %1.79'unun esnaf ya da işçi olduğu, %0.60'ının öğretmen olduğu ve %1.19'unun ise diğer mesleklere sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.3. Öğrencinin Annesinin Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Annesinin Mesleği	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Ev hanımı	150	89,29
Öğretmen	1	0,60
Esnaf/İşçi	3	1,79
Serbest Meslek	7	4,17
Emekli	5	2,98
Diğer	2	1,19
Toplam	168	100,00

3.6.5. Ankete Katılanların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Ankete katılanların annelerinin eğitim düzeyine göre dağılımları aşağıda şekil 3.4.ve çizelge 3.4.'te sunulmaktadır.

Şekil 3.4. Öğrencinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı

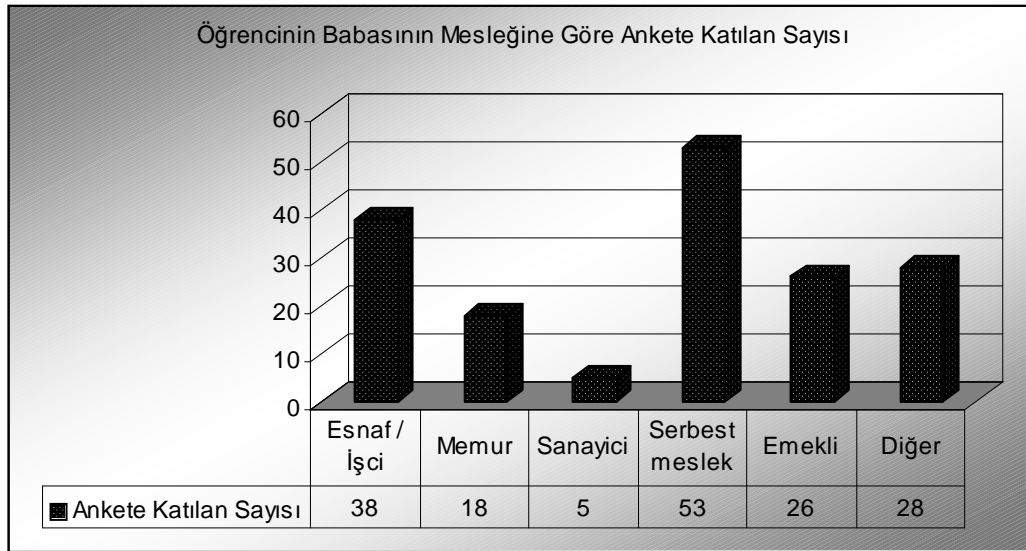
Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre sayıları ve yüzde dağılımları şekil 3.4. ve çizelge 3.4.'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre, ankete katılan öğrencilerin annelerinin %52.38'inin ilkokul mezunu, %15.48'inin lise mezunu, %12.50'sinin ortaokul mezunu, %8.33'ünün okuryazar olduğu ancak herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmadığı, %7.74'ünün okuryazar olmadığı, %1.19'unun üniversite mezunu, %2.38'inin ise bunların dışında bir eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir.

Çizelge 3.4. Öğrencinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Annesinin Eğitim Durumu	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Okur yazar değil	13	7,74
Okur yazar	14	8,33
İlkokul mezunu	88	52,38
Ortaokul mezunu	21	12,50
Lise mezunu	26	15,48
Üniversite	2	1,19
Diğer	4	2,38
Toplam	168	100,00

3.6.6. Ankete Katılanların Babalarının Mesleğine Göre Dağılımları

Ankete katılanların babalarının mesleğine ilişkin dağılımları aşağıda şekil 3.5. ve çizelge 3.5.' te sunulmaktadır.

Şekil 3.5. Öğrencinin Babasının Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı

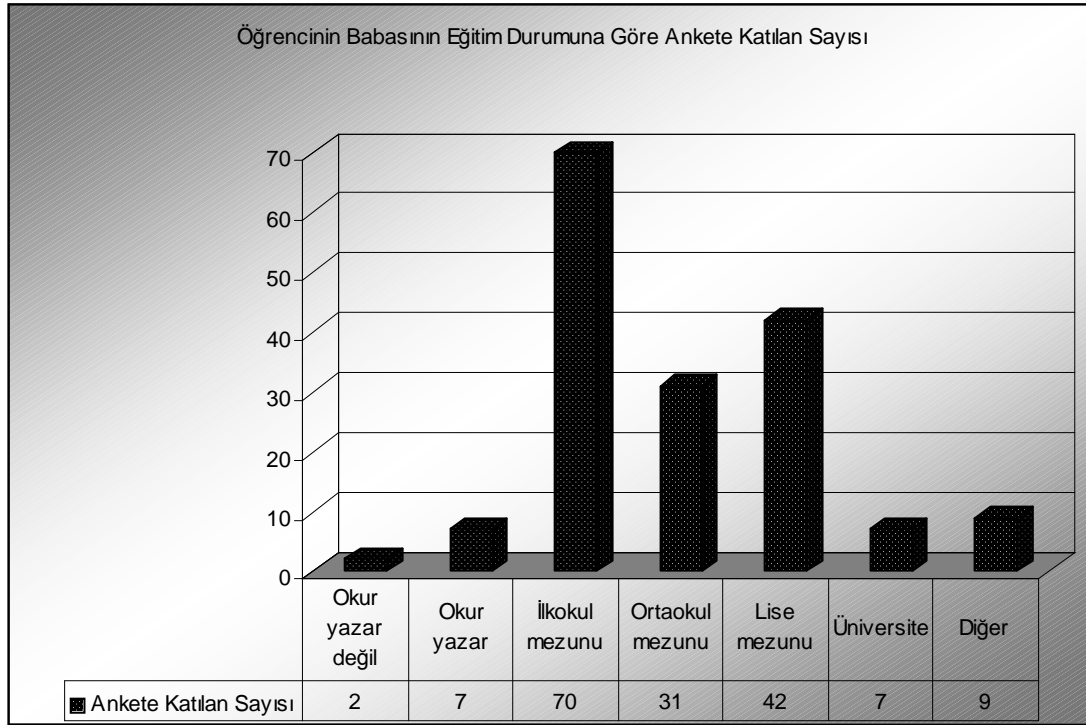
Ankete katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine göre dağılımları şekil 3.5. ve çizelge 3.5.'te gösterilmiştir. Elde edilen anket sonuçlarına göre, katılımcıların %31,55'inin babası serbest meslek sahibi olurken, %22,62'sinin esnaf/işçi, %15,48'inin emekli, %10,71'inin memur, %2,98'inin sanayici, %16,67'sinin ise bunların dışında bir mesleğe sahip oldukları görülmektedir.

Çizelge 3.5. Öğrencinin Babasının Mesleğine Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Babasının Mesleği	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Esnaf / İşçi	38	22,62
Memur	18	10,71
Sanayici	5	2,98
Serbest meslek	53	31,55
Emekli	26	15,48
Diğer	28	16,67
Toplam	168	100,00

3.6.7. Ankete Katılanların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Ankete katılanların babalarının eğitim düzeyine göre dağılımları aşağıda şekil 3.6.ve çizelge 3.6.'da sunulmaktadır.

Şekil 3.6. Öğrencinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı

Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre dağılımları şekil 3.6. ve çizelge 3.6.'da gösterilmiştir. Elde edilen anket sonuçlarına göre, katılımcıların %41.67'sinin babası ilkokul mezunu olurken, %25'inin babası lise mezunu, %18.45'inin

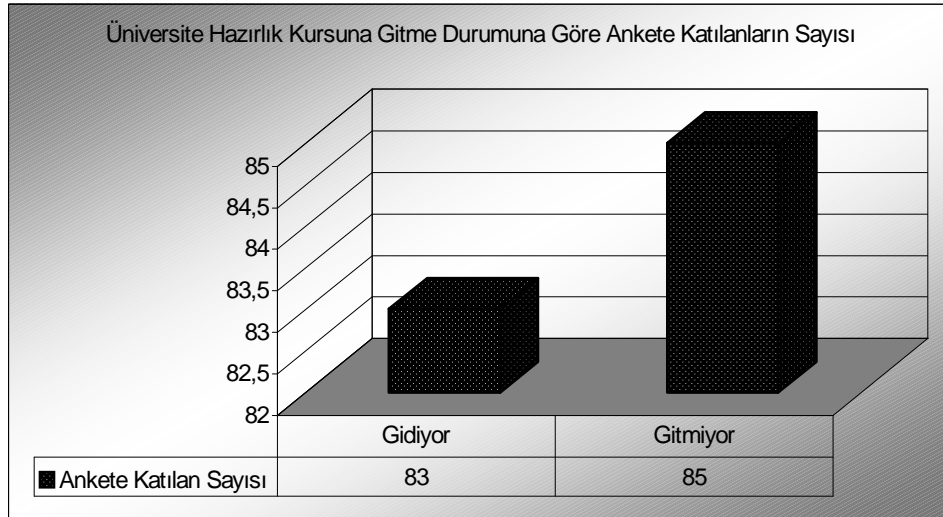
babası ortaokul mezunu, %4.17'sinin babası üniversite mezunu, %4.17'sinin babasının okuryazar fakat bir okul mezunu olmadığı, %1.19'unun okuryazar olmadığı, %5.36'sının ise bunların dışında bir eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir.

Çizelge 3.6. Öğrencinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Babasının Eğitim Durumu	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Okur yazar değil	2	1,19
Okur yazar	7	4,17
İlkokul mezunu	70	41,67
Ortaokul mezunu	31	18,45
Lise mezunu	42	25,00
Üniversite	7	4,17
Diğer	9	5,36
Toplam	168	100,00

3.6.8. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gitme Durumlarının İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gitme durumlarına göre dağılımları aşağıda şekil 3.7.ve çizelge 3.7.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.7. Öğrencinin Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı

Ankete katılan öğrencilere, üniversite sınavına hazırlık kursuna gidip gitmedikleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar şekil 3.7. ve çizelge 3.7.'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara

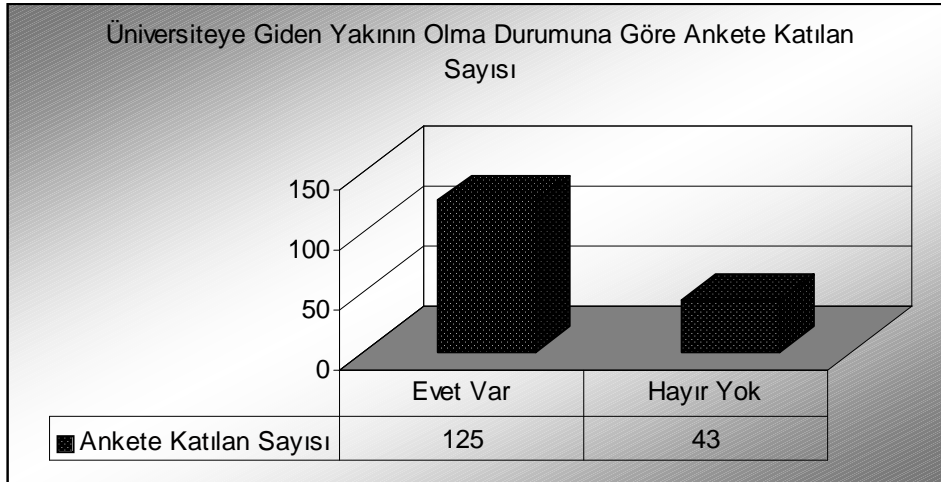
göre, ankete katılan 168 lise öğrencisinin 83'ü yani %49.41'i üniversite hazırlık kursuna giderken, 85'i yani %50.59'u üniversite hazırlık kursuna gitmemektedirler. Üniversite hazırlık kursuna giden ve gitmeyenlerin oranlarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile ankete katılan öğrencilerin hemen hemen yarısı üniversite hazırlık kursuna gittiklerini söylerken diğer yarısı da gitmediklerini ifade etmişlerdir.

Çizelge3.7. Öğrencinin Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumu	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Gidiyor	83	49,41
Gitmiyor	85	50,59
Toplam	168	100

3.6.9. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumunun İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin üniversiteye giden bir yakınının olma durumuna göre dağılımları aşağıda şekil 3.8.ve çizelge 3.8.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.8. Öğrencinin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı

Tez çalışmam için hazırladığım anket çalışmasında, ayrıca, lise öğrencilerine, üniversiteye giden bir yakını olup olmadığı da sorulmuştur. Ankete katılan öğrencilerden

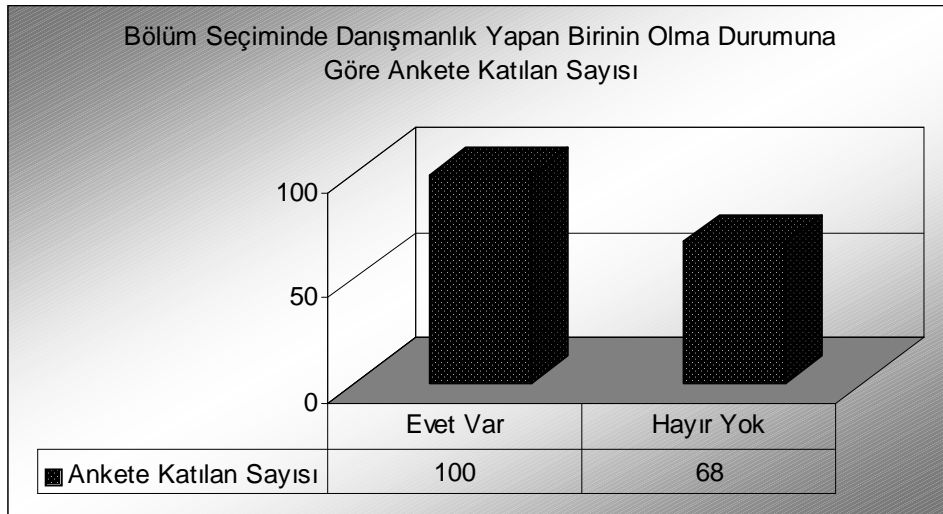
alınan cevaplar şekil 3.8. ve çizelge 3.8.'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre, ankete katılan öğrencilerin %74.40'ı üniversiteye giden bir yakını olduğunu söylerken, %25.60'ı ise üniversiteye giden bir yakını olmadığını ifade etmişlerdir.

Çizelge 3.8. Öğrencinin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Öğrencinin Üniversiteye Giden Yakınının Olma Durumu	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Evet Var	125	74,40
Hayır Yok	43	25,60
Toplam	168	100,00

3.6.10. Ankete Katılan Öğrencilere Üniversite Seçiminde Danışmanlık Yapan Bir Kişinin Bulunma Durumunun İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin üniversite seçiminde danışmanlık yapan bir kişinin bulunma durumuna göre dağılımları aşağıda şekil 3.9.ve çizelge 3.9.'da sunulmaktadır.

Şekil 3.9. Bölüm Seçiminde Danışmanlık Yapan Birinin Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı

Çalışmamın birinci bölümünde son olarak, öğrencilere bölüm seçiminde danışmanlık yapan birinin olup olmadığı da sorulmuş ve elde edilen sonuçlar şekil 3.9. ve çizelge3.9.'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre, ankete katılan öğrencilerin %59.52'sinin,

bölüm seçiminde kendilerine danışmanlık yapan biri olduğunu belirttikleri, %40.48'inin ise kendilerine danışmanlık yapan biri olmadığını ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.9. Bölüm Seçiminde Danışmanlık Yapan Birinin Olma Durumuna Göre Ankete Katılan Sayısı Ve Yüzde Dağılımı

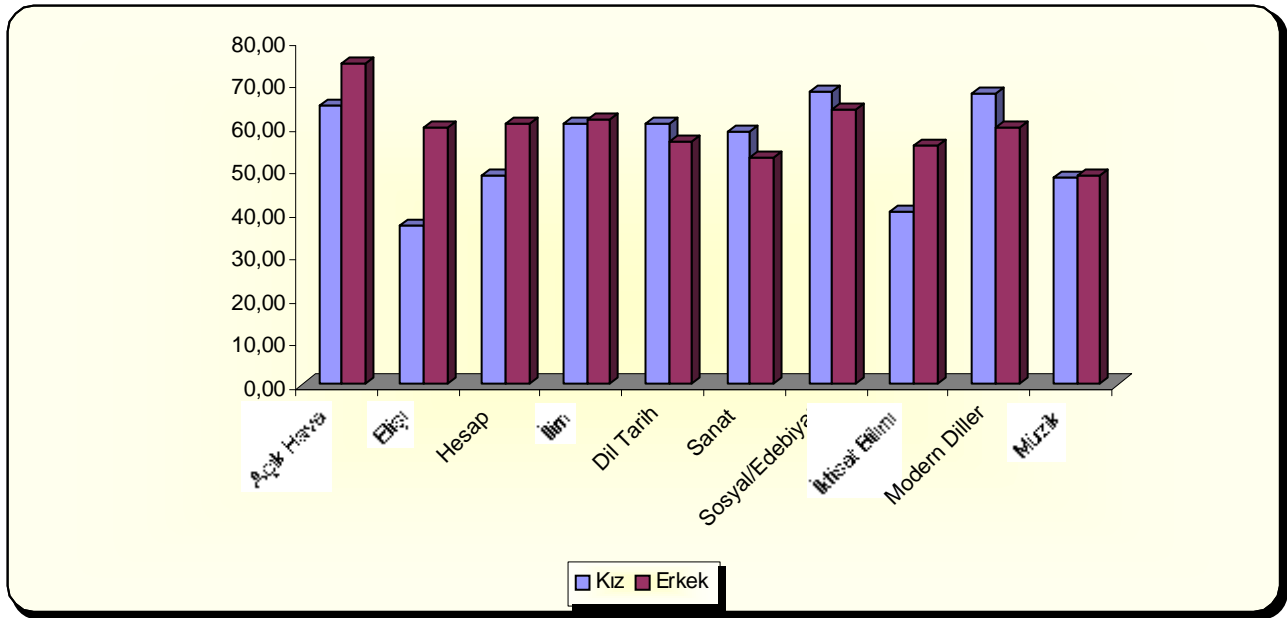
Bölüm Seçiminde Danışmanlık Yapan Birinin Olma Durumu	Ankete Katılan Sayısı	Yüzdesi
Evet Var	100	59,52
Hayır Yok	68	40,48
Toplam	168	100,00

3.6.11. Öğrencilerin İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Araştırma sonuçlarının ikinci bölümünde, öğrencilerin kişisel özelliklerinin ilgi alanlarını etkileyip etkilemediği incelenmiştir.

3.6.11.1. Cinsiyete Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete Katılanların cinsiyetine göre her bir ilgi alanı ortalamaları aşağıda şekil 3.10. ve çizelge 3.10.'da verilmiştir.

Şekil 3.10. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İlgi Alanları Ortalaması

Ankete Katılanların cinsiyetine göre her bir ilgi alanı ortalamaları şekil 3.10. ve çizelge 3.10.'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre, müzik ve ilim alanlarında cinsiyetler arasında fark

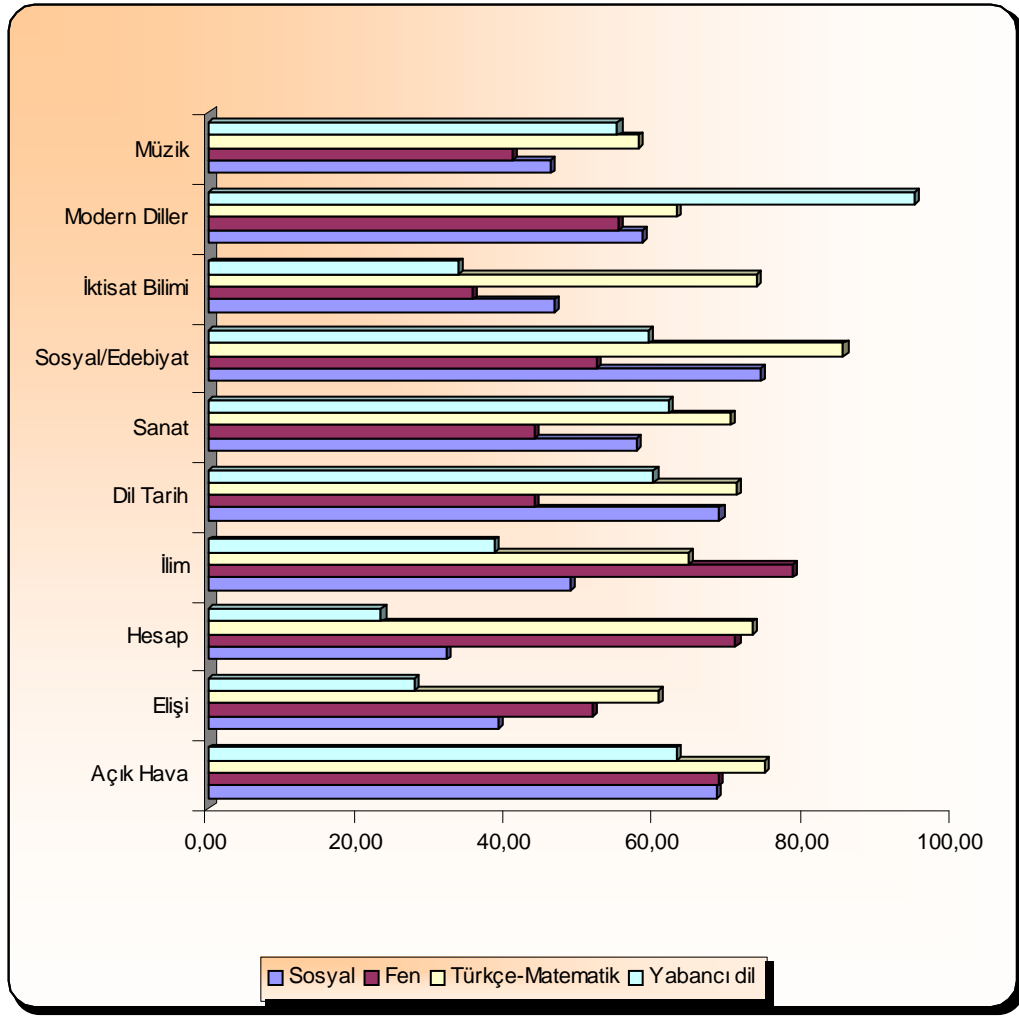
olmadığı görülmektedir. Diğer alanların tamamında cinsiyetler arasında fark bulunmaktadır. Özellikle; açık hava, eliş, hesap, iktisat bilimi alanlarına kızların ilgisi erkeklere göre daha az olurken; dil tarih, sanat, sosyal/edebiyat ve modern diller alanlarına kızların ilgisi erkeklere göre daha fazla olmaktadır.

Çizelge 3.10. Cinsiyete Göre İlgili Alanları Ortalaması

İlgili Alanları	Cinsiyet		
	Kız	Erkek	Toplam
Açık Hava	64,80	74,59	68,94
Eliš	36,86	59,72	46,52
Hesap	48,61	60,77	53,75
İlim	60,62	61,83	61,13
Dil Tarih	60,72	56,55	58,96
Sanat	58,87	52,90	56,35
Sosyal/Ededyat	68,35	64,03	66,52
İktisat Bilimi	40,36	55,49	46,76
Modern diller	67,73	59,72	64,35
Müzik	48,25	48,59	48,39

3.6.11.2. Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgili Alanlarının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin okuduğu bölümlere göre ilgili alanı ortalamaları şekil 3.11. ve çizelge3.11.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.11. Ankete Katılan Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgilendiği Alanları Ortalaması

Öğrencilerin okuduğu bölümlere göre, ilgi alanı ortalamaları şekil 3.11. ve çizelge 3.11’de gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre; Sosyal bölümde okuyan öğrencilerin ilgi alanlarının sırasıyla sosyal/edebiyat, dil/tarih ve açık hava alanında en fazla olduğu, hesap, elişi ve müzik alanlarında ise en az seviyede olduğu görülmektedir. Fen Bölümü öğrencilerinde ise, ilginin ilim, hesap ve açık hava alanlarında en fazla olduğu, iktisat, müzik ve dil tarih alanlarında ise en az olduğu görülmektedir. Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin ilgileri ise, sırasıyla, sosyal/edebiyat, açık hava ve iktisat bilimi alanlarında yoğunlaşırken, müzik, elişi ve modern diller alanlarına daha düşük düzeyde ilgi gösterdikleri görülmektedir. Burada vurgulanması gereken önemli nokta, Türkçe-Matematik bölümü öğrencilerinin tüm alanlar için ilgi ortalamaları oldukça yüksek düzeyde olduğudur. Yabancı dil bölümünde okuyan öğrencilerin ilgileri en fazla modern diller

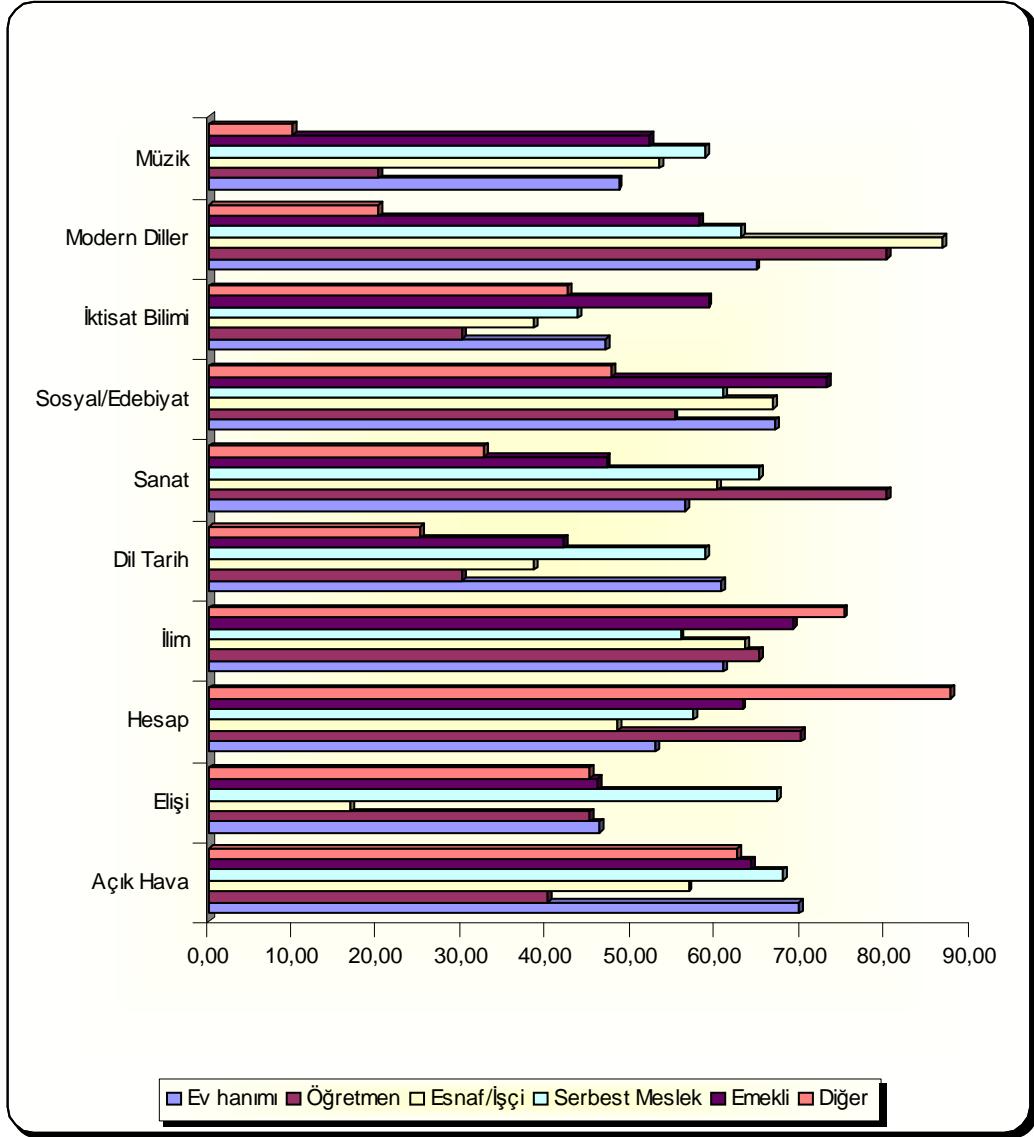
alanında yoğunlaşırken, bunu sırasıyla açık hava ve sanat alanları takip etmektedir. Yabancı dil öğrencilerinin en az ilgi gösterdiği alanlar ise, sırasıyla, hesap, eliş ve iktisat bilimidir.

Çizelge 3.11. Öğrencilerin Devam Ettiği Bölümlere Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Bölümler				
	Sosyal	Fen	Türkçe- Matematik	Yabancı dil	Toplam
Açık Hava	68,21	68,51	74,74	62,86	68,94
Eliš	38,93	51,61	60,51	27,68	46,52
Hesap	32,02	70,85	73,21	23,21	53,75
İlim	48,69	78,47	64,62	38,39	61,13
Dil Tarih	68,69	43,73	70,90	59,82	58,96
Sanat	57,50	43,81	70,15	61,79	56,35
Sosyal/Edebiyat	74,29	52,05	85,38	59,11	66,52
İktisat Bilimi	46,43	35,51	73,59	33,57	46,76
Modern diller	58,33	55,08	62,82	95,00	64,35
Müzik	45,95	40,85	57,69	55,00	48,39

3.6.11.3. Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin mesleğine göre ilgi alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.12.ve çizelge 3.12.’de sunulmaktadır.

Şekil 3.12. Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre İlgili Alanları Ortalaması

Öğrencilerin annelerinin mesleğine göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı ortalamaları şekil 3.12. ve çizelge 3.12.'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre, annesi ev hanımı olan öğrencilerin ilgilerinin daha çok açık hava, sosyal edebiyat ve modern diller'de yoğunlaştığı görülmektedir. Annesi ev hanım olan öğrencilerin daha az ilgi gösterdikleri alanlar ise, elişi, iktisat bilimi ve hesap ilgi alanlarıdır. Annesi öğretmen olan öğrencilere bakıldığında, en çok ilgi duydukları alanların modern diller, sanat ve hesap olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise müzik, dil tarih ve iktisat bilimi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Annesinin mesleği esnaf/işçi olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanlar, ciddi bir fark ile öncelikle modern diller ve

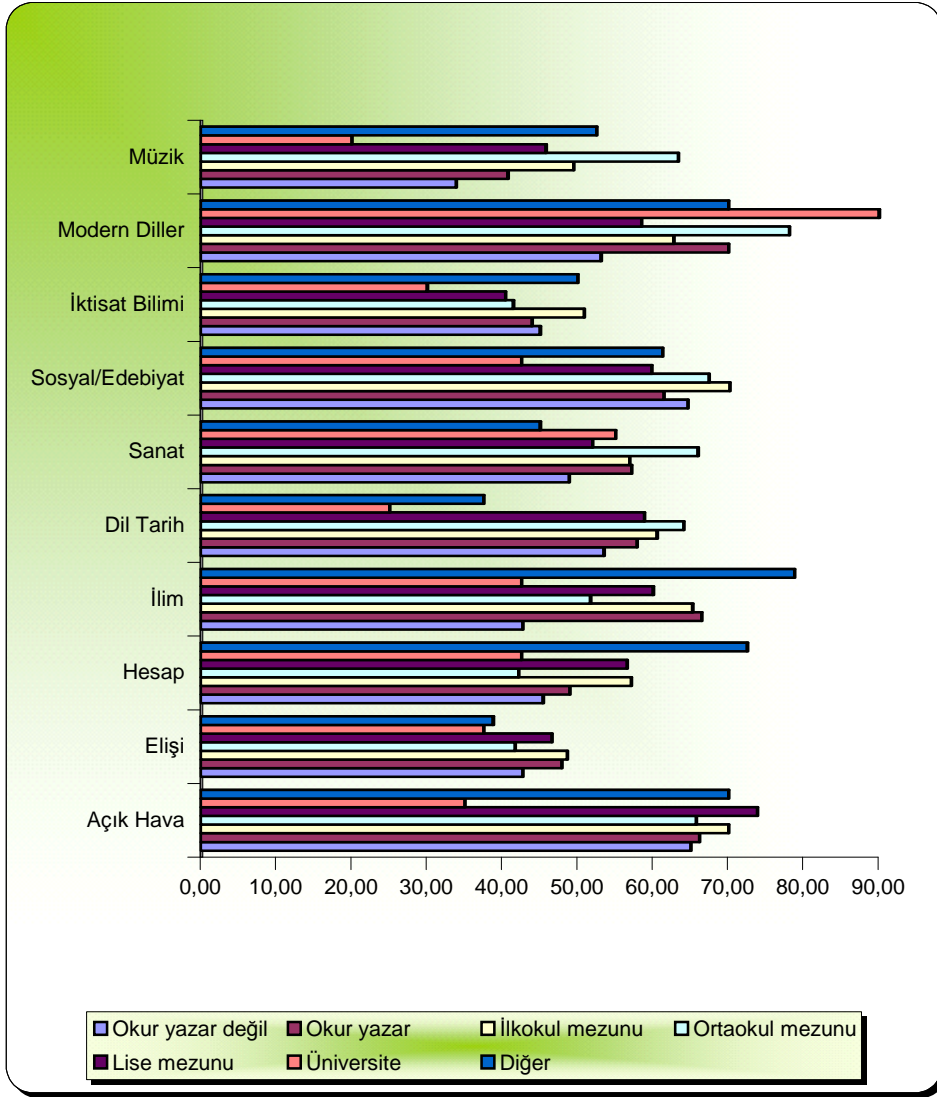
daha sonra sırasıyla, sosyal/edebiyat ve ilimdir. En az ilgi gösterdikleri alanlar ise, eliş, dil tarih ve iktisat bilimidir. Annesinin mesleği serbest meslek olan öğrencilerin ilgi alanları ise, açık hava, eliş ve sanat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi, ilim ve hesaptır. Annesi emekli olan öğrencilerin ise en çok ilgi duyduğu alanlar ise, sosyal/edebiyat, ilim ve açık hava olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise dil tarih, eliş ve sanat olarak sıralanmaktadır. Son olarak annesinin mesleğini diğer olarak belirten öğrencilerin ilgi alanları hesap, ilim ve açık hava olarak belirgin bir şekilde öne çıkarken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik, modern diller ve dil tarih olmaktadır.

Çizelge 3.12. Öğrencilerin Annesinin Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Annenin Mesleği						Toplam
	Ev hanımı	Öğretmen	Esnaf/İşçi	Serbest Meslek	Emekli	Diğer	
Açık Hava	69,68	40,00	56,67	67,86	64,00	62,50	68,94
Eliš	46,20	45,00	16,67	67,14	46,00	45,00	46,52
Hesap	52,83	70,00	48,33	57,14	63,00	87,50	53,75
İlim	60,87	65,00	63,33	55,71	69,00	75,00	61,13
Dil Tarih	60,60	30,00	38,33	58,57	42,00	25,00	58,96
Sanat	56,34	80,00	60,00	65,00	47,00	32,50	56,35
Sosyal/Edebiyat	66,91	55,00	66,67	60,71	73,00	47,50	66,52
İktisat Bilimi	46,83	30,00	38,33	43,57	59,00	42,50	46,76
Modern diller	64,67	80,00	86,67	62,86	58,00	20,00	64,35
Müzik	48,40	20,00	53,33	58,57	52,00	10,00	48,39

3.6.11.4. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ilgi alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.13.ve çizelge 3.13.'te sunulmaktadır.

Şekil 3.13. Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerler şekil 3.13. ve çizelge 3.13.'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre, annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ilgi alanlarının açık hava ve sosyal/edebiyat alanlarında yoğunlaştığı, müzik ve eliş alanlarında ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Annesi okuryazar ancak bir okul bitirmemiş olan öğrencilerin ilgileri ise modern diller ve ilim alanlarında en fazla olurken, müzik ve iktisat bilimi alanlarında en düşük düzeyde olmaktadır. Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık hava ve sosyal/edebiyat olurken, en az olduğu alanlar ise, eliş ve müziktir. Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar modern diller ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi

duydukları alanlar ise eliş ve hesap olmuştur. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin en fazla ilgi duydukları alanlar açık hava ve ilim olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin en çok ilgi duyduğu alan ciddi bir ortalama farkı ile modern diller'dir. Bu ilgi alanını daha sonra sanat izlemektedir. Ortalamalara göre, öğrencilerin en az ilgi duydukları alanlar ise sırasıyla müzik ve dil tarihtir. Son olarak, annelerinin eğitim seviyesi diğer olarak belirtilmiş olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların ilim ve hesap olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise, dil tarih ve eliş olduğu şekil 3.13. ve çizelge 3.13.'te görülmektedir.

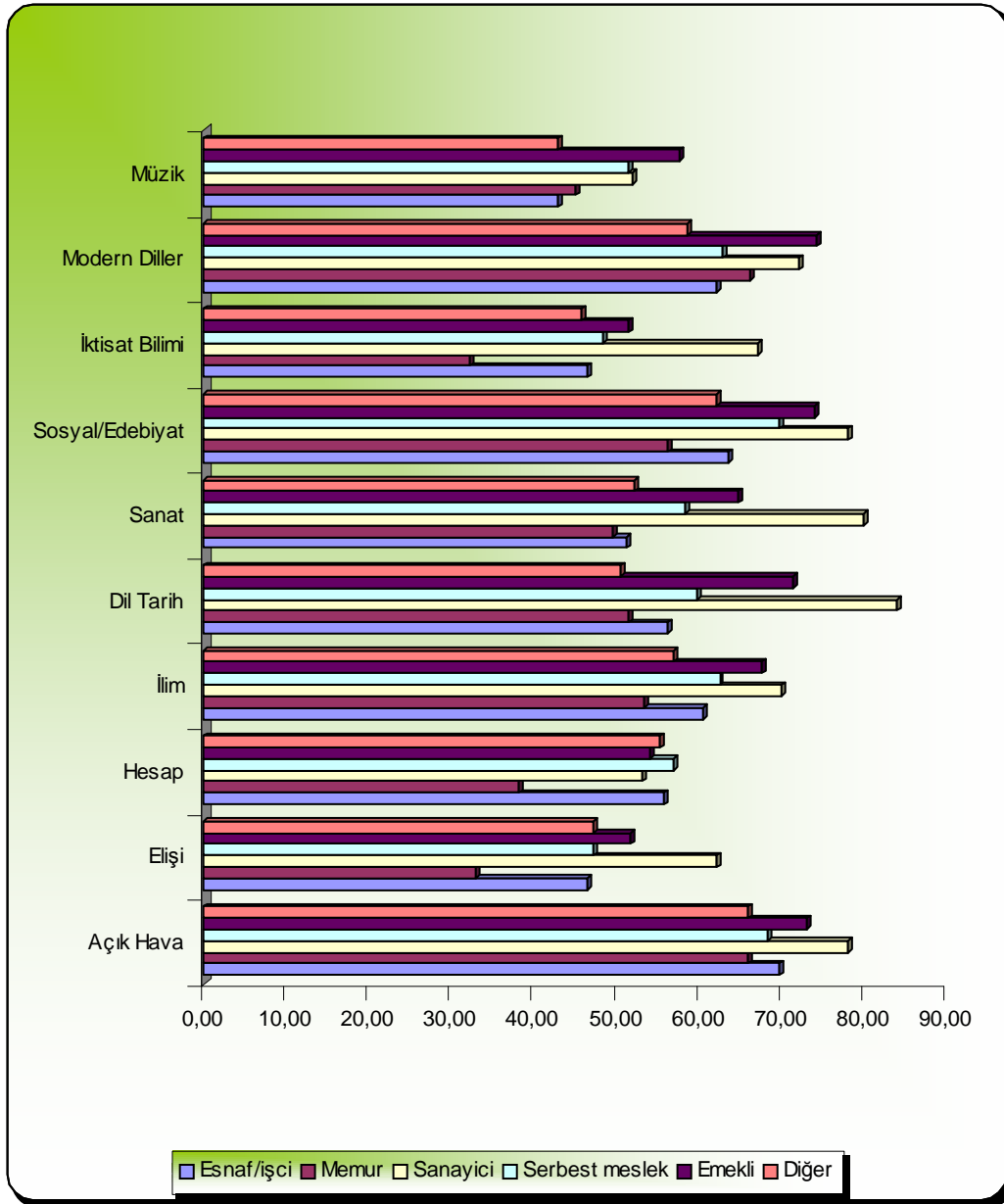
Çizelge 3.13. Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Annenin Eğitim Durumu							
	Okur yazar değil	Okur yazar ancak bir okul bitirmedi	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Üniversite	Diğer	Toplam
Açık Hava	65,00	66,14	70,01	65,71	73,85	35,00	70,00	68,94
Eliš	42,69	47,86	48,58	41,67	46,54	37,50	38,75	46,52
Hesap	45,38	48,93	57,10	42,14	56,54	42,50	72,50	53,75
İlim	42,69	66,43	65,23	51,67	60,00	42,50	78,75	61,13
Dil Tarih	53,46	57,86	60,51	64,05	58,85	25,00	37,50	58,96
Sanat	48,85	57,14	56,88	65,95	51,96	55,00	45,00	56,35
Sosyal/Edebiyat	64,62	61,43	70,17	67,43	59,81	42,50	61,25	66,52
İktisat Bilimi	45,00	43,93	50,85	41,43	40,38	30,00	50,00	46,76
Modern diller	53,08	70,00	62,73	78,10	58,46	90,00	70,00	64,35
Müzik	33,85	40,71	49,43	63,33	45,77	20,00	52,50	48,39

3.6.11.5. Öğrencilerin Babalarının Mesleklerine Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerler şekil 3.14. ve çizelge 3.14.'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre, babası esnaf/işçi olan öğrencilerin ilgilerinin daha çok açık hava ve sosyal/edebiyat'ta yoğunlaştığı görülmektedir. Babası esnaf/işçi olan öğrencilerin daha az ilgi gösterdikleri alanlar ise, müzik ve elişidir. Babası memur olan öğrencilere bakıldığında, en çok ilgi duydukları alanların modern diller ve açık hava olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise iktisat bilimi ve eliş olduğu görülmüştür. Babasının mesleği sanayici olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların dil tarih ve sanat olduğu, en az ilgi gösterdikleri alanların ise, müzik ve hesap olduğu görülmüştür. Babasının mesleği serbest meslek olan öğrencilerin ilgi alanları ise, sosyal/edebiyat ve açık hava olurken, en

az ilgi duydukları alanlar ise, eliş ve iktisat bilimidir. Babası emekli olan öğrencilerin ise en çok ilgi duyduğu alanlar, modern diller ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik ve iktisat bilimi olarak sıralanmaktadır. Son olarak babasının mesleğini “diğer” olarak belirten öğrencilerin ilgi alanları açık hava ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik ve iktisat bilimi olmaktadır.

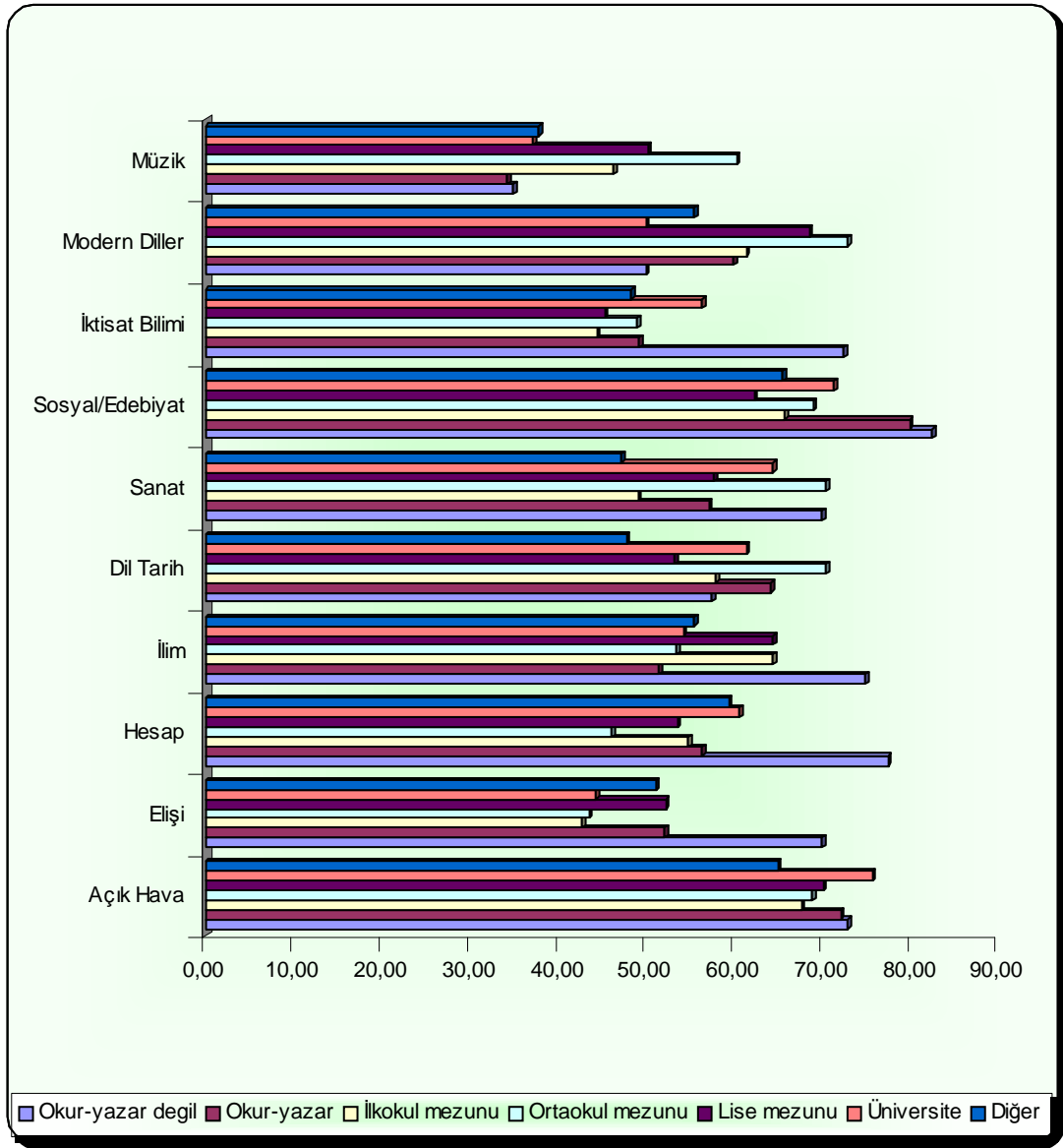
Şekil 3.14. Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması

Çizelge 3.14. Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Babanın Mesleği						Toplam
	Esnaf/işçi	Memur	Sanayici	Serbest meslek	Emekli	Diğer	
Açık Hava	69,63	65,83	78,00	68,21	73,08	65,93	68,94
Elişi	46,32	32,78	62,00	47,08	51,54	47,14	46,52
Hesap	55,79	38,06	53,00	56,79	54,04	55,18	53,75
İlim	60,53	53,33	70,00	62,45	67,50	56,96	61,13
Dil Tarih	56,05	51,39	84,00	59,72	71,35	50,36	58,96
Sanat	51,08	49,44	80,00	58,30	64,81	52,14	56,35
Sosyal/Edebiyat	63,55	56,11	78,00	69,72	74,08	62,14	66,52
İktisat Bilimi	46,32	32,22	67,00	48,40	51,35	45,71	46,76
Modern diller	62,11	66,11	72,00	62,83	74,23	58,57	64,35
Müzik	42,89	45,00	52,00	51,51	57,69	42,86	48,39

3.6.11.6. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre ilgi alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.15.ve çizelge 3.15.'te sunulmaktadır.

Şekil 3.15. Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması

Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerler şekil 3.15. ve çizelge 3.15.'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre, babası okuryazar olmayan öğrencilerin ilgi alanlarının sosyal/edebiyat ve hesap alanlarında yoğunlaştığı, müzik ve modern diller alanlarında ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Babası okuryazar ancak bir okul bitirmemiş olan öğrencilerin ilgileri ise sosyal/edebiyat ve açık hava alanlarında en fazla olurken, müzik ve iktisat bilimi alanlarında en düşük düzeyde olmaktadır. Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık hava ve sosyal/edebiyat

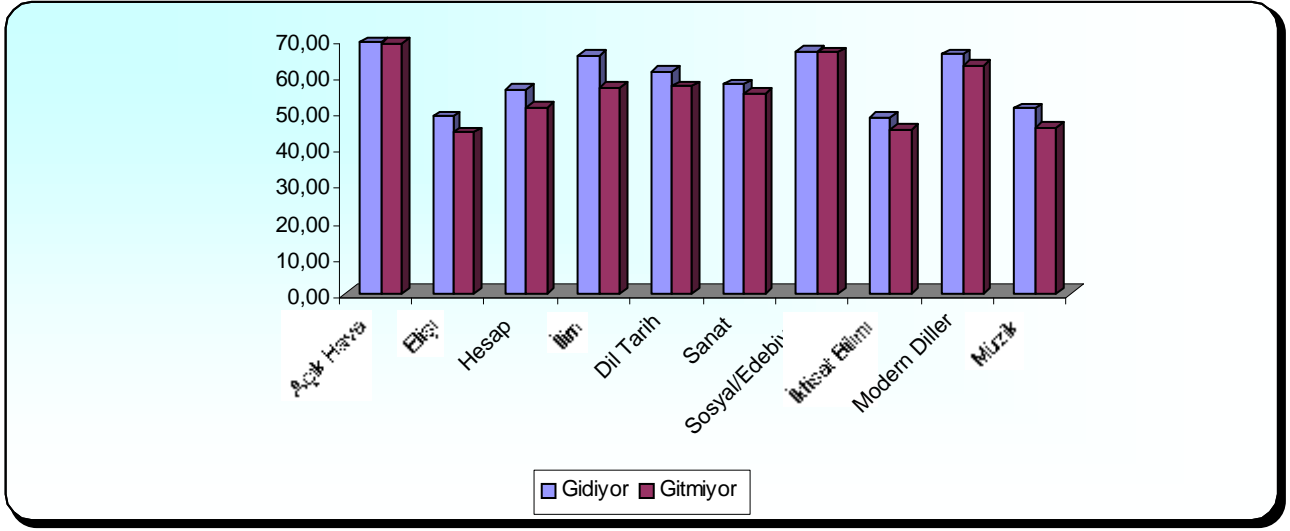
olurken, en az olduğu alanlar ise, eliş ve hesaptır. Babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar modern diller ve sanat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Babası lise mezunu olan öğrencilerin en fazla ilgi duydukları alanlar açık hava ve ilim olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin en çok ilgi duyduğu alanlar sırasıyla açık hava ve sosyal/edebiyattır. Ortalamalara göre, en az ilgi duydukları alanlar ise sırasıyla müzik ve elişidir. Son olarak, babalarının eğitim seviyesi “diğer” olarak belirtilmiş olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların sosyal/edebiyat ve açık hava olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise, müzik ve sanat olduğu şekil 3.15. ve çizelge 3.15.’te görülmektedir.

Çizelge 3. 15. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Babanın Eğitim Durumu							
	Okur-yazar değil	Okur-yazar ama bir okul bitirmedi	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Üniversite	Diğer	Toplam
Açık Hava	73,00	72,14	67,66	68,87	70,12	75,71	65,00	68,94
Eliš	70,00	52,14	42,79	43,55	52,26	44,29	51,11	46,52
Hesap	77,50	56,43	54,86	46,13	53,57	60,71	59,44	53,75
İlim	75,00	51,43	64,50	53,55	64,40	54,29	55,56	61,13
Dil Tarih	57,50	64,29	57,93	70,48	53,33	61,43	47,78	58,96
Sanat	70,00	57,14	49,14	70,48	57,74	64,43	47,22	56,35
Sosyal/Edebiyat	82,50	80,00	65,79	69,03	62,29	71,43	65,56	66,52
İktisat Bilimi	72,50	49,29	44,43	49,03	45,36	56,43	48,33	46,76
Modern diller	50,00	60,00	61,43	72,90	68,57	50,00	55,56	64,35
Müzik	35,00	34,29	46,29	60,32	50,24	37,14	37,78	48,39

3.6.11.7. Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumuna Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gidip gitmeme durumuna göre ilgi alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.16.ve çizelge 3.16.’da sunulmaktadır.

Şekil 3.16. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumlarına Göre İlgi Alanları Ortalaması

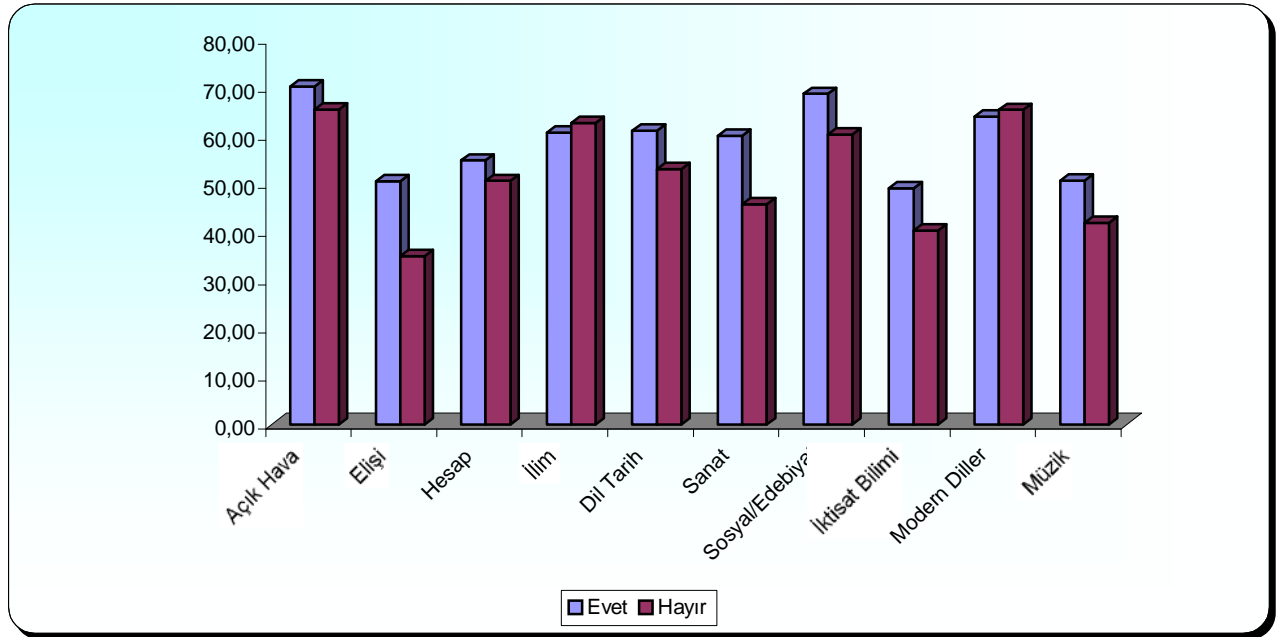
Öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gidip gitmeme durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ilgi alanları ortalamaları şekil 3.16.ve çizelge 3.16.'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre; üniversite hazırlık kursuna gidip gitmemek öğrencilerin ilgi alanlarını çok etkilememektedir. Nitekim üniversite hazırlık kursuna gidenler ve gitmeyenler ilgi alanlarına göre sıralandığında aynı sıralama ile karşılaşmıştır. Başka bir ifade ile üniversite hazırlık kursuna gidenlerin ilgi alanları; açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller olarak sıralanırken, bu sıralama üniversite hazırlık kursuna gitmeyenler için de değişmemiştir. Benzer durum en az ilgi duydukları alanlar içinde geçerlidir. Nitekim üniversite hazırlık kursuna giden ve gitmeyenlerin en az ilgi duydukları alanlar, elîşi, iktisat bilimi ve müziktir.

Çizelge 3.16. Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumlarına Göre İlgi Alanları Ortalaması

İlgi Alanları	Üniversite Hazırlık Kursuna Gidip Gitmeme Durumu		
	Gidiyor	Gitmiyor	Toplam
Açık Hava	69,10	68,79	68,94
Elişi	48,80	44,29	46,52
Hesap	56,20	51,35	53,75
İlim	65,48	56,88	61,13
Dil Tarih	61,02	56,94	58,96
Sanat	57,59	55,13	56,35
Sosyal/Edebiyat	66,63	66,42	66,52
İktisat Bilimi	48,43	45,12	46,76
Modern diller	65,78	62,94	64,35
Müzik	50,96	45,88	48,39

3.6.11.8. Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınının Olup Olmaması Durumuna Göre İlgi Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin üniversiteye giden yakınının olup olmaması durumuna göre ilgi alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.17.ve çizelge 3.17.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.17. Ankete Katılan Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınının Olma Durumuna Göre İlgi Alanları Ortalaması

Öğrencilerin üniversiteye giden yakınının olup olmaması durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve ilgi alanları ortalaması şekil 3.17.ve çizelge 3.17.'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre; üniversiteye giden bir yakını olan

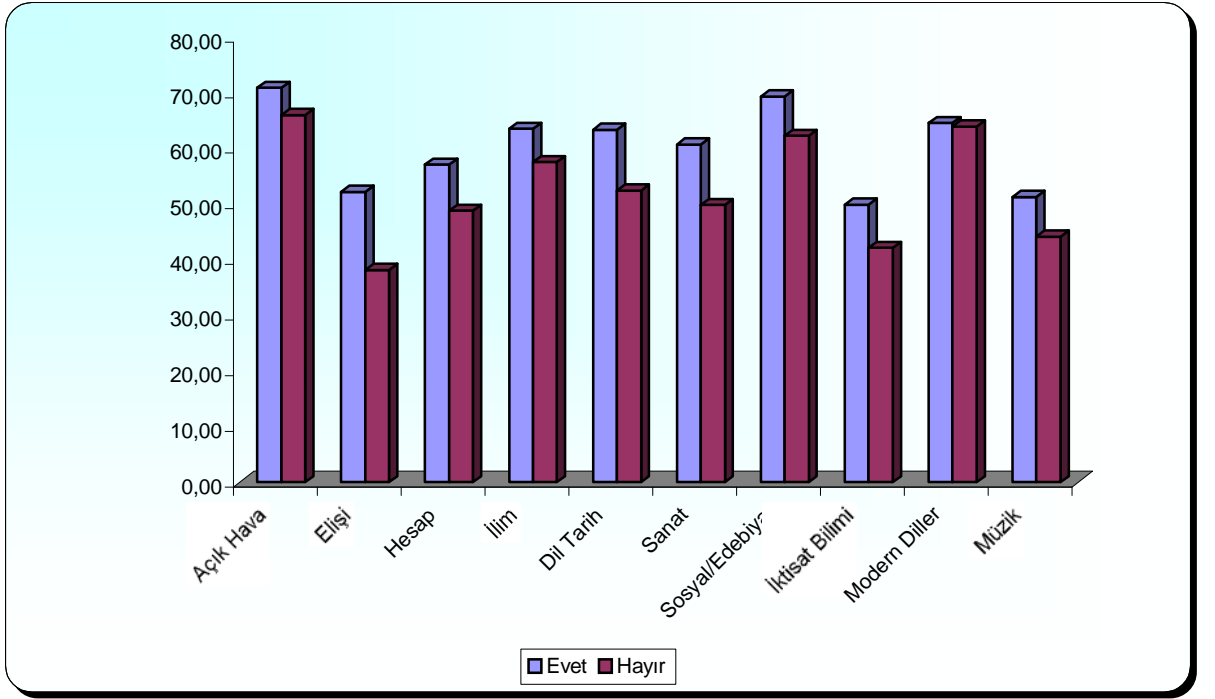
öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar sırasıyla, açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller olurken; en az olduğu alanlar iktisat bilimi, eliş ve müzik olarak sıralanmaktadır. Üniversiteye giden yakını olmayan öğrencilerin ise, ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık hava, modern diller ve ilim, en az olduğu alanlar ise, eliş, iktisat bilimi ve müzik olmuştur.

Çizelge 3.17. Öğrencilerin Üniversiteye Giden Yakınının Olma Durumuna Göre İlgil Alanları

İlgil Alanları	Ortalaması		
	Üniversiteye Giden Yakının Olup Olmadığı		
	Evet	Hayır	Toplam
Açık Hava	70,17	65,37	68,94
Eliš	50,48	35,00	46,52
Hesap	54,84	50,58	53,75
İlim	60,60	62,67	61,13
Dil Tarih	61,00	53,02	58,96
Sanat	60,01	45,70	56,35
Sosyal/Edebiyat	68,68	60,26	66,52
İktisat Bilimi	49,00	40,23	46,76
Modern diller	64,00	65,35	64,35
Müzik	50,64	41,86	48,39

3.6.11.9. Üniversiteye Girerken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgil Alanlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan öğrencilerin bölüm seçiminde birisinden rehberlik alıp almama durumuna göre ilgil alanlarının değerlendirilmesi aşağıda şekil 3.18.ve çizelge 3.18.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.18. Üniversiteye Girenken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması

Üniversiteye girerken öğrencilere bölüm seçiminde birisinin danışmanlık yapma durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve ilgi alanları ortalamaları şekil 3.18.ve çizelge 3.18.'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre; kendilerine bölüm seçiminde danışmanlık yapan birinin olduğunu söyleyen öğrencilerin ilgileri en fazla, açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller alanlarında yoğunlaşırken, en az iktisat bilimi, müzik ve elişi alanlarına ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Kendilerine bölüm seçiminde danışmanlık yapan birinin olmadığını söyleyen öğrencilerin ilgileri de en fazla açık hava, modern diller, sosyal/edebiyat alanlarında yoğunlaşmakta, en az ise elişi, iktisat bilimi ve müzik alanlarında yoğunlaşmaktadır. Görüldüğü gibi, sıralama değişse bile, en az ve en fazla ilgi duydukları alanlar, her iki grup içinde değişkenlik göstermemektedir.

Çizelge 3.18. Üniversiteye Girerken Öğrencilere Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapma Durumuna Göre İlgili Alanları Ortalaması

İlgili Alanları	Bölüm Seçiminde Birisinin Danışmanlık Yapması Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
Açık Hava	70,91	66,04	68,94
Elişi	52,20	38,16	46,52
Hesap	57,10	48,82	53,75
İlim	63,55	57,57	61,13
Dil Tarih	63,40	52,43	58,96
Sanat	60,76	49,85	56,35
Sosyal/Edebiyat	69,40	62,29	66,52
İktisat Bilimi	49,90	42,13	46,76
Modern diller	64,60	63,97	64,35
Müzik	51,30	44,12	48,39

3.6.12. Öğrencilerin İlgili Alanlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi

Bu bölümde öğrencilerin ilgi alanlarının onların cinsiyetlerine, okudukları bölümlere, anne ve babalarının meslek ve eğitim durumlarına, üniversite hazırlık kursuna gidip gitmeme durumuna ve üniversiteye giden bir yakınlarının olup olmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla bağımsız t testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları her bir hipotez için sırasıyla test edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

3.6.12.1. Cinsiyet ile Öğrencilerin İlgili Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere t test uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.19.'da toplu olarak sunulmaktadır.

Çizelge 3.19. Öğrencilerin Cinsiyeti ile İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	Erkek	97	64,80	19,50	-3,13	0,00
	Kız	71	74,59	20,72		
El işi	Erkek	97	36,86	25,91	-5,25	0,00
	Kız	71	59,72	30,42		
Hesap	Erkek	97	48,61	32,21	-2,48	0,01
	Kız	71	60,77	30,37		
İlim	Erkek	97	60,62	27,78	-0,28	0,78
	Kız	71	61,83	28,76		
Dil Tarih	Erkek	97	60,72	24,70	1,06	0,29
	Kız	71	56,55	26,02		
Sanat	Erkek	97	58,87	27,24	1,40	0,16
	Kız	71	52,90	27,16		
Sosyal/Edebiyat	Erkek	97	68,35	21,16	1,15	0,25
	Kız	71	64,03	25,86		
İktisat Bilimi	Erkek	97	40,36	25,86	-3,56	0,00
	Kız	71	55,49	29,01		
Modern Diller	Erkek	97	67,73	27,52	1,78	0,08
	Kız	71	59,72	30,56		
Müzik	Erkek	97	48,25	27,61	-0,07	0,94
	Kız	71	48,59	32,48		

Çizelge 3.19.'da, koyu olarak gösterilen ilgi alanları için p değerleri, $p=0.05$ değerinden küçük olduğu için H_0 hipotezi bu ilgi alanları için red edilmiştir. Böylece, bu ilgi alanları için, öğrencilerin farklı cinsiyette olmaları onların tercihlerini etkilemekte ve farklılık oluşturmaktadır. Çizelgede koyu olarak gösterilen bu ilgi alanlarında kız ve erkek için ortalama değerlere bakıldığında, hem ortalamaların oldukça farklı olduğu hem de kızların bu alanlardaki ilgilerinin erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

3.6.12.2. Devam Edilen Bölüm ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin devam ettiği bölümler açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere oneway anova testi uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.20.'de toplu olarak sunulmaktadır.

Çizelge 3.20. Öğrencilerin Devam Etmekte Olduğu Bölüm ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Açık Hava	Sosyal	42	68,21	16,15	1,91	0,13
	Fen	59	68,51	22,43		
	Türkçe/Matematik	39	74,74	20,23		
	Yabancı Dil	28	62,86	21,66		
El işi	Sosyal	42	38,93	22,29	9,11	0,00
	Fen	59	51,61	34,97		
	Türkçe/Matematik	39	60,51	27,04		
	Yabancı Dil	28	27,68	19,32		
Hesap	Sosyal	42	32,02	21,04	46,16	0,00
	Fen	59	70,85	29,13		
	Türkçe/Matematik	39	73,21	21,20		
	Yabancı Dil	28	23,21	17,06		
İlim	Sosyal	42	48,69	25,21	23,08	0,00
	Fen	59	78,47	23,07		
	Türkçe/Matematik	39	64,62	24,61		
	Yabancı Dil	28	38,39	21,86		
Dil Tarih	Sosyal	42	68,69	23,22	15,23	0,00
	Fen	59	43,73	22,62		
	Türkçe/Matematik	39	70,90	21,64		
	Yabancı Dil	28	59,82	22,63		
Sanat	Sosyal	42	57,50	25,31	9,01	0,00
	Fen	59	43,81	27,75		
	Türkçe/Matematik	39	70,15	25,00		
	Yabancı Dil	28	61,79	21,14		
Sosyal/Edebiyat	Sosyal	42	74,29	15,79	27,49	0,00
	Fen	59	52,05	23,60		
	Türkçe/Matematik	39	85,38	15,45		
	Yabancı Dil	28	59,11	17,90		

İktisat Bilimi	Sosyal	42	46,43	21,96	23,99	0,00
	Fen	59	35,51	26,45		
	Türkçe/Matematik	39	73,59	24,06		
	Yabancı Dil	28	33,57	19,00		
Modern Diller	Sosyal	42	58,33	24,08	16,73	0,00
	Fen	59	55,08	28,79		
	Türkçe/Matematik	39	62,82	29,20		
	Yabancı Dil	28	95,00	11,39		
Müzik	Sosyal	42	45,95	28,72	3,23	0,02
	Fen	59	40,85	28,84		
	Türkçe/Matematik	39	57,69	32,56		
	Yabancı Dil	28	55,00	24,72		

Çizelge 3.20.'de verilen sonuca göre, açık hava dışındaki tüm ilgi alanları için elde edilen p değerleri $p=0.05$ değerinden küçük olduğu için hipotez red edilmiştir. Dolayısıyla, açık hava dışındaki tüm ilgi alanları, öğrencilerin devam ettiği bölümlere göre farklılık göstermektedir.

3.6.12.3. Annelerinin Mesleği ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin annelerinin mesleği açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere oneway anova testi uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.21.'de toplu olarak sunulmaktadır.

Bu sonuçlara göre hiç bir ilgi alanı için hesaplanan p değeri $p=0.05$ değerinden daha küçük olmadığı için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Böylece, öğrencilerin annelerinin mesleğinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenlilikle söylenmektedir.

Çizelge 3.21. Öğrencilerin Annelerinin Mesleği ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Açık Hava	Ev hanımı	150	69,68	20,55	0,75	0,59
	Öğretmen	1	40,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	56,67	12,58		
	Serbest Meslek	7	67,86	19,33		
	Emekli	5	64,00	21,62		
	Diğer	2	62,50	38,89		
	Toplam	168	68,94	20,54		
El işi	Ev hanımı	150	46,20	30,32	1,27	0,28
	Öğretmen	1	45,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	16,67	5,77		
	Serbest Meslek	7	67,14	21,57		
	Emekli	5	46,00	35,78		
	Diğer	2	45,00	7,07		
	Toplam	168	46,52	30,04		
Hesap	Ev hanımı	150	52,83	31,83	0,63	0,67
	Öğretmen	1	70,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	48,33	40,72		
	Serbest Meslek	7	57,14	33,27		
	Emekli	5	63,00	38,50		
	Diğer	2	87,50	10,61		
	Toplam	168	53,75	31,93		
İlim	Ev hanımı	150	60,87	28,53	0,23	0,95
	Öğretmen	1	65,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	63,33	35,12		
	Serbest Meslek	7	55,71	18,35		
	Emekli	5	69,00	33,62		
	Diğer	2	75,00	28,28		
	Toplam	168	61,13	28,12		
Dil Tarih	Ev hanımı	150	60,60	24,86	2,02	0,08
	Öğretmen	1	30,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	38,33	20,21		
	Serbest Meslek	7	58,57	28,24		
	Emekli	5	42,00	23,61		
	Diğer	2	25,00	21,21		
	Toplam	168	58,96	25,27		
Sanat	Ev hanımı	150	56,34	27,50	0,72	0,61
	Öğretmen	1	80,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	60,00	26,46		
	Serbest Meslek	7	65,00	26,77		
	Emekli	5	47,00	23,61		
	Diğer	2	32,50	31,82		
	Toplam	168	56,35	27,28		

Çizelge 3.21.'in Devamı

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Sosyal/Edebiyat	Ev hanımı	150	66,91	23,19	0,48	0,79
	Öğretmen	1	55,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	66,67	2,89		
	Serbest Meslek	7	60,71	25,24		
	Emekli	5	73,00	27,97		
	Diğer	2	47,50	45,96		
	Toplam	168	66,52	23,29		
İktisat Bilimi	Ev hanımı	150	46,83	28,27	0,33	0,89
	Öğretmen	1	30,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	38,33	25,66		
	Serbest Meslek	7	43,57	29,40		
	Emekli	5	59,00	33,80		
	Diğer	2	42,50	31,82		
	Toplam	168	46,76	28,17		
Modern Diller	Ev hanımı	150	64,67	28,91	1,42	0,22
	Öğretmen	1	80,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	86,67	15,28		
	Serbest Meslek	7	62,86	32,51		
	Emekli	5	58,00	29,50		
	Diğer	2	20,00	0,00		
	Toplam	168	64,35	29,03		
Müzik	Ev hanımı	150	48,40	29,81	1,05	0,39
	Öğretmen	1	20,00	0,00		
	Esnaf/işçi	3	53,33	11,55		
	Serbest Meslek	7	58,57	27,34		
	Emekli	5	52,00	35,64		
	Diğer	2	10,00	14,14		
	Toplam	168	48,39	29,68		

3.6.12.4. Annelerinin Eğitim Düzeyi ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere oneway anova testi uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.22.'de toplu olarak sunulmaktadır. Bu sonuçlara göre, sadece ilim ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, ilim ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenlilikle söylenmektedir. İlim ilgi alanı için çizelge 3.22.'deki ortalama değerlere bakıldığında, annesi okuryazar olmayanlar ile annesi üniversite mezunu olanlar için ortalama değerler düşük oluşu dikkat çekmektedir.

Çizelge 3.22. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi ile İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgili Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Açık Hava	Okuryazar değil	13	65,00	20,10	1,43	0,21
	Okuryazar	14	66,14	19,70		
	İlkokul	88	70,01	20,15		
	Ortaokul	21	65,71	24,10		
	Lise	26	73,85	19,09		
	Üniversite	2	35,00	7,07		
	Diğer	4	70,00	17,32		
	Toplam	168	68,94	20,54		
El işi	Okuryazar değil	13	42,69	21,08	0,27	0,95
	Okuryazar	14	47,86	27,37		
	İlkokul	88	48,58	30,73		
	Ortaokul	21	41,67	29,17		
	Lise	26	46,54	35,66		
	Üniversite	2	37,50	10,61		
	Diğer	4	38,75	31,98		
	Toplam	168	46,52	30,04		
Hesap	Okuryazar değil	13	45,38	24,62	1,14	0,34
	Okuryazar	14	48,93	28,16		
	İlkokul	88	57,10	32,95		
	Ortaokul	21	42,14	32,58		
	Lise	26	56,54	32,58		
	Üniversite	2	42,50	38,89		
	Diğer	4	72,50	25,98		
	Toplam	168	53,75	31,93		
İlim	Okuryazar değil	13	42,69	24,55	2,23	0,04
	Okuryazar	14	66,43	29,18		
	İlkokul	88	65,23	26,39		
	Ortaokul	21	51,67	25,56		
	Lise	26	60,00	32,74		
	Üniversite	2	42,50	31,82		
	Diğer	4	78,75	26,58		
	Toplam	168	61,13	28,12		
Dil Tarih	Okuryazar değil	13	53,46	29,54	1,41	0,21
	Okuryazar	14	57,86	24,71		
	İlkokul	88	60,51	24,64		
	Ortaokul	21	64,05	22,23		
	Lise	26	58,85	28,40		
	Üniversite	2	25,00	7,07		
	Diğer	4	37,50	2,89		
	Toplam	168	58,96	25,27		

Çizelge 3.22.'in Devamı						
Sanat	Okuryazar değil	13	48,85	26,15	0,83	0,55
	Okuryazar	14	57,14	28,80		
	İlkokul	88	56,88	26,87		
	Ortaokul	21	65,95	26,63		
	Lise	26	51,96	29,81		
	Üniversite	2	55,00	35,36		
	Diğer	4	45,00	19,58		
	Toplam	168	56,35	27,28		
Sosyal/Edebiyat	Okuryazar değil	13	64,62	21,45	1,25	0,28
	Okuryazar	14	61,43	24,05		
	İlkokul	88	70,17	22,96		
	Ortaokul	21	67,43	22,14		
	Lise	26	59,81	24,96		
	Üniversite	2	42,50	17,68		
	Diğer	4	61,25	25,29		
	Toplam	168	66,52	23,29		
İktisat Bilimi	Okuryazar değil	13	45,00	22,55	0,81	0,56
	Okuryazar	14	43,93	27,82		
	İlkokul	88	50,85	29,74		
	Ortaokul	21	41,43	24,76		
	Lise	26	40,38	29,39		
	Üniversite	2	30,00	0,00		
	Diğer	4	50,00	23,45		
	Toplam	168	46,76	28,17		
Modern Diller	Okuryazar değil	13	53,08	25,94	1,76	0,11
	Okuryazar	14	70,00	24,81		
	İlkokul	88	62,73	28,72		
	Ortaokul	21	78,10	22,94		
	Lise	26	58,46	36,08		
	Üniversite	2	90,00	14,14		
	Diğer	4	70,00	18,26		
	Toplam	168	64,35	29,03		
Müzik	Okuryazar değil	13	33,85	25,34	2,00	0,07
	Okuryazar	14	40,71	31,00		
	İlkokul	88	49,43	28,66		
	Ortaokul	21	63,33	28,34		
	Lise	26	45,77	33,25		
	Üniversite	2	20,00	0,00		
	Diğer	4	52,50	22,17		
	Toplam	168	48,39	29,68		

3.6.12.5. Babalarının Mesleği ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin babalarının mesleği açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere oneway anova testi uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.23.'te

gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre, sadece **dil tarih** ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, **dil tarih** ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin babalarının mesleğinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir. **Dil tarih** ilgi alanı için çizelge 3.23.'teki ortalama değerlere bakıldığında, babası sanayici ve emekli olan öğrencilerin **dil tarih'e** ilgilerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.23. Öğrencilerin Babalarının Mesleği ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Açık Hava	Esnaf/işçi	38	69,63	20,53	0,62	0,68
	Memur	18	65,83	22,96		
	Sanayici	5	78,00	21,39		
	Serbest Meslek	53	68,21	21,01		
	Emekli	26	73,08	20,40		
	Diğer	28	65,93	18,65		
	Toplam	168	68,94	20,54		
El işi	Esnaf/işçi	38	46,32	32,71	1,18	0,32
	Memur	18	32,78	30,88		
	Sanayici	5	62,00	32,52		
	Serbest Meslek	53	47,08	28,66		
	Emekli	26	51,54	31,80		
	Diğer	28	47,14	25,37		
	Toplam	168	46,52	30,04		
Hesap	Esnaf/işçi	38	55,79	36,27	1,01	0,41
	Memur	18	38,06	32,09		
	Sanayici	5	53,00	42,81		
	Serbest Meslek	53	56,79	28,56		
	Emekli	26	54,04	32,28		
	Diğer	28	55,18	29,27		
	Toplam	168	53,75	31,93		
İlim	Esnaf/işçi	38	60,53	29,79	0,79	0,56
	Memur	18	53,33	30,77		
	Sanayici	5	70,00	36,91		
	Serbest Meslek	53	62,45	27,03		
	Emekli	26	67,50	24,99		
	Diğer	28	56,96	27,83		
	Toplam	168	61,13	28,12		

Çizelge 3.23.'ün Devamı

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Dil Tarih	Esnaf/işçi	38	56,05	25,89	3,57	0,00
	Memur	18	51,39	22,54		
	Sanayici	5	84,00	14,75		
	Serbest Meslek	53	59,72	24,74		
	Emekli	26	71,35	23,39		
	Diğer	28	50,36	24,53		
	Toplam	168	58,96	25,27		
Sanat	Esnaf/işçi	38	51,08	29,55	2,01	0,08
	Memur	18	49,44	27,54		
	Sanayici	5	80,00	31,42		
	Serbest Meslek	53	58,30	27,61		
	Emekli	26	64,81	23,94		
	Diğer	28	52,14	22,71		
	Toplam	168	56,35	27,28		
Sosyal/Edebiyat	Esnaf/işçi	38	63,55	24,49	2,10	0,07
	Memur	18	56,11	21,11		
	Sanayici	5	78,00	21,39		
	Serbest Meslek	53	69,72	22,92		
	Emekli	26	74,08	19,81		
	Diğer	28	62,14	24,59		
	Toplam	168	66,52	23,29		
İktisat Bilimi	Esnaf/işçi	38	46,32	27,67	1,69	0,14
	Memur	18	32,22	23,65		
	Sanayici	5	67,00	30,33		
	Serbest Meslek	53	48,40	27,75		
	Emekli	26	51,35	29,17		
	Diğer	28	45,71	29,24		
	Toplam	168	46,76	28,17		
Modern Diller	Esnaf/işçi	38	62,11	30,42	0,98	0,43
	Memur	18	66,11	28,31		
	Sanayici	5	72,00	34,21		
	Serbest Meslek	53	62,83	27,41		
	Emekli	26	74,23	28,45		
	Diğer	28	58,57	30,27		
	Toplam	168	64,35	29,03		
Müzik	Esnaf/işçi	38	42,89	29,49	1,15	0,34
	Memur	18	45,00	30,34		
	Sanayici	5	52,00	40,87		
	Serbest Meslek	53	51,51	29,64		
	Emekli	26	57,69	25,97		
	Diğer	28	42,86	30,41		
	Toplam	168	48,39	29,68		

3.6.12.6. Babalarının Eğitim Düzeyi ile Öğrencilerin İlgi Alanları Arasındaki Fark Analizi

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere oneway anova testi uygulanmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.24.'te gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre, sadece **sanat** ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, **sanat** ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin babalarının eğitim düzeyinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir. **Sanat** ilgi alanı için çizelge 3.24'teki ortalama değerlere bakıldığında, babaları okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin **sanat'a** ilgilerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.24. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Açık Hava	Okuryazar değil	2	73,00	18,38	0,28	0,94
	Okuryazar	7	72,14	16,55		
	İlkokul	70	67,66	19,04		
	Ortaokul	31	68,87	23,97		
	Lise	42	70,12	20,97		
	Üniversite	7	75,71	21,49		
	Diğer	9	65,00	24,24		
	Toplam	168	68,94	20,54		
El işi	Okuryazar değil	2	70,00	0,00	0,77	0,60
	Okuryazar	7	52,14	18,45		
	İlkokul	70	42,79	26,75		
	Ortaokul	31	43,55	29,84		
	Lise	42	52,26	36,50		
	Üniversite	7	44,29	33,84		
	Diğer	9	51,11	29,34		
	Toplam	168	46,52	30,04		
Hesap	Okuryazar değil	2	77,50	31,82	0,60	0,73
	Okuryazar	7	56,43	21,93		
	İlkokul	70	54,86	30,74		
	Ortaokul	31	46,13	31,59		
	Lise	42	53,57	36,38		
	Üniversite	7	60,71	20,09		
	Diğer	9	59,44	36,78		
	Toplam	168	53,75	31,93		

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
İlim	Okuryazar değil	2	75,00	35,36	0,99	0,44
	Okuryazar	7	51,43	23,58		
	İlkokul	70	64,50	26,61		
	Ortaokul	31	53,55	28,11		
	Lise	42	64,40	29,10		
	Üniversite	7	54,29	33,22		
	Diğer	9	55,56	33,30		
	Toplam	168	61,13	28,12		
Dil Tarih	Okuryazar değil	2	57,50	3,54	1,85	0,09
	Okuryazar	7	64,29	29,07		
	İlkokul	70	57,93	26,44		
	Ortaokul	31	70,48	20,67		
	Lise	42	53,33	24,61		
	Üniversite	7	61,43	33,75		
	Diğer	9	47,78	15,63		
	Toplam	168	58,96	25,27		
Sanat	Okuryazar değil	2	70,00	7,07	2,73	0,01
	Okuryazar	7	57,14	30,80		
	İlkokul	70	49,14	26,78		
	Ortaokul	31	70,48	23,11		
	Lise	42	57,74	27,39		
	Üniversite	7	64,43	33,18		
	Diğer	9	47,22	22,93		
	Toplam	168	56,35	27,28		
Sosyal/Edebiyat	Okuryazar değil	2	82,50	3,54	0,90	0,49
	Okuryazar	7	80,00	16,83		
	İlkokul	70	65,79	22,84		
	Ortaokul	31	69,03	23,50		
	Lise	42	62,29	24,91		
	Üniversite	7	71,43	29,68		
	Diğer	9	65,56	18,10		
	Toplam	168	66,52	23,29		
İktisat Bilimi	Okuryazar değil	2	72,50	3,54	0,55	0,77
	Okuryazar	7	49,29	20,50		
	İlkokul	70	44,43	28,05		
	Ortaokul	31	49,03	28,94		
	Lise	42	45,36	28,93		
	Üniversite	7	56,43	35,79		
	Diğer	9	48,33	27,16		
	Toplam	168	46,76	28,17		
Modern Diller	Okuryazar değil	2	50,00	0,00	1,26	0,28
	Okuryazar	7	60,00	24,49		
	İlkokul	70	61,43	27,57		
	Ortaokul	31	72,90	28,19		
	Lise	42	68,57	29,51		
	Üniversite	7	50,00	37,86		
	Diğer	9	55,56	35,75		
	Toplam	168	64,35	29,03		

Çizelge 3.24.'ün Devamı

İlgi Alanları	Group	N	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig
Müzik	Okur yazar değil	2	35,00	7,07	1,65	0,14
	Okur yazar	7	34,29	29,36		
	İlkokul	70	46,29	28,09		
	Ortaokul	31	60,32	27,63		
	Lise	42	50,24	31,51		
	Üniversite	7	37,14	39,04		
	Diğer	9	37,78	27,74		
	Toplam	168	48,39	29,68		

3.6.12.7. Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kurslarına Gitme Durumları İle İlgi Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gitme durumları açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere bağımsız t testi uygulanmıştır.

Analiz sonucu çizelge 3.25.'te gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre, hiç bir ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olmadığı için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gidip gitmemeleri onların ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır.

Çizelge 3.25. Öğrencilerin Üniversite Hazırlık Kursuna Gitme Durumları ile İlgi Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	Kursa Gidiyor	83	69,10	20,47	0,10	0,92
	Kursa Gitmiyor	85	68,79	20,73		
El işi	Kursa Gidiyor	83	48,80	31,71	0,97	0,33
	Kursa Gitmiyor	85	44,29	28,33		
Hesap	Kursa Gidiyor	83	56,20	32,39	0,98	0,33
	Kursa Gitmiyor	85	51,35	31,48		
İlim	Kursa Gidiyor	83	65,48	26,76	2,00	0,05
	Kursa Gitmiyor	85	56,88	28,91		
Dil Tarih	Kursa Gidiyor	83	61,02	26,68	1,05	0,30
	Kursa Gitmiyor	85	56,94	23,79		
Sanat	Kursa Gidiyor	83	57,59	28,27	0,58	0,56
	Kursa Gitmiyor	85	55,13	26,40		
Sosyal/Edebiyat	Kursa Gidiyor	83	66,63	24,35	0,06	0,96
	Kursa Gitmiyor	85	66,42	22,35		
İktisat Bilimi	Kursa Gidiyor	83	48,43	29,22	0,76	0,45
	Kursa Gitmiyor	85	45,12	27,18		
Modern Diller	Kursa Gidiyor	83	65,78	28,55	0,63	0,53
	Kursa Gitmiyor	85	62,94	29,59		
Müzik	Kursa Gidiyor	83	50,96	30,11	1,11	0,27
	Kursa Gitmiyor	85	45,88	29,21		

3.6.12.8. Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakınının Olması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin üniversiteye giden bir yakınının olması açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere bağımsız t testi uygulanmıştır.

Analiz sonucu çizelge 3.26.'da gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre, **Elişi, sanat ve sosyal/edebiyat** ilgi alanları için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin üniversiteye giden yakınlarının olması sadece elişi, sanat ve sosyal/edebiyat ilgi alanlarındaki cevapları etkilediği görülmektedir. Bu alanlardaki ortalama değerlere bakıldığında, üniversiteye giden yakınları olan öğrencilerin bu ilgi alanları için verdikleri cevapların ortalama değerleri diğerlerine göre belirgin olarak fazladır.

Çizelge 3.26. Öğrencilerin Üniversiteye Giden Bir Yakının Olma Durumu ile İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgili Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	Evet var	125	70,17	20,86	1,32	0,19
	Hayır yok	43	65,37	19,37		
Elişi	Evet var	125	50,48	30,48	2,98	0,00
	Hayır yok	43	35,00	25,73		
Hesap	Evet var	125	54,84	32,56	0,75	0,45
	Hayır yok	43	50,58	30,14		
İlim	Evet var	125	60,60	28,42	-0,42	0,68
	Hayır yok	43	62,67	27,50		
Dil Tarih	Evet var	125	61,00	24,70	1,80	0,07
	Hayır yok	43	53,02	26,26		
Sanat	Evet var	125	60,01	27,38	3,04	0,00
	Hayır yok	43	45,70	24,31		
Sosyal/Edebiyat	Evet var	125	68,68	23,09	2,07	0,04
	Hayır yok	43	60,26	22,98		
İktisat Bilimi	Evet var	125	49,00	27,99	1,77	0,08
	Hayır yok	43	40,23	27,99		
Modern Diller	Evet var	125	64,00	29,10	-0,26	0,79
	Hayır yok	43	65,35	29,14		
Müzik	Evet var	125	50,64	29,78	1,68	0,09
	Hayır yok	43	41,86	28,72		

3.6.12.9. Öğrencilerin Annelerinin Ev hanımı Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin annelerinden ev hanımı olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Analiz sonucu çizelge3.27.'de gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre, sadece **dil tarih** ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin annelerinin ev hanımı olup olmaması, genel olarak ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır. Ancak, sadece dil tarih ilgi alanı için anneleri ev hanımı olan öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama değerlerinin diğerlerine göre belirgin olarak farklı olduğu çizelge3.27.'de görülmektedir. Daha önce çizelge3.21.'de öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre ilgi alanları arasında farklılık olup olmadığı incelenmişti.

Çizelge 3.27. Öğrencilerin Annelerinin Ev Hanımı Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgili Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	Ev hanımı	150	69,68	20,55	1,35	0,18
	Diğer	18	62,78	19,94		
El işi	Ev hanımı	150	46,20	30,32	-0,39	0,69
	Diğer	18	49,17	28,25		
Hesap	Ev hanımı	150	52,83	31,83	-1,07	0,28
	Diğer	18	61,39	32,62		
İlim	Ev hanımı	150	60,87	28,53	-0,35	0,73
	Diğer	18	63,33	25,03		
Dil Tarih	Ev hanımı	150	60,60	24,86	2,47	0,01
	Diğer	18	45,28	25,17		
Sanat	Ev hanımı	150	56,34	27,50	-0,01	0,99
	Diğer	18	56,39	26,17		
Sosyal/Edebiyat	Ev hanımı	150	66,91	23,19	0,61	0,54
	Diğer	18	63,33	24,49		
İktisat Bilimi	Ev hanımı	150	46,83	28,27	0,10	0,92
	Diğer	18	46,11	28,10		
Modern Diller	Ev hanımı	150	64,67	28,91	0,41	0,68
	Diğer	18	61,67	30,73		
Müzik	Ev hanımı	150	48,40	29,81	0,01	0,99
	Diğer	18	48,33	29,36		

3.6.12.10. Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin annelerinden ilkokul mezunu olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.28’de gösterilmektedir. Daha önce çizelge 3.28’dekine benzer bir inceleme, çizelge 3.22’de sunulmuştur. Bu tablo’da, öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerinin ilgi alanları arasında fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Çizelge 3.28.’de ise, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ilkokul mezunu ve diğer şeklinde yeniden kategorize edilerek benzer inceleme tekrarlanmış ve sonuçlar çizelge 3.28’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre, sadece **sosyal/edebiyat** ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05’ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin annelerinin ilkokul mezunu olup olmaması, genel olarak ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır. Ancak, sadece sosyal/edebiyat ilgi alanı için anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama değerlerinin diğerlerine göre farklı ve biraz daha fazla olduğu çizelge 3.28’de görülmektedir.

Çizelge 3.28. Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgili Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	İlkokul	88	70,01	20,15	0,71	0,48
	Diğer	80	67,76	21,03		
El işi	İlkokul	88	48,58	30,73	0,93	0,35
	Diğer	80	44,25	29,29		
Hesap	İlkokul	88	57,10	32,95	1,43	0,15
	Diğer	80	50,06	30,55		
İlim	İlkokul	88	65,23	26,39	2,00	0,05
	Diğer	80	56,63	29,41		
Dil Tarih	İlkokul	88	60,51	24,64	0,83	0,41
	Diğer	80	57,25	26,00		
Sanat	İlkokul	88	56,88	26,87	0,26	0,79
	Diğer	80	55,76	27,89		
Sosyal/Edebiyat	İlkokul	88	70,17	22,96	2,15	0,03
	Diğer	80	62,51	23,12		
İktisat Bilimi	İlkokul	88	50,85	29,74	1,99	0,05
	Diğer	80	42,25	25,77		
Modern Diller	İlkokul	88	62,73	28,72	-0,76	0,45
	Diğer	80	66,13	29,45		
Müzik	İlkokul	88	49,43	28,66	0,47	0,64
	Diğer	80	47,25	30,89		

3.6.12.11. Öğrencilerin Babalarının Serbest Meslek Sahibi Olup Olmaması İle İlgili

Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin babalarından serbest meslek sahibi olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Analiz sonucu çizelge 3.29.'da gösterilmektedir. Daha önce çizelge 3.29.'dakine benzer bir inceleme, çizelge 3.23.'te sunulmuştur. Bu çizelge'de, öğrencilerinin babalarının mesleklerinin ilgi alanları arasında fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Çizelge 3.29.'da ise, öğrencilerin babalarının daha çok serbest meslek sahibi olması sebebiyle, meslek değişkeni; serbest meslek ve diğer şeklinde yeniden kategorize edilerek benzer inceleme tekrarlanmış ve sonuçlar çizelge 3.29.'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre, hiç bir ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Böylece, öğrencilerin babalarının serbest meslek sahibi olup olmaması, onların ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır.

Çizelge 3.29. Öğrencilerin Babalarının Serbest Meslek Sahibi Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	Serbest Meslek	53	68,21	21,01	-0,31	0,75
	Diğer	115	69,28	20,41		
El işi	Serbest Meslek	53	47,08	28,66	0,16	0,87
	Diğer	115	46,26	30,77		
Hesap	Serbest Meslek	53	56,79	28,56	0,89	0,38
	Diğer	115	52,35	33,39		
İlim	Serbest Meslek	53	62,45	27,03	0,41	0,68
	Diğer	115	60,52	28,70		
Dil Tarih	Serbest Meslek	53	59,72	24,74	0,26	0,79
	Diğer	115	58,61	25,61		
Sanat	Serbest Meslek	53	58,30	27,61	0,63	0,53
	Diğer	115	55,44	27,21		
Sosyal/Edebiyat	Serbest Meslek	53	69,72	22,92	1,21	0,23
	Diğer	115	65,05	23,41		
İktisat Bilimi	Serbest Meslek	53	48,40	27,75	0,51	0,61
	Diğer	115	46,00	28,45		
Modern Diller	Serbest Meslek	53	62,83	27,41	-0,46	0,65
	Diğer	115	65,04	29,84		
Müzik	Serbest Meslek	53	51,51	29,64	0,92	0,36
	Diğer	115	46,96	29,71		

3.6.12.12. Öğrencilerin Babalarının İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi

Öğrencilerin babalarından ilkokul mezunu olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz sonucu çizelge 3.30.'da gösterilmektedir. Daha önce çizelge 3.30.'dakine benzer bir inceleme, çizelge 3.24.'te sunulmuştur. Bu çizelge'de, öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin ilgi alanları arasında fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Çizelge 3.30.'da ise, öğrencilerin babalarının daha çok ilkokul mezunu olması sebebiyle, eğitim düzeyi değişkeni, ilkokul mezun olanlar ve diğer şeklinde yeniden kategorize edilerek benzer inceleme tekrarlanmış ve sonuçlar verilmiştir. Bu sonuçlara göre, sadece **sanat** ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin babalarının ilkokul mezunu olup olmaması, genel olarak ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır. Ancak, sadece sanat ilgi alanı için babaları ilkokul mezunu olan öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama değerlerinin diğerlerine göre farklı ve biraz daha düşük olduğu çizelge 3.30.'da görülmektedir.

Çizelge 3.30. Öğrencilerin Annelerinin İlkokul Mezunu Olup Olmaması İle İlgili Alanları Arasında Fark Analizi Sonuçları

İlgi Alanları	Group	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig
Açık Hava	İlkokul	70	67,66	19,04	-0,68	0,50
	Diğer	98	69,86	21,60		
El işi	İlkokul	70	42,79	26,75	-1,41	0,16
	Diğer	98	49,18	32,05		
Hesap	İlkokul	70	54,86	30,74	0,38	0,71
	Diğer	98	52,96	32,88		
İlim	İlkokul	70	64,50	26,61	1,32	0,19
	Diğer	98	58,72	29,04		
Dil Tarih	İlkokul	70	57,93	26,44	-0,45	0,66
	Diğer	98	59,69	24,51		
Sanat	İlkokul	70	49,14	26,78	-2,96	0,00
	Diğer	98	61,49	26,59		
Sosyal/Edebiyat	İlkokul	70	65,79	22,84	-0,35	0,73
	Diğer	98	67,05	23,71		
İktisat Bilimi	İlkokul	70	44,43	28,05	-0,90	0,37
	Diğer	98	48,42	28,28		
Modern Diller	İlkokul	70	61,43	27,57	-1,10	0,27
	Diğer	98	66,43	29,99		
Müzik	İlkokul	70	46,29	28,09	-0,78	0,44
	Diğer	98	49,90	30,81		

4.7.SONUÇLAR

Meslek seçimi bireyin yaşamındaki en önemli kararlardan biridir. Sevmediğiniz, yeteneklerinize uygun olmayan bir mesleğe sahip olmak, iş yaşamında uyumsuzluk, isteksizlik, başarısızlık gibi durumların yaşanmasına neden olur. İş hayatında yaşanan bu mutsuzluğun, insanların özel yaşamlarını da (aile ve arkadaş çevresi ile olan ilişkiler) olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır.

Bu tez çalışmasında insan hayatında böylesi önemli bir yeri olan meslek seçimi üzerine bir değerlendirme yapılmış ve günümüz gençlerinin meslek seçim kararı ile ilgileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilgili anket ile araştırılmaya çalışılmıştır. Bir meslekten neler beklediklerini ve bugüne kadar meslek seçimi konusunda kendilerinin yönlendirilmesi amacıyla herhangi bir rehberlik hizmeti alıp almadıklarına ilişkin soruların da yer aldığı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde;

1. Ankete Katılanların cinsiyetine göre her bir ilgi alanı ortalamalarına göre, müzik ve bilim alanlarında cinsiyetler arasında fark olmadığı görülmektedir. Diğer alanların tamamında cinsiyetler arasında fark bulunmaktadır. Özellikle; açık hava, eliş, hesap, iktisat bilimi alanlarına kızların ilgisi erkeklere göre daha az olurken; dil tarih, sanat, sosyal/edebiyat ve modern diller alanlarına kızların ilgisi erkeklere göre daha fazla olmaktadır.

2. Öğrencilerin okuduğu bölümlere göre, ilgi alanı ortalamalarına göre; Sosyal bölümde okuyan öğrencilerin ilgi alanlarının sırasıyla sosyal/edebiyat, dil/tarih ve açık hava alanında en fazla olduğu, hesap, eliş ve müzik alanlarında ise en az seviyede olduğu görülmektedir. Fen Bölümü öğrencilerinde ise, ilginin bilim, hesap ve açık hava alanlarında en fazla olduğu, iktisat, müzik ve dil tarih alanlarında ise en az olduğu görülmektedir. Türkçe/Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin ilgileri ise, sırasıyla, sosyal/edebiyat, açık hava ve iktisat bilimi alanlarında yoğunlaşırken, müzik, eliş ve modern diller alanlarına daha düşük düzeyde ilgi gösterdikleri görülmektedir. Burada vurgulanması gereken önemli nokta, Türkçe matematik bölümü öğrencilerinin tüm alanlar için ilgi ortalamaları oldukça yüksek düzeyde olduğudur. Yabancı dil bölümünde okuyan öğrencilerin ilgileri en fazla modern diller alanında yoğunlaşırken, bunu sırasıyla açık hava

ve sanat alanları takip etmektedir. Yabancı dil öğrencilerinin en az ilgi gösterdiği alanlar ise, sırasıyla, hesap, eliş ve iktisat bilimidir.

3. Öğrencilerin annelerinin mesleğine göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı ortalamalarına göre, annesi ev hanımı olan öğrencilerin ilgilerinin daha çok açık hava, sosyal edebiyat ve modern diller'de yoğunlaştığı görülmektedir. Annesi ev hanım olan öğrencilerin daha az ilgi gösterdikleri alanlar ise, eliş, iktisat bilimi ve hesap ilgi alanlarıdır. Annesi öğretmen olan öğrencilere bakıldığında, en çok ilgi duydukları alanların modern diller, sanat ve hesap olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise müzik, dil tarih ve iktisat bilimi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Annesinin mesleği esnaf/işçi olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanlar, ciddi bir fark ile öncelikle modern diller ve daha sonra sırasıyla, sosyal/edebiyat ve ilimdir. En az ilgi gösterdikleri alanlar ise, eliş, dil tarih ve iktisat bilimidir. Annesinin mesleği serbest meslek olan öğrencilerin ilgi alanları ise, açık hava, eliş ve sanat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi, ilim ve hesaptır. Annesi emekli olan öğrencilerin ise en çok ilgi duyduğu alanlar ise, sosyal/edebiyat, ilim ve açık hava olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise dil tarih, eliş ve sanat olarak sıralanmaktadır. Son olarak annesinin mesleğini diğer olarak belirten öğrencilerin ilgi alanları hesap, ilim ve açık hava olarak belirgin bir şekilde öne çıkarken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik, modern diller ve dil tarih olmaktadır.

4. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerlere göre, annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ilgi alanlarının açık hava ve sosyal/edebiyat alanlarında yoğunlaştığı, müzik ve eliş alanlarında ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Annesi okuryazar ancak bir okul bitirmemiş olan öğrencilerin ilgileri ise modern diller ve ilim alanlarında en fazla olurken, müzik ve iktisat bilimi alanlarında en düşük düzeyde olmaktadır. Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık hava ve sosyal/edebiyat olurken, en az olduğu alanlar ise, eliş ve müziktir. Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar modern diller ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise eliş ve hesap olmuştur. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin

en fazla ilgi duydukları alanlar açık hava ve ilim olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin en çok ilgi duyduğu alan ciddi bir ortalama farkı ile modern diller'dir. Bu ilgi alanını daha sonra sanat izlemektedir. Ortalamalara göre, öğrencilerin en az ilgi duydukları alanlar ise sırasıyla müzik ve dil tarihtir. Son olarak, annelerinin eğitim seviyesi diğer olarak belirtilmiş olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların ilim ve hesap olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise, dil tarih ve eliş olduğu görülür.

5. Öğrencilerin babalarının mesleğine göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerlere göre, babası esnaf/işçi olan öğrencilerin ilgilerinin daha çok açık hava ve sosyal/edebiyat'ta yoğunlaştığı görülmektedir. Babası esnaf/işçi olan öğrencilerin daha az ilgi gösterdikleri alanlar ise, müzik ve elişidir. Babası memur olan öğrencilere bakıldığında, en çok ilgi duydukları alanların modern diller ve açık hava olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise iktisat bilimi ve eliş olduğu görülmüştür. Babasının mesleği sanayici olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların dil tarih ve sanat olduğu, en az ilgi gösterdikleri alanların ise, müzik ve hesap olduğu görülmüştür. Babasının mesleği serbest meslek olan öğrencilerin ilgi alanları ise, sosyal/edebiyat ve açık hava olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, eliş ve iktisat bilimidir. Babası emekli olan öğrencilerin ise en çok ilgi duyduğu alanlar, modern diller ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik ve iktisat bilimi olarak sıralanmaktadır. Son olarak babasının mesleğini "diğer" olarak belirten öğrencilerin ilgi alanları açık hava ve sosyal/edebiyat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise müzik ve iktisat bilimi olmaktadır.

6. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ortalama değerlere göre, babası okuryazar olmayan öğrencilerin ilgi alanlarının sosyal/edebiyat ve hesap alanlarında yoğunlaştığı, müzik ve modern diller alanlarında ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Babası okuryazar ancak bir okul bitirmemiş olan öğrencilerin ilgileri ise sosyal/edebiyat ve açık hava alanlarında en fazla olurken, müzik ve iktisat bilimi alanlarında en düşük düzeyde olmaktadır. Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık

hava ve sosyal/edebiyat olurken, en az olduğu alanlar ise, eliş ve hesaptır. Babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar modern diller ve sanat olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Babası lise mezunu olan öğrencilerin en fazla ilgi duydukları alanlar açık hava ve ilim olurken, en az ilgi duydukları alanlar ise, iktisat bilimi ve müzik olmuştur. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin en çok ilgi duyduğu alanlar sırasıyla açık hava ve sosyal/edebiyattır. Ortalamalara göre, en az ilgi duydukları alanlar ise sırasıyla müzik ve elişidir. Son olarak, babalarının eğitim seviyesi “diğer” olarak belirtilmiş olan öğrencilerin en çok ilgi duydukları alanların sosyal/edebiyat ve açık hava olduğu, en az ilgi duydukları alanların ise, müzik ve sanat olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

7. Öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gidip gitmeme durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve her bir ilgi alanı için ilgi alanları ortalamalarına göre; üniversite hazırlık kursuna gidip gitmemek öğrencilerin ilgi alanlarını çok etkilememektedir. Nitekim üniversite hazırlık kursuna gidenler ve gitmeyenler ilgi alanlarına göre sıralandığında aynı sıralama ile karşılaşılmıştır. Başka bir ifade ile üniversite hazırlık kursuna gidenlerin ilgi alanları; açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller olarak sıralanırken, bu sıralama üniversite hazırlık kursuna gitmeyenler için de değişmemiştir. Benzer durum en az ilgi duydukları alanlar içinde geçerlidir. Nitekim üniversite hazırlık kursuna giden ve gitmeyenlerin en az ilgi duydukları alanlar, eliş, iktisat bilimi ve müziktir.

8. Öğrencilerin üniversiteye giden yakınının olup olmaması durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve ilgi alanları ortalamasına göre; üniversiteye giden bir yakını olan öğrencilerin ilgilerinin en fazla olduğu alanlar sırasıyla, açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller olurken; en az olduğu alanlar iktisat bilimi, eliş ve müzik olarak sıralanmaktadır. Üniversiteye giden yakını olmayan öğrencilerin ise, ilgilerinin en fazla olduğu alanlar açık hava, modern diller ve ilim, en az olduğu alanlar ise, eliş, iktisat bilimi ve müzik olmuştur.

9. Üniversiteye girerken öğrencilere bölüm seçiminde birisinin danışmanlık yapma durumuna göre ilgi alanlarının değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve ilgi alanları ortalamalarına göre; kendilerine bölüm seçiminde danışmanlık yapan birinin olduğunu söyleyen öğrencilerin ilgileri en fazla, açık hava, sosyal/edebiyat ve modern diller alanlarında yoğunlaşırken, en az iktisat bilimi, müzik ve elişine alanlarına ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Kendilerine bölüm seçiminde danışmanlık yapan birinin olmadığını söyleyen öğrencilerin ilgileri de en fazla açık hava, modern diller, sosyal/edebiyat alanlarında yoğunlaşmakta, en az ise elişi, iktisat bilimi ve müzik alanlarında yoğunlaşmaktadır. Görüldüğü gibi, sıralama değişse bile, en az ve en fazla ilgi duydukları alanlar, her iki grup içinde değişkenlik göstermemektedir.

10. Öğrencilerin cinsiyetleri açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre; Açık hava, elişi, hesap, iktisat bilimi ilgi alanları için p değerleri, $p=0.05$ değerinden küçük olduğu için H_0 hipotezi bu ilgi alanları için red edilmiştir. Böylece, bu ilgi alanları için, öğrencilerin farklı cinsiyette olmaları onların tercihlerini etkilemekte ve farklılık oluşturmaktadır. Bu ilgi alanlarında kız ve erkek için ortalama değerlere bakıldığında, hem ortalamaların oldukça farklı olduğu hem de kızların bu alanlardaki ilgilerinin erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

11. Öğrencilerin devam ettiği bölümler açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre; açık hava dışındaki tüm ilgi alanları için elde edilen p değerleri $p=0.05$ değerinden küçük olduğu için hipotez red edilmiştir. Dolayısıyla, açık hava dışındaki tüm ilgi alanları, öğrencilerin devam ettiği bölümlere göre farklılık göstermektedir.

12. Öğrencilerin annelerinin mesleği açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre hiç bir ilgi alanı için hesaplanan p değeri $p=0.05$ değerinden daha küçük olmadığı için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Böylece, öğrencilerin annelerinin mesleğinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir.

13. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre, sadece ilim ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, ilim ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir. İlim ilgi alanı ortalama değerlerine bakıldığında, annesi okuryazar olmayanlar ile annesi üniversite mezunu olanlar için ortalama değer düşük oluşu dikkat çekmektedir.

14. Öğrencilerin babalarının mesleği açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre; sadece dil tarih ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, dil tarih ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin babalarının mesleğinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir. Dil tarih ilgi alanı ortalama değerlerine bakıldığında, babası sanayici ve emekli olan öğrencilerin dil tarih'e ilgilerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

15. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonucuna göre; sadece sanat ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu ve H_0 hipotezinin red edildiği görülmektedir. Diğer tüm ilgi alanları için p değerleri 0.05'ten büyüktür ve H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, sanat ilgi alanı dışındaki tüm ilgi alanları için, öğrencilerin babalarının eğitim düzeyinin onların ilgi alanlarını etkilemediği istatistiksel olarak %95 güvenilirlikle söylenmektedir. Sanat ilgi alanı ortalama değerlerine bakıldığında, babaları okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin sanat'a ilgilerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

16. Öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gitme durumları açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonuçlarına göre; Hiç bir

ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olmadığı için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin üniversite hazırlık kursuna gidip gitmemeleri onların ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır.

17. Öğrencilerin üniversiteye giden bir yakınının olması açısından ilgi alanları farklılığının olup olmadığını görmek üzere analiz yapılmış, analiz sonuçlarına göre; Elishi, sanat ve sosyal/edebiyat ilgi alanları için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin üniversiteye giden yakınlarının olması sadece elishi, sanat ve sosyal/edebiyat ilgi alanlarındaki cevapları etkilediği görülmektedir. Bu alanlardaki ortalama değerlere bakıldığında, üniversiteye giden yakınları olan öğrencilerin bu ilgi alanları için verdikleri cevapların ortalama değerleri diğerlerine göre belirgin olarak fazladır.

18. Öğrencilerin annelerinden ev hanımı olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmış, yapılan analiz sonucunda; Sadece dil tarih ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin annelerinin ev hanımı olup olmaması, genel olarak ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır. Ancak, sadece dil tarih ilgi alanı için anneleri ev hanımı olan öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama değerlerinin diğerlerine göre belirgin olarak farklı olduğu görülmektedir.

19. Öğrencilerin babalarından serbest meslek sahibi olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Daha önce çizelge bu araştırmaya benzer bir inceleme, çizelge 3.23.'te sunulmuştur. Bu çizelge'de, öğrencilerinin babalarının mesleklerinin ilgi alanları arasında fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Bu araştırmada ise; öğrencilerin babalarının daha çok serbest meslek sahibi olması sebebiyle, meslek değişkeni; serbest meslek ve diğer şeklinde yeniden kategorize edilerek benzer inceleme tekrarlanmış ve sonuçlar verilmiştir. Bu sonuçlara göre, hiç bir ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük

olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Böylece, öğrencilerin babalarının serbest meslek sahibi olup olmaması, onların ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır.

20. Öğrencilerin babalarından ilkokul mezunu olanlarla olmayanlar arasında bağımsız t testi uygulanarak ilgi alanları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Daha önce bu araştırmaya benzer bir inceleme, çizelge 3.24.'te sunulmuştur. Bu çizelge'de öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin ilgi alanları arasında fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Bu araştırmada ise, öğrencilerin babalarının daha çok ilkokul mezunu olması sebebiyle, eğitim düzeyi değişkeni, ilkokul mezun olanlar ve diğer şekilde yeniden kategorize edilerek benzer inceleme tekrarlanmış ve sonuçlar verilmiştir. Bu sonuçlara göre, sadece sanat ilgi alanı için hesaplanan p değerinin $p=0.05$ değerinden daha küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilmiştir. Diğer ilgi alanları için ise, p değeri 0.05'ten daha büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin babalarının ilkokul mezunu olup olmaması, genel olarak ilgi alanları arasında fark oluşturmamaktadır. Ancak, sadece sanat ilgi alanı için babaları ilkokul mezunu olan öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama değerlerinin diğerlerine göre farklı ve biraz daha düşük olduğu görülmektedir.

4.8.ÖNERİLER

1. Ortaöğretimde yükseköğrenim görmek üzere hazırlanan gençlerden bazılarının, yükseköğretim programları hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları ve bu nedenle tercih ettikleri programları belirlemede ve sıraya koymada güçlük çektikleri gözlenmektedir. Adaylar bir ömür geçireceği mesleği başkalarının öneri ve telkinlerine göre belirlemektedir. Bu adaylar, hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları bir programa yerleştikleri zaman "istemediğim bir programa girmek zorunda kaldım" şeklinde yakınmaktadırlar. Bilinçli olarak yazdıkları programlara yerleşen bazı adaylar ise bir süre sonra programın beklentilerine uygun olmadığını fark etmekte ve hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Bu da programlar ve meslekler hakkında edinilen bilgilerin bazen yüzeysel ve belki de hatalı olabileceğini göstermektedir.

2. Bireyler yükseköğretime, bir alanda bilgi sahibi olma yanında ve belki daha da öncelikle bir meslek sahibi olmak için girmektedirler. Bu bakımdan, bir yükseköğretim programının

seçilmesi aynı zamanda bir mesleğin seçilmesi anlamına gelmektedir. Meslek ise bir kimsenin, çalışma ömrü boyunca sürdüreceği faaliyetlerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu yüzden, bir kimsenin mesleğini seçmekle, genel yaşam biçimi konusunda da bir seçim yapmış olduğunu söylemek hatalı olmaz. Çünkü meslek kişinin genellikle hayatını nasıl bir çevrede geçireceği ve kimlerle etkileşimde bulunacağını belirleyen boyutlara da sahiptir. İnsanın hayatında böylesine önemli etkileri olan bir kararın iyice düşünülmeden verilmesi, hayal kırıklığına, mutsuzluğa ve başarısızlığa yol açabilmektedir. Bu yüzden hatalı bir karardan dönmek çok kere mümkün olamamaktadır. Bu nedenlerle bir gencin, girmek istediği yükseköğretim programlarının belirlemede çok dikkatli davranması gerekmektedir.

3. Bir meslekte başarılı olmak için bazen özel yetenekler de gerekmektedir. Örneğin: Diş hekimliği için el parmak becerisi gibi. Bu tür özel yeteneklerin ÖSS ile ölçülmesi mümkün olamamaktadır. Ancak adayların meslek seçerken bu hususu da göz önünde bulundurmaları yararlı olacaktır. Bu programlar için gerekli özel yetenekler hakkında rehber öğretmenler tarafından bilgi verilmelidir.

4. Bir adayın girmeyi düşündüğü mesleğin tipik bir üyesinin nasıl bir ortamda çalıştığı ve ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu göz önünde bulundurması ve böyle bir çalışma hayatının kendi ilgi ve değerlerine uygun olup olmadığını iyice irdelemesi gereklidir. Bireyler meslekte çalışan insanların nasıl bir ortamda, ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu görmek için işyerlerini ziyaret etmeli, çalışanlarla konuşmalı, konu ile ilgili yetkililerin görüşlerinden yararlanmalıdır. Öğrencilere eğitsel rehberlik ve meslek rehberliği çerçevesinde, bireysel ve grupta psikolojik danışma da uygulanmalıdır.

5. İş olanakları adayların meslek seçiminde en çok üzerinde durdukları bir husustur. Çünkü iş bulma hükümetlerin ekonomik politikaları ile yakından ilgili ve oldukça değişken bir durumdur. Bir alanda insan gücü ihtiyacı olduğunda, bunu karşılayacak eleman yerleştirilmesine önem verilebilir ve kısa zamanda o alana işgücü talebi ve buna bağlı olarak mesleğin çekiciliği azalabilir veya tersi olabilir. Bugün için sağladığı olanaklar yönünden pek çekici olmayan veya tanınmayan bir meslek, bir zaman sonra çekici hale gelebilir. İyi gelir getiren sürekli bir iş sahibi olmak her gencin doğal isteğidir. Ancak bir

kimse bu isteğini, ilgi ve yeteneklerine uygun, yani hoşlandığı ve en iyi yapabileceği işleri gerektiren bir meslek seçmekle ve bu mesleğin başarılı bir üyesi olmaya çalışmakla gerçekleştirebilir.

6. İnsan hayatında böylesine önemli yeri olan meslek seçiminin en doğru şekilde yapılabilmesi için, mesleki yönelim aşamasında sağlıklı karar verilmesi gerekmektedir. Mesleki yönelim aşamasında sağlıklı karar verebilmek için okulların rehberlik servislerine ya da en yakın rehberlik araştırma merkezine gidilerek ilgi ve yetenekler açısından, öğrencinin kendini değerlendirmesi için bu birimlerdeki uzmanlardan yardım alınabilir.

7. Öğrencilerin ilgilerine uygun yükseköğretim kurumunu seçebilmeleri için, bölümler hakkında tanıtımlar yapılmalı ve bu tanıtımlarda kitle iletişim araçlarının kullanılması gerekmektedir.

8. Yönlendirme çalışmalarında kullanılmak üzere geliştirilecek test, envanter gibi tekniklere ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu ihtiyacın giderilmesi için çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

9. Yönlendirme faaliyetlerinin verimli şekilde yürütülmesi için Rehber öğretmen ihtiyacı olduğu gözlenmiştir. Bu açığın giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Ek-1 ANKET FORMU

Bu çalışma, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yürütülen "Mevlana Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki İlgileri" konulu yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu amaçla hazırlanmış olan bu anket formunda sizden istediğimiz, soruları kendi fikirlerinizi ve yaklaşımlarınızı dikkate alarak doldurmanızdır. Lütfen cevaplarınızı anket formu üzerinde işaretlemeyen önce açıklamaları ve soruları dikkatlice okuyunuz.

Bize vereceğiniz cevaplar sadece ilgili bilimsel araştırma dahilinde kullanılacaktır. Bu araştırmaya vereceğiniz katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Ergün ÖZKAYA

I. BÖLÜM

1. Adınız ve Soyadınız :

2. Cinsiyetiniz : () Kız () Erkek

3. Okuduğunuz Bölüm :

4. Sınıfınız :

5. Annenizin Mesleği: () Ev hanımı () Öğretmen () Esnaf, işçi () Memur	() Sanayici () Serbest Meslek () Emekli () Diğer:.....	6. Annenizin Eğitim Durumu: () Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu	() Lise mezunu () Üniversite () Diğer:.....
--	---	--	--

7. Babanızın Mesleği: () Öğretmen () Esnaf, işçi () Memur () Sanayici	() Serbest Meslek () Emekli () Diğer:.....	8. Babanızın Eğitim Durumu: () Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu	() Lise mezunu () Üniversite () Diğer:.....
---	---	--	--

9. Üniversite hazırlık kursuna gidiyor musun? () Evet, gidiyorum. () Hayır, gitmiyorum.

10. Üniversiteye giden bir yakınınız var mı?

() Evet, var./ yakınlık derecesi ve okuduğu üniversite ve bölüm

.....
...

() Hayır, yok.

11. Üniversitede hangi bölümü tercih edeceğiniz konusunda danıştığınız yada sizi yönlendiren birisi var mı ?

() Evet, var./ Kim () Hayır, yok.

12. Size tamamen serbestlik sağlayan bir durum söz konusu olduğunu düşünün. Kendi isteğiniz ve ilginiz doğrultusunda hangilerini mesleği / meslekleri tercih ederdiniz? Lütfen yazınız.

.....
.....

13. Üniversite sınavında hangi bölüme yönelmeyi daha uygun ve gerçekçi buluyorsunuz? Lütfen yazınız.

.....
.....

Bu mesleğe yönelmek istemenizin nedenlerini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

II. BÖLÜM

Aşağıda bazı uygulamalar yer almaktadır. Lütfen her bir uygulamayı dikkatlice okuyunuz. Bu uygulamaları yapmaktan hoşlanıp hoşlanmadığınızı yanında bulunan cevap anahtarına (x) işareti koyarak işaretleyiniz. Hoşlanmadığınız uygulama için birinci kısma (x) işareti yada "1", hoşlanmadığınız uygulama için ikinci kısma (x) işareti yada "0" yazınız.

	Hoşlanıyorum	Hoşlanmıyorum
1. Balık tutmaya gitmek		
2. Daktilo tuşlarını tamir etmek		
3. Televizyon üretim fabrikasında inceleme yapmak		
4. Kan hücreleriyle ilgili bir makale okumak		
5. Uygarlık tarihiyle ilgili bir makale okumak		
6. Bir resim kursuna devam etmek		
7. Sosyal yardım konularında görev almak		
8. Ticaret mektupları yazma dersi almak		
9. Bir şirketin tercümanlık işlerini yürütmek		
10. Piyano çalmak		
11. Bir bahçede sebze yetiştirmek		
12. İşlemeyen bir oyuncağın içini açarak tamir etmek		
13. Ünlü matematikçilerin yaşam öykülerini okumak		
14. Yeni bir orman yetiştirmek		
15. Tarihi konulu dizi filimler izlemek		
16. İlginç bir manzaranın resmini yapmak		
17. Sosyal veya ekonomik konularda sorunları olan insanlara danışmanlık yapmak		
18. Enerji bunalımını gidermek konusunda proje hazırlamak		
19. Uluslar arası toplantılarda tercümanlık yapmak		
20. Radyo müzik yorumcusu olmak		
21. Vahşi hayvan fotoğraflarının nasıl çekileceğine dair bir konferansa katılmak		
22. Arızalanan ev eşyalarını tamir etmek		
23. Güç bir matematik sorusunu çözmeye çalışmak		
24. Deniz dibinde bilimsel araştırma yapmak		
25. Eski bir medeniyetin tarihini ve kalıntılarını incelemek		
26. Güzel sanatlar konusunun tartışıldığı bir forma katılmak		
27. Bir yapı kooperatifini yönetmek		
28. Vergi ve muhasebe usulleri konusunda ders almak		
29. Daha çok yabancı dil dersi almak		
30. Müzik bestelemek		
31. Dağ manzaralarıyla ünlü bir kenti gezmek		
32. Çocuklara uçak modelleri yapmasını öğretmek,		
33. Sayısal verilere dayanan ilginç bulmacaları çözmeye çalışmak		
34. Fizik laboratuvarında bulunan deney araçlarını tanımak		
35. Dünya siyasi tarihi ayrıntılı incelemek		
36. Binanın iç görünümüyle ev eşyalarının uyumunu sağlamak		

37. Okulda öğrenci sorunlarıyla ilgilenmek		
38. Okul kooperatifini yönetmek		
39. Bir yabancı dili,en iyi şekilde öğretebilmenin yöntemlerini araştırmak		
40. Bir müzik mağazasını yönetmek		
41. Kuzey kutbunda bir meteoroloji istasyonunda çalışmak		
42. Ağaç işlerinde kullanılan marangoz aletlerini iyi tanımak		
43. Daha çok matematik dersi almak		
44. Hayvanlarla ilgili belgesel dizileri izlemek		
45. Türk halkının gelenek ve göreneklere hakkında araştırma yapmak		
46. Heykel yapmak		
47. Bir kasabayı yönetmek		
48. Banka faizlerini karlı bir yatırıma dönüştürmek		
49. Birden fazla yabancı dil bilen bir kişi olmak		
50. Müzik tarihini incelemek		
51. Sık sık açık havada dolaşmak		
52. Hesap makinesinin parçalarını söküp takmak		
53. Matematikte yeni bir teoremin geliştiricisi olmak		
54. Öldürücü virüsler üzerinde araştırma yapmak		
55. Etkili konuşma dersleri almak		
56. Karikatür yapmak		
57. Bir gezi grubunun başkanı olmak		
58. Petrolün dünya ekonomisindeki yerini ve önemini incelemek		
59. Yabancı dilin geçerli olduğu bir kurumda çalışmak		
60. Çok sesli müzik yarışmalarına katılmak		
61. Maden arama ekibinde görev almak		
62. Tutkularından biri de karikatür çizmektir		
63. Nükleer enerji konusunda bir proje hazırlamak		
64. Tıp alanında yeni gelişmeleri konu edinen bir konferansa katılmak		
65. Okul tiyatrosunda oynamak		
66. Tarihi bir bölgede kazılar yapmak		
67. Çocuk eğitimi ile ilgili ders almak		
68. Altın ve döviz borsalarını sürekli izlemek		
69. Turistlere tercümanlık yapmak		
70. Orkestra kurmak		
71. Ormanda yaşayan hayvanları doğal ortamlarında izlemek		
72. Bozuk bir saati onarmaya çalışmak		
73. Uluslararası matematik yarışmalarına katılmak		
74. İlginç süs bitkileri yetiştirmek		
75. Okul duvar gazetesini çıkarmak		
76. Tarihi önemi olan harabeleri gezmek		
77. Türkiye'yi dış ülkelere tanıtmaya çalışmak		
78. Ekonomik bunalımları doğuran nedenler üzerinde araştırmak yapmak		
79. Yabancı bir dilden türkçeye çeviri kurallarını öğrenmek		
80. Pop müzik dersleri almak		
81. Bir çiftlikte yaşamak		
82. Bozulan bir şifreli kasa kilidini tamir etmek		
83. Siyah beyaz bir televizyonu, parçalarını değiştirerek renkliye dönüştürmek		
84. Hayvan sağlığı konusunda bilgi edinmek		
85. Bir tiyatro oyunu yazmayı denemek		
86. Türk giysilerinin tarihi gelişimini incelemek		
87. Psikoloji alanında eğitim görmek		
88. Fabrikada üretilen bir malın maliyet fiyatını düşürmenin teknik yöntemlerini öğrenmek		
89. Yabancı dil öğretmeni olmak		
90. Müzik aletlerini ve özelliklerini çok yönlü tanımak		

91. Pamuk tarlasında çalışan işçileri izlemek		
92. Çok değerli bir pırlantayı işlemek		
93. Bilgisayar virüsü hakkında ayrıntılı bilgi edinmek		
94. Tıp alanında çalışan insanları tanımak		
95. Bir şiir okuma günü düzenlemek		
96. İlginç portreleri resimlemek		
97. Özel sorunları olan insanları dinlemek		
98. En az yakıtla çalışacak bir araba modeli geliştirmek		
99. Yabancı dilde yazılmış hikayeler okumak		
100.Piyano akortçusu olmak		
101.Deniz kenarında yaşamak		
102.Tahtadan oyuncaklar yapmak		
103.Harita ve kroki çizme dersleri almak		
104.Zor ameliyatları yapan ünlü bir doktor olmak		
105.Ünlü yazarların özel yaşamlarını incelemek		
106.Bir yaş gününün yapılacağı salonu dekore etmek		
107.İlk yardım sağlık kursuna katılmak		
108.Bir fabrikada kaliteli mal üretmenin tekniklerini öğrenmek		
109.İzcilik kamplarına katılmak		
110.Eskiyen mobilyaları onarmak		
111.Park ve bahçe planları yapmak		
112.Televizyonda sağlıkla ilgili programları izlemek		
113.Türk dili üzerinde araştırma yapmak		
114.Tiyatro oyuncularının makyajlarını yapmak		
115.Gençlerin eğitimi konusunda anne ve babalara eğitici bilgiler vermek		
116.İşçinin gücünden daha çok yararlanabilmek için gerekli psikolojik yöntemleri öğrenmek		
117.Çadırdaki kalarak yaz tatili yapmak		
118.Kitap ciltlemek		
119.Yeni bir uçak modeli geliştirmek		
120.Kanser hastalığı üzerinde araştırma yapmak		
121.Hikaye yazma denemelerinde bulunmak		
122.Bir fabrikada üretilen kumaşların desenlerini çizmek		
123.İnsanları davranış bozukluğuna iten nedenleri araştırmak		
124.Bir malı pazarlamak için etkili reklam yöntemleri bulmak		
125.Dağcılık sporu yapmak		
126.Çini işleme sanatını öğrenmek		
127.Modern ve ucuz villa planları incelemek		
128.AIDS hastalığı üzerinde araştırma yapan bir komisyonda çalışmak		
129.Yabancı dille yazılmış bir romanı türkçeye çevirmek		
130.Çizgi filmlerin resimlerini çizmek		
131.Avrupa ekonomik topluluğuna üye ülkelerin siyasi ve ekonomik durumlarını incelemek		
132.İnsanları kısa sürede etkileyebilecek psikolojik yöntemleri öğrenmek		
133.Ava çıkmak		
134.Deriden çeşitli süs eşyaları yapmak		
135.Modern bir kentin elektrik şebekesini incelemek		
136.İlaç hazırlama yöntemlerini incelemek		
137.Ünlü bir roman yazarı olmak		
138.Bir butiğin vitrinini dekore etmek		
139.Ünlü bir yargıç olmak		
140.Enflasyonu önleyecek etkili ekonomik yöntemleri öğrenmek		
141.Doğal kuş cennetini gezmek		
142.Bozulan bir duvar işlemlerini aslına uygun bir biçimde tamamlamak		
143.Ozon tabakası üzerinde etkili olan maddeler üzerinde inceleme yapmak		
144.Tüp bebekler üzerinde araştırma yapmak		

145.Ünlü bir gazeteci olmak		
146.Sinema afişlerini resimlemek		
147.İnsanın tarihi gelişimini incelemek		
148.Turizmde etkili olan yöntemleri yöntemleri araştırmak		
149.Yolcu gemisiyle yaz tatiline çıkmak		
150.Mikropların hücreler üzerindeki etkilerini deneylerle araştırmak		
151.Bir bölgede petrol araştırması yapmak		
152.Bir ilaç fabrikasında kimyager olarak çalışmak		
153.Tiyatro eleştirmeni olmak		
154.Bir güzel sanatlar galerisini gezmek		
155.Ünlü bir avukat olmak		
156.Bir yatırıma düşük faizli kredi sağlamak		
157.Sakin bir denizde motorla dolaşmak		
158.Radyo tamir etmek		
159.Güçlü bir telsiz haberleşme cihazı geliştirmek		
160.Bir uluslararası fuarda tıbbi aletler bölümünü gezmek		
161.Televizyonda etkili bir program hazırlamak		
162.Ünlü bir ressamın resim sergisini gezmek		
163.Dünyanın oluşumu konusunda ünlü filozofların görüşlerini öğrenmek		
164.İnsanları çabuk ikna etmenin yöntemlerini bilmek		
165.Kış mevsiminde alp dağlarını gezmek		
166.ünlü bir heykeltıraş olmak		
167.Bilgisayarda yeni bir programlama sistemini geliştirmek		
168.Beyin hücrelerinin yapısı işleyişi konusunu araştırmak		
169.Ünlü yazarlarla söyleşide bulunmak		
170.Ünlü ressamların tablolarını izlemek		
171.Halkın belirli konulardaki eğilimini önceden öğrenmek için röportaj yapmak		
172.Halkın istediği kalitede mal üretmenin yollarını araştırmak		
173.Uçaktan yeryüzünü gözetlemek		
174.İlginç bir otomobil modeli geliştirmek		
175.TUBİTAK (Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu) ‘ ın özel matematik ödülünü almak		
176.Darwin’in gelişim teorisini ayrıntılı incelemek		
177.Edebiyat eleştirmeni olarak ün kazanmak		
178.Ünlü ressam olmak		
179.Gecekondualarda yaşayan insanların yaşam biçimlerini incelemek		
180.Vergi gelirlerini artırmada etkili denetim yöntemleri geliştirmek		

EK-2 MESLEK GRUPLARI

A - Elişi Sanat - Hesap

- 1-Elektrik-Elektronik
- 2-İnşaat Mühendisi
- 3-Makina mühendisi
- 4-Gemi İnşaat mühendisi
- 5-Peyzaj Mimari
- 6-İç Mimarlık
- 7-Endüstri Ürünleri Tasarımı

Değerlendirme

B - Hesap-İlim

- 1-Nükleer Enerji Mühendisi
- 2-Fizik Mühendisi
- 3-Kimya Mühendisi
- 4-Bilgisayar Mühendisi
- 5-Endüstri Mühendisi
- 6-Matematik Mühendisi
- 7-İstatistik
- 8-Metalurji Mühendisi

C - Açık Hava-Hesap

- 1-Çevre Mühendisi
- 2-Peyzaj Mimari
- 3-Maden Mühendisi
- 4-Petrol Mühendisi
- 5-Şehir Bölge Planlama
- 6-Uçak Mühendisi
- 7-Deniz Bilim
- 8-Güverte

D - İlim-Açık Hava

- 1-Orman Mühendisliği
- 2-Ağaç İşleri Endüstri Mühendisi
- 3-Orman Endüstrisi Mühendisi
- 4-Bahçe Bitkileri
- 5-Bitki Koruma
- 6-Tarla Bitkileri
- 7-Su Ürünleri
- 8-Zooteknik

E - İlim-Hesap

- 1-Tıp
- 2-Dişçilik
- 3-Eczacılık
- 4-Tıbbi-Biyolojik Bilimler
- 5-Fizik Tedavi Rehabilitasyonu
- 6-Biyoloji
- 7-Gıda Bilimleri Teknolojisi
- 8-Çocuk Sağlığı ve Eğitimi

F - İktisadi Bilimler

- 1-İşletme
- 2-İktisat
- 3-Ekonometri
- 4-Turizm İşletmeciliği
- 5-Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
- 6-Denizcilik İşletmeleri Yönetimi
- 7-Maliye

G - Sosyal Bilimler - Hesap

- 1-Uluslararası İlişkiler
- 2-Kamu Yönetimi
- 3-Hukuk
- 4-Psikoloji
- 5-Psikolojik Danışma Rehberlik
- 6-Eğitim Yönetimi ve Planlaması
- 7-Felsefe
- 8-Eğitimde Ölçme ve

H - Sosyal Bilimler

- 1-Eğitim İletişimi ve Planlaması
- 2-Eğitim Programları ve Öğretim
- 3-Ev Ekonomisi
- 4-Felsefe Grubu Öğretmenliği
- 5-Halk Eğitimi
- 6-Kütüphanecilik
- 7-Sosyoloji
- 8-Sosyal Hizmetler

İ - Dil - Tarih ve Sanat

- 1-Arkeoloji
- 2-Antropoloji
- 3-Kuaförlük
- 4-Nakış Öğretmenliği
- 5-Türk Dili ve Edebiyatı
- 6-Trikotaj Öğretmenliği

K - Türkçe - Sosyal Bilimler

- 1-Gazetecilik
- 2-Halkla ilişkiler ve Tanıtım
- 3-Radyo ve Televizyon
- 4-Tarih Öğretmenliği
- 5-Turizm Öğretmenliği
- 6-Sümeroloji
- 7-Hititoloji

L - Modern Diller

- 1-Mütercim Tercümanlık
- 2-İngiliz Dil Bilimi
- 3-Alman Dili ve Edebiyatı
- 4-Amerikan Kültürü ve Edebiyatı
- 5-Fransız Dili ve Edebiyatı
- 6-Arap Dili ve Edebiyatı
- 7-İngilizce Öğretmenliği
- 8-Almanca Öğretmenliği
- 9-Fransızca Öğretmenliği
- 10-Arapça Öğretmenliği
- 11-Latin Dili ve Edebiyatı
- 12-İtalyan Dili ve Edebiyatı
- 13-İspanyol Dili ve Edebiyatı
- 14-Leh Dili ve Edebiyatı
- 15-Japon Dili ve Edebiyatı
- 16-Slav Dilleri Edebiyatı
- 17-Sinoloji
- 18-Uygulamalı Yabancı Diller
- 19-Yunan Dili ve Edebiyatı
- 20-Kore Dili ve Edebiyatı
- 21-Hungoroloji
- 22-Urdu Dili ve Pakistan

KAYNAKÇA

Aydın, Suat, Eğitimde Uygulamalı Rehberlik, Ankara, 1997

Argüden, Yılmaz, Meslek Seçimi, Isguc.Org, 2005

Bakırcıoğlu, Rasim, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Turhan Yayınları, Ankara,2003

Başar, Hüseyin, Eğitim Denetçisi, Pegem Yayınları, Ankara, 1993

Bilge, Gaye, Meslek Seçimi Ve Yönlendirme, Ankara, 2005

Bozgeyikli, Hasan, Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Konya, 2004

Batlaş, Acar, Üstün Başarı, Remzi Kitabevi, İstanbul, Mart, 1991

Başaran, İbrahim Ethem, Eğitim Psikolojisi, Ankara,1978

Başaran, Selma, Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Dallarını İle Yüksek Öğretimde Seçmek İstedikleri Meslekler Arasındaki İlişki, Marmara Ü, İstanbul, 1991

Cüceloğlu, Doğan, Sınav Döneminde Anababalık, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2006

Çelik, Şule, Meslek Seçiminin Kişinin Yaşamındaki Yeri Ve Önemi, Ankara, 2002

Çoban, Ahmet, Bireylerin Mesleklere İlişkin Yaklaşımları Ve Etkili Olan Faktörlerin Değerlendirilmesi, 7. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi, Malatya, 2003

Erdil, Z, Hacettepe Üniversitesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Mesleki İlgi Ve Yetenek Alanları İle Meslek Tercihlerini Etkileyen Bazı Faktörlerin Belirlenmesi, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

Erkan, Serdar, Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri, Pegem Yayıncılık, Ankara, Ocak, 2004

Güler, Ali, Psikolojik Danışma Ve Rehberlik, Detay Yayıncılık, Ankara, 2005

Karamustafa, Muhammed, Lise 2'inci Sınıf Öğrencilerinin Alanlarına Göre Kişilik Özellikleri, Mesleki İlgileri Ve Akademik Başarılarının İncelenmesi, Marmara Ü, İstanbul, 2000

Keser, Aşkın, Kariyer Planlaması Ne Zaman Başlar? , Isguc.Org, 2006

Keser, Aşkın, Meslek seçimi Ve Seçimi Etkileyen Faktörler, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2006

Kıyak, Serhat, Genel Lise Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriter, Yeditepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006

Kızıltan, Gonca, Meslek Seçimi, Ankara, Aralık, 2006,

Köksal, Nurdan, Endüstri Meslek Liselerinin Farklı Bölümlerinde Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri İle Seçtikleri Bölümler Arasındaki İlişkiler, Marmara Ü, İstanbul, 2003

Kulaksızoğlu, Adnan, Ergenlik Psikolojisi, Remzi kitabevi, İstanbul, 2005

Kuzgun, Yıldız, Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek Ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1982

Kuzgun, Yıldız, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2002

Kuzgun, Yıldız, Meslek Rehberliği Ve Danışmanlığına Giriş, Nobel Yayıncılık, Ankara, Ekim, 2004

Megep,(Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), Mesleki Ve Teknik Eğitim Alanları Tanıma Modülü, MEB Yayınları, Ankara, Eylül, 2005

Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ümraniye Rehberlik Araştırma Merkezi Dergisi, Eylül, 2006, İstanbul

Özsoy, Osman, Geleceğin Gözde Meslekleri, Acar Yayıncılık, İstanbul, 2002

Özsoy, Osman, Geleceğin Meslekleri, Hayat Yayıncılık, İstanbul,2004

Özyürek, Ragıp, İlgi Envanterlerinin Profil Puanlarını Yorumlama Yetkinliği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, 7. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi, Malatya, 2003

Pehlivan, İnyet, Yönetmel Mesleki Ve Örgütsel Etik, Pegem Yayınları, Kasım, 1998

Tan, Hasan, Psikolojik Danışma Ve Rehberlik, Alkım Yayınları, İstanbul, Ocak, 1992

Uysal, Şefik, Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri, Yeni Desen Matbaası, Ankara, 1970
Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Testler ve Envanterler, Rem Yayınları, İstanbul, Kasım,2004

Ünal, Ayşegül, Özel Dost Lisesinde Okumakta Olan Bir Grup Öğrencinin Ölçülen Mesleki İlgileri İle Meslek Tercihleri Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1988

Ültanır, Emel, Hannover'daki Türk Gymnasium Öğrencileri İle Bolu İlindeki Lise Öğrencilerinin Mesleksel Yönelimlerinin İncelenmesi, 7. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi, Malatya, 2003

Ünal, Ayşegül, Özel Dost Lisesinde Okumakta Olan Bir Grup Öğrencinin Ölçülen Mesleki İlgileri İle Meslek Tercihleri Arasındaki İlişkiler, İstanbul, 1988

Tekin, Halil, Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme, Yargı Yayınevi, Ankara, 2000

Tekindal, Satılmış, Duyuşsal Özelliklerin Ölçülmesi İçin Araç Oluşturma (İlgi, Tutum, Benlik), Kocaeli Kitap Kulübü Yayınları, Kocaeli, Mart, 2002

Yavuzer, Haluk, Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Kitabevi, Ocak, 2001

Yeşilyaprak, Binnur, Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım, Nobel Yayıncılık, Ankara, Mart, 2006

ÖZGEÇMİŞ
Ergün ÖZKAYA

Kişisel Bilgiler:

Doğum Tarihi 29.10.1979
Doğum Yeri Giresun
Medeni Durumu: Bekâr

Eğitim:

Lise 1993–1996 Giresun Lisesi
Lisans 1995–1999 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Coğrafya Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans 2004- Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü,
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans
Programı

Çalıştığı Kurumlar:

2001–Devam ediyor Ümraniye Mevlana Lisesi Coğrafya Öğretmeni.
2000–2001 Özel Yavuz Koleji Coğrafya Öğretmeni